

**BÖLGESEL (YEREL) EKONOMİK KALKINMADA
ÜNİVERSİTELERİN ETKİSİ:
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Gizem IRMAK DUYMUŞ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İNKAYA
Ocak, 2022
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÖLGESEL (YEREL) EKONOMİK KALKINMADA
ÜNİVERSİTELERİN ETKİSİ:
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Gizem IRMAK DUYMUŞ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İNKAYA

AFYONKARAHİSAR 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Bölgesel (Yerel) Ekonomik Kalkınmada Üniversitelerin Etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12/01/2022

İmza

Gizem IRMAK
DUYMUŞ

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Gizem IRMAK DUYMUŞ
	Numarası	170655102
	Anabilim Dalı	İktisat
	Programı	İktisat
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Bölgesel (Yerel) Ekonomik Kalkınmada Üniversitelerin Etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği	
Tez Savunma Sınav Tarihi	12/01/2022	
Tez Savunma Sınav Saati	10:30	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek oy birliği – oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

BÖLGESEL (YEREL) EKONOMİK KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN ETKİSİ: AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Gizem IRMAK DUYMUŞ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

Ocak, 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İNKAYA

Üniversiteler, bütün ülkelerde bilimsel fonksiyonlarının yanı sıra sosyo-ekonomik kalkınmanın da yapı taşlarından biridir. Üniversitelerin özelde kuruldukları bölgenin, genelde ülkenin gelişimine ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel olarak çeşitli yönlerden birçok katkılarıyla önemi giderek artış göstermektedir. Üniversitelerin, kuruldukları bölgenin ekonomisine dolaylı ve dolaysız katkıları bulunur ve bu katkılar gelir ve istihdam olmak üzere iki açıdan incelenir. Yerli ve yabancı birçok çalışma, üniversitelerin bulunduğu bölgelerin kalkınmasında önemli bir rolü olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmanın buna yönelik olarak amacı, Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencilerinin harcamalarını, bölge halkına ve üniversiteye yönelik düşüncelerini ele alan anket ile birlikte üniversitenin Afyonkarahisar ekonomisine gelir ve istihdam katkılarını incelemektir. Bu bağlamda bu çalışmada 2018-2019 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesinde öğrenim gören lisans ve ön lisans düzeyindeki 384 öğrenciye anket uygulanmış ve SPSS 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Anket sonucunda öğrencilerin en çok harcama yaptıkları ilk iki kalemin konaklama harcamaları ve beslenme harcamaları olduğu, en az harcama yaptıkları kalemin ise enerji harcamaları olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin harcama miktarları ve harcama kalemlerinin içindeki toplam payları cinsiyete göre değişmektedir. Erkek öğrencilerin toplam harcama tutarı kadın öğrencilerin toplam harcama tutarından daha fazladır. Cinsiyete göre erkek öğrencilerin eğitim, giyim ve kişisel bakım harcamaları hariç diğer harcama kalemlerine yaptığı harcama tutarları kadın öğrencilerden fazladır. Öğrencilerin ortalama aylık geliri 1621,92 TL ve aylık ortalama harcamaları 1651,42 TL olarak bulunmuştur. Üniversiteye kayıtlı öğrenci sayısı 36774 olduğuna göre, bu verilere göre öğrencilerin Afyonkarahisar'a yapmış olduğu yıllık dolaylı gelir katkısı 513.604.806 TL olarak hesaplanmıştır. Ayrıca üniversitenin bulunduğu bölgeye 1916 kişi dolaysız istihdam, 1872 kişi dolaylı istihdam, bütçe harcamaları ile 13.199.177 TL dolaylı gelir, personel harcamaları ile 83.161.034 TL dolaysız gelir katkısı olduğu hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, bölgesel kalkınma, öğrenci harcamaları, Afyonkarahisar.

ABSTRACT

IMPACT OF UNIVERSITIES IN REGIONAL (LOCAL) ECONOMIC DEVELOPMENT: AFYON KOCATEPE UNIVERSITY EXAMPLE

Gizem IRMAK DUYMUŞ

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

January, 2022

Advisor: Assist. Prof. Dr. Ahmet İNKAYA

Universities are one of the building blocks of socio-economic development as well as their scientific functions in all countries. The importance of the region in which universities are established in particular is increasing gradually, with many contributions to the development of the country in economic, technological, social, and cultural aspects. Universities have direct and indirect contributions to the economy of the region where they are established, and these contributions are examined from two perspectives: income and employment. Many domestic and foreign studies reveal that universities have an important role in the development of the regions where they are located. The aim of the study is to examine the income and employment contributions of Afyon Kocatepe University to the economy of Afyonkarahisar, together with the survey that deals with the expenditures of Afyon Kocatepe University students, their thoughts on the people of the region and the university. In this context, in this study, a questionnaire was applied to 384 undergraduate and associate degree students studying at Afyon Kocatepe University in the 2018-2019 academic year and analyzed with the SPSS 22.0 program. As a result of the survey, it was determined that the first two items that the students spent the most were accommodation expenses and nutrition expenses, and the item they spent the least was energy expenses. The amount of expenditure of students and their total share in expenditure items vary according to gender. Male students spend more than female students. According to gender, male students' expenditures on other expenditure items, excluding education, clothing, and personal care expenditures, are higher than female students. The average monthly income of the students was 1621.92 TL, and their average monthly spending was 1651.42 TL. Since the number of students enrolled in the university is 36774, according to these data, the annual indirect income contribution of the students to Afyonkarahisar was calculated as 513.604.806 TL. In addition, it has been estimated that 1916 direct employment, 1872 indirect employment, 13.199.177 TL indirect income with budget expenditures, 83.161.034 TL direct income contribution with personnel expenditures to the region where the university is located.

Keywords: University, regional development, student expenditures, Afyonkarahisar

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca yardım ve katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İNKAYA'ya, değerli zamanlarını ayırarak, tezimin jürisine katılan ve tezi geliştirici öneriler getiren Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL ve Prof. Dr. Mahmut MASCA'ya çok teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen her koşulda yanımda olan, kıymetli annem Hatice IRMAK ve babam Mustafa IRMAK'a, hayatımın her alanında bana yardımcı olan sevgili eşim Batuhan DUYMUŞ'a ve tez sürecimde moral ve destekleri için bütün arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Gizem IRMAK DUYMUŞ
2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI

1. KALKINMA KAVRAMI	3
2. BÖLGE KAVRAMI	5
3. BÖLGE ÇEŞİTLERİ	7
3.1. EKONOMİK GELİŞİM AÇISINDAN BÖLGELER	7
3.1.1. Az Gelişmiş Bölgeler.....	7
3.1.2. Gelişmiş Bölgeler	9
3.2. MAKROEKONOMİK YAPI AÇISINDAN BÖLGELER	10
3.2.1. Homojen Bölge.....	10
3.2.2. Polarize Bölge.....	11
3.2.3. Plan Bölge.....	12
4. BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI	13
4.1. BÖLGESEL KALKINMANIN İLKELERİ	16
4.1.1. Sosyal Kârlılık İlkesi	16
4.1.2. Kalkınma Kutbu İlkesi.....	17
4.1.3. Halkın Katılımı İlkesi.....	17
4.2. BÖLGESEL KALKINMANIN AMAÇLARI	18
4.2.1. Büyüme Amacı.....	19
4.2.2. İstikrar Amacı.....	19
4.2.3. Dengeleme ve Eşitleme Amacı	20
4.3. BÖLGESEL KALKINMANIN ARAÇLARI	20
4.3.1. Bölge Planlanması	21
4.3.2. Kamu Yatırımlarının Gerçekleştirilmesi	21
4.3.3. Yönetimsel Örgütün Bölgesel Kalkınma Sorununa Uyumu	22
4.3.4. Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri.....	22
4.3.5. Girişimciliği Teşvik Etmek	23
4.3.6. Metropol Bölgelerin Gelişmesini Sınırlandırmak	23
4.4. İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ SINIFLANDIRILMASI.....	24
4.5. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI	25
4.5.1. BKA'ların Ortaya Çıkışı ve Tanımı	25
4.5.2. BKA'ların Amaçları, Özellikleri, Faaliyetleri, Görev ve Yetkileri.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERİN YEREL KALKINMADAKİ ROLÜ VE AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

1. ÜNİVERSİTE KAVRAMI	28
1.1. ÜNİVERSİTELERİN AMAÇ VE FONKSİYONLARI	29
2. ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	31
2.1. DÜNYADA ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİMİ	32
2.2. TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİMİ	35
2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Üniversiteler	36
2.2.2. Cumhuriyet Sonrası Üniversiteler	37
3. ÜNİVERSİTELERİN KALKINMADAKİ ÖNEMİ	41
4. ÜNİVERSİTELERİN KURULDUKLARI İLLERE ETKİLERİ	44
4.1. DEMOGRAFİK ETKİLERİ	44
4.2. EKONOMİK ETKİLERİ	45
4.2.1. Statik Katkılar	45
4.2.1.1. Dolaysız Katkılar	45
4.2.1.2. Dolaylı Katkılar	45
4.2.1.3. Uyarılmış Katkılar	46
4.2.2. Dinamik Katkılar	47
4.3. SOSYOKÜLTÜREL ETKİLER	47
4.4. MEKÂNSAL ETKİLER	48
4.5. SANAYİYE ETKİLERİ.....	48
5. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN TARİHÇESİ VE KURUMSAL YAPISI	49
5.1. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN TARİHÇESİ	49
5.2. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN AKADEMİK VE İDARİ YAPISI..	50
5.2.1. Afyon Kocatepe Üniversite'nin Akademik Birimleri	50
5.2.1.1. Fakülteler	51
5.2.1.2. Enstitüler.....	51
5.2.1.3. Yüksekokullar	52
5.2.1.4. Meslek Yüksekokulları.....	52
5.2.1.5. Araştırma ve Uygulama Merkezleri	52
5.2.2. Üniversitenin İdari Birimleri	53
6. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN MİSYONU	53
7. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN VİZYONU	53
8. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN TEMEL DEĞERLERİ	53
8.1. EVRENSELLİK	54
8.2. KATILIMCILIK VE ŞEFFAFLIK	54
8.3. TOPLUMSAL DUYARLILIK	54
8.4. ADALET VE LİYAKAT	54
8.5. KALİTE ODAKLILIK.....	54
8.6. YENİLİKÇİLİK	54
9. GZFT (SWOT) ANALİZİ	54
9.1. GÜÇLÜ YÖNLER	54
9.2. ZAYIF YÖNLER	55
9.3. FIRSATLAR	55
9.4. TEHDİTLER	56
10. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN FİZİKİ YAPISI	56

11. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ AKADEMİK VE İDARİ PERSONELİNİN NİCELİKSEL DURUMU	58
12. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	58
13. AFYONKARAHİSAR İLİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU	58
13.1. AFYONKARAHİSAR'IN TARİHİ	58
13.2. AFYONKARAHİSAR'IN COĞRAFİ YAPISI VE İKLİMİ	59
13.3. AFYONKARAHİSAR'IN NÜFUSU	60
13.4. AFYONKARAHİSAR'IN EKONOMİK DURUMU	60
13.4.1. Afyonkarahisar'da Tarım.....	61
13.4.2. Afyonkarahisar'da Hayvancılık.....	62
13.4.3. Afyonkarahisar'da Sanayi.....	63
13.4.4. Afyonkarahisar'da Ticaret	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA ANALİZİ; AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

1. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN YEREL EKONOMİYE KATKISI.....	65
1.1. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYSIZ GELİR KATKISI	65
1.2. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYSIZ İSTİHDAM KATKISI.....	65
1.3. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYLI GELİR KATKISI	67
1.4. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYLI İSTİHDAM KATKISI.....	68
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	68
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	73
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	73
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	73
3.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLARI	74
3.4. VERİ SETİ	74
3.5. VERİ ANALİZİ.....	75
3.5.1. Araştırma Bulguları ve Analizi	75
3.5.2. İkili Karşılaştırmalar	94
SONUÇ	99
KAYNAKÇA.....	104
EKLER	114
ÖZGEÇMİŞ	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Geleneksel ve Yeni Bölgesel Politikaların Özellikleri.....	15
Tablo 2. Türkiye’deki İBBS Bölgeleri.....	24
Tablo 3. Afyon Kocatepe Üniversitesinin Kuruluş Yılları.....	51
Tablo 4. Taşınmazların Yerleşkeler ve Mülkiyet Durumu İtibarı İle Dağılımı Tablosu.....	56
Tablo 5. Mülkiyet Durumuna Göre Kapalı Alan Taşınmazları Tablosu.....	57
Tablo 6. Kapalı Alanların Dağılımı.....	57
Tablo 7. Yıllara Göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Personel Sayısı.....	58
Tablo 8. Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci Sayıları.....	58
Tablo 9. Afyonkarahisar’ının Nüfus Değişimi, 2011-2019.....	60
Tablo 10. Afyonkarahisar’da Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla, 2009-2019 (\$-TL).....	61
Tablo 11. Afyonkarahisar’ın Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması (SEGE).....	61
Tablo 12. Afyonkarahisar Tarımsal Araziler Dağılımı.....	62
Tablo 13. Hayvan Sayıları ve Hayvansal Ürünlerin Değeri (bin TL).....	62
Tablo 14. Afyonkarahisar’ın Dış Ticaret Verileri 2009-2019 (Bin \$).....	64
Tablo 15. 2019 Yılı Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Personel Sayısı ve Yüzdeleri.....	65
Tablo 16. 2019 Yılı Kocatepe Üniversitesi İdari Personel Sayısı ve Yüzdeleri.....	66
Tablo 17. 2019 Yılı Afyon Kocatepe Üniversitesi Bütçe Giderleri.....	67
Tablo 18. Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	75
Tablo 19. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı.....	75
Tablo 20. Ankete Katılan Öğrencilerin Öğrenim Şekline Göre Dağılımı.....	76
Tablo 21. Ankete Katılan Öğrencilerin Fakültelerine Göre Dağılımı.....	77
Tablo 22. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaç Yıldır Afyon Kocatepe Üniversitesinde Olduğuna Dair Dağılımları.....	78
Tablo 23. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölgelere Göre Dağılımı.....	79
Tablo 24. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Dağılımı.....	80
Tablo 25. Ankete Katılan Öğrencilerin ”Yılın Kaç Ayı Afyon’da Kalıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı... ..	80
Tablo 26. Ankete Katılan Öğrencilerin Çalışma Durumuna İlişkin Dağılımları.....	81
Tablo 27. Ankete Katılan Öğrencilerin 2018 Yılı Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	81
Tablo 28. Ankete Katılan Öğrencilerin 2019 Yılı Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	82
Tablo 29. Ankete Katılan Öğrencilerin Beslenme Harcamalarına Göre Dağılımı.....	82
Tablo 30. Ankete Katılan Öğrencilerin Konaklama Harcamalarına Göre Dağılımı.....	83
Tablo 31. Ankete Katılan Öğrencilerin Ulaşım Harcamalarına Göre Dağılımı.....	84
Tablo 32. Ankete Katılan Öğrencilerin Eğitim Harcamalarına Göre Dağılımı.....	85
Tablo 33. Ankete Katılan Öğrencilerin Eğlence-Sosyal Aktivite Harcamalarına Göre Dağılımı.....	86
Tablo 34. Ankete Katılan Öğrencilerin Giyim Harcamalarına Göre Dağılımı.....	87
Tablo 35. Ankete Katılan Öğrencilerin Haberleşme Harcamalarına Göre Dağılımı.....	87
Tablo 36. Ankete Katılan Öğrencilerin Enerji (Yakıt, Elektrik, Su) Harcamalarına Göre Dağılımı.....	88

Tablo 37. Ankete Katılan Öğrencilerin Kişisel Bakım, Sağlık Harcamalarına Göre Dağılımı	88
Tablo 38. Ankete Katılan Öğrencilerin 2018-2019 Yılları Kalemlere Göre Aylık Ortalama Harcamaları	89
Tablo 39. AKÜ 'nün 2019 Yılı Toplam Gelir ve İstihdam Katkısı	90
Tablo 40. Ankete Katılan Öğrencilerin Gelirlerini Nerden Elde Ettiklerine Dair Dağılımı	91
Tablo 41. Ankete Katılan Öğrencilerin Tercih Nedenlerine Göre Dağılımı	91
Tablo 42. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversitesini Başkalarına Tavsiye Etme Durumuna Göre Dağılımı	92
Tablo 43. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Afyonkarahisar'da Okumanın Maliyeti (Alternatiflerine Göre)	92
Tablo 44. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Afyonkarahisar'da Konaklama Fiyatları .	92
Tablo 45. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Afyonkarahisar'da Gıda Fiyatları.....	93
Tablo 46. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyonkarahisar'da Eksik Gördüğü İşletmeler	93
Tablo 47. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyonkarahisar Halkından ve Esnafından Memnuniyet Dereceleri	94
Tablo 48. Ankete Katılan Öğrencilerin Sorun Yaşadığı Konulara İlişkin Dağılım.....	94
Tablo 49. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Aylık Gelir Ortalamalarının Karşılaştırılması	94
Tablo 50. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Harcama Kalemlerinin Ortalaması.....	95
Tablo 51. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Afyon Kocatepe Üniversitesini Başkalarına Tavsiye Etme Durumunun Karşılaştırılması	95
Tablo 52. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Afyon Kocatepe Üniversitesini Tercih Nedenlerinin Karşılaştırılması	96
Tablo 53. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Afyonkarahisar'da Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması	96
Tablo 54. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Afyon'da Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması	96
Tablo 55. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yer İle Afyonkarahisar'da Konaklama Fiyatlarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması	97
Tablo 56. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Konaklama Fiyatlarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması	98

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Türkiye’de Bulunan Üniversitelerin Sayıları ve Oranları	40
Şekil 2. Afyon Kocatepe Üniversitesi 2019 Yılı Akademik Personel Yüzdesi	66
Şekil 3. Ankete Katılan Öğrencilerin Yüzdelerinin Dağılımı	75
Şekil 4. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyinin Yüzdelerinin Dağılımı	76
Şekil 5. Ankete Katılan Öğrencilerin Fakültelerine Göre Yüzdelerinin Dağılımı	77
Şekil 6. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölgelere Göre Yüzdelerinin Dağılımı....	79
Şekil 7. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Yüzdelerinin Dağılımı	80
Şekil 8. Ankete Katılan Öğrencilerin 2018 Yılı Harcama Yüzdeleri	89
Şekil 9. Ankete Katılan Öğrencilerin 2019 Yılı Harcama Yüzdeleri	90
Şekil 10. Ankete Katılan Öğrencilerin Tercih Nedenleri Yanıtlarının Yüzdelerinin Dağılımı	92
Şekil 11. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyonkarahisar’da Eksik Gördüğünüz İşletmeler Nelerdir Sorusuna Verdiği Yanıtlarının Yüzdelerinin Dağılımı	93

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%: Yüzde

&: ve

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi

Akt.: Aktaran

AR-GE: Araştırma ve Geliştirme

AVM: Alışveriş Merkezi

BESYO: Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

BM: Birleşmiş Milletler

d: Hata Payı

DDA: Dekar

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

EBYS: Elektronik Belge Yönetim Sistemi

EUA: Avrupa Üniversiteler Birliği

f: Frekans

HEFCE: Higher Education Funding Council for England

İBBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi

MÖ: Milattan Önce

MTE: Marjinal Tüketim Eğilimi

MS: Milattan Sonra

MYO: Meslek Yüksek Okul

KAKKGGHK: Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun

KBDGSYH: Kişi Başına Düşen Gayrisafı Hâsıla

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme

KTÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi

N: Evren Büyüklüğü

n: Örneklem Büyüklüğü

ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

OSB: Organize Sanayi Bölgesi

ÖSYM: Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi

p: İncelenecek Olayın Görüş Sıklığı

q: İncelenecek Olayın Görülmeyiş Sıklığı

SEGE: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi

SKHK: Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

t: T Değeri

TDK: Türk Dil Kurumu

TL: Türk Lirası

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

Vb.: Ve Benzeri

Vs.: Vesaire

YAYKUR: Yaygın Yükseköğretim Kurumu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Tüm dünyada eğitim, bireysel ve toplumsal hayatın bir parçası olarak önemini hep korumuştur. Dünya üzerindeki bütün ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişmişlik düzeylerini etkileyen önemli faktörlerden birisi de eğitimidir. Eğitim kurumlarının en üst düzeyi olan üniversitelerin gelişmeye olumlu etkisi eski zamanlardan beri bilinmektedir. Üniversitelerin araştırma yapma, bilgi üretme ve yayma gibi alışılmış görevlerinin yanı sıra küreselleşme ile yeni rolleri de oluşmuştur. Yeni ve yüksek nitelikli bilgiyi üreten, teknolojiyi geliştiren, yayan ve kullanan üniversiteler, nitelikli insan yetiştirirken gelir ve istihdam yaratarak kalkınmaya da etki etmektedir.

Üniversiteler buldukları bölgelerin ve genelde ülkelerin kalkınma sürecinde büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda üniversitelerin kurulmasına ilişkin hedeflerden birisi, her bölgeye eğitimin gitmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bölgenin hareketlenmesi ve böylece ülkedeki bölgesel eşitsizlikleri gidermeye katkı sağlamaktır.

Her yeni kurulan üniversite ile bölgede nüfusun artmasıyla birlikte ekonomik canlılık artarken, üniversitenin yaptığı harcamalar ve bünyesinde istihdam ettiği personel ile bölge ekonomisine yarar sağlar. Bünyesinde istihdam sağladığı personellerin genelinin bölge halkından olmasıyla bölgede işsizliğin azalmasında da etkili olmaktadır (Gültekin vd., 2008: 266).

Üniversitenin harcamaları ile öğrenci ve personel harcamaları ve bu talepleri karşılayan işletmelerde ekonomiyi canlandırmaktadır. Üniversitenin akademik ve idari kadrosu ayrıca şehir dışından gelen öğrenciler ile konut piyasası canlanmaktadır. Bununla birlikte inşaat sektörü de hareketlenmekte ve kentsel değişim sürecini hızlandırmaktadır (Nişancı vd., 2017:2).

Üniversite öğrenci ve personelinin tüketimleri, üniversitenin olduğu bölge ile farklılık gösterebilir ve bu durum bölgede daha önce bulunmayan alanlara talep yaratabilir. Dolayısıyla kültürel gelişim yaşanır. Üniversite ve öğrencileri, bölgenin farklı ve yeni ihtiyaçlara göre şekillenmesine, büyümesine ve yeni bir kimlik kazanmasına yönelik önemli şekilde etkiler gösterir (Aslan ve Sırım, 2019: 62).

Genel olarak üniversiteler bölgelerde, işsizliğin azalması, gelirin artması, sağlık, ulaşım, konut olanaklarının iyileşmesi, eğitime katılım oranının artması, çeşitli kültürel ve sosyal mekânların açılması, farklı bölgelerden ve kültürlerden öğrencilerin gelmesi,

dışarıya göç verme hızının düşmesi, şehrin yapılaşması gibi sosyal, kültürel ve ekonomik katkılar sağlamaktadır.

Bu bağlamda çalışmada 2018-2019 akademik yılında 384 öğrenciye uygulanan anket ile öğrencilerin harcamaları, yerel halka ve üniversiteye yönelik düşünceleri ile Afyon Kocatepe Üniversitesinin, Afyonkarahisar ekonomisine gelir ve istihdam katkılarının açıklanması amaçlanmıştır.

Bu amaç kapsamında hazırlanan çalışmanın ilk bölümünde kalkınma, bölge, bölge çeşitleri, bölgesel kalkınma, bölgesel kalkınmanın ilkeleri, amaçları, araçları ve Bölgesel Kalkınma Ajansları ile ilgili kavram ve tanımlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde üniversite kavramı, üniversitelerin tarihi gelişimi, amaç ve fonksiyonları açıklanmış ve üniversitelerin kuruldukları bölgelere demografik, ekonomik, sosyokültürel, mekânsal ve sanayiye etkileri ile yerel kalkınmadaki önemine değinilmiştir. Ayrıca Afyon Kocatepe Üniversitesinin tarihçesi, kurumsal yapısı, misyonu, vizyonu, temel değerleri, swot analizi, fiziki yapısı, akademik ve idari personelin niceliksel durumu, öğrencilerin demografik özellikleri ve Afyonkarahisar'ın tarihi, coğrafi yapısı, nüfusu, ekonomisi gibi sosyo-ekonomik durumu açıklanmıştır.

Tezin son bölümü olan üçüncü bölümde ise Afyon Kocatepe Üniversitesinin yerel ekonomiye dolaylı, dolaysız gelir ve istihdam katkısı, literatür taraması, araştırmanın metodolojisi, araştırmanın bulguları ve analizi açıklanmıştır.

Afyon Kocatepe Üniversitesinin Afyonkarahisar'a sağladığı katkıların araştırılması, şimdiye kadar Bolvadin Meslek Yüksekokulunun Bolvadin ilçesine katkılarının araştırılmasıyla tek makalenin konusu olmuştur. Bu yönden çalışma, üniversitenin il ekonomisine katkılarının kapsamlı bir şekilde araştırılmasıyla bir ilk olma özelliği taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI

1. KALKINMA KAVRAMI

Genel olarak kalkınma, bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak geçirdiği yapısal değişim sürecidir. Devletler toprakları üzerinde yaşayan nüfusun refah ve yaşam kalitesini yükseltmek için kaynaklarını en verimli şekilde kullanmalıdır. Ekonomik açıdan ülkelerin iyi durumda olması kalkınmış olması anlamına gelmemektedir. Çünkü kalkınma sadece ekonomik bir olgu değil, çok boyutlu bir kavramdır. Kalkınma bir ekonomik gelişmeyi ya da sadece sosyal değişimlerin genel sürecini ifade etmez. Toplumlar sürekli olarak değişim içindedir. Bu yönden kalkınma mevcut durumdan, farklı bir duruma geçmeye ve gelişmeye yardımcı olan dinamik bir kavramdır (Tolunay ve Akyol, 2006: 116-118).

Ülkeler arası gelişmişlik farklılıklarının nedenlerinin başında Sanayi Devrimi gelmektedir. Sanayi Devrimi ile devrimi tamamlayan ülkelerin büyük bir gelişme gerçekleştirdiği görülür. Sanayi devriminden sonra devrimi tamamlayan ülkelerin, tamamlayamayan ülkeler ile ticareti sonucunda devrimi gerçekleştiremeyen ülkelerin sömürü haline gelmeleriyle ülkelerin gelişmişlik farkları daha fazla artış göstermiştir. (Gürlük, 2001: 2).

İkinci Dünya Savaşı'na dek gelişmiş devletlerin problemlerine yönelik çözüm önerileri üretilirken, savaş sonrası dönemde geri kalmış ülkelerin problemlerine çözüm aranmaya başlanmıştır. Bu durum kalkınma kavramının ortaya çıkışını sağlamıştır. Kavramın ortaya çıkışı, savaş sonrası ülkelerin sahip oldukları kaynakları geliştirmek için ekonomistlerden almış oldukları tavsiyelere dayanmaktadır (Çiçek ve Sarı, 2018: 993). İkinci Dünya Savaşı sonrası önemle üzerinde durulan kavramlardan olan kalkınma çok ölçütlü ve karmaşık bir yapıya sahip olduğu için tek ve evrensel bir tanımı yoktur.

Kalkınma kavramı önceleri daha çok ekonomik büyüme olarak görülmüştür. 1970'li yıllara kadar iktisadi büyüme ve kalkınmanın, sadece kişi başına gelirin ve refah seviyesinin artırılması ile sağlanabileceği düşünülmüştür. Yani kalkınma kavramı önceden büyüme kavramının bir alt dalı olarak ele alınmaktaydı. Bu yıldan sonra toplumsal gelişmenin sadece ekonomi ile sınırlı olmayıp, çevreyi, doğayı kapsamaması

gerektiği görüşünün ifade edilmeye balanması, geleneksel kalkınma modeline eleştirilerin artmasına neden olmuştur (Acar, 2002: 120).

Bu eleştiriler büyüme ve kalkınmayı aynı gören bu yaklaşımın daha sonra birbirinden ayrıtırılmasına neden olmuştur. Kalkınma sadece üretim ve gelirin artıından ibaret olmayan bu faktörlerle birlikte sosyokültürel, politik ve psikolojik faktörlerle de bağlantılı olan yani büyümeyi de içinde barındıran sosyokültürel yapının geliştirilmesini de kapsayan bir kavram halini almıştır (Ilıdar, 2004: 5).

Kalkınma büyümeden farklı olarak aşağıdaki be unsuru içinde barındırmaktadır (Adelman & Yeldan, 2000: 95):

- Kendi kendini sürdüren (sürdürülebilir) büyüme.
- Teknolojik gelişme.
- Üretim ve tüketim kalıplarında yapısal değişim.
- İnsani (beşeri) koşullarda ilerleme.
- Sosyal, politik ve kurumsal modernleşme.

Kalkınma kavramının birçok tanımı bulunmakla birlikte, ülkelerin gelişme yapısına göre farklı zamanlarda farklı anlamlar kazanmıştır. Toplumsal yapı parametrelerinin, politika belirleyicileri aracılığıyla belli politikalarla geliştirilmesi çabasıdır (Tatekin, 2018: 71).

Kalkınma kavramı bazen sanayileşme, bazen ilerleme bazen de büyüme gibi birçok kavram yerine kullanılmış ve devamlı anlam değişimine uğramıştır. Marshall kalkınmayı her türlü düşüncenin gelişmesinde veya sosyal kurumların gelişmesinde olduğu gibi sadece zamanla ortaya çıkışa işaret eden edebi bir kavram olarak tanımlamıştır (Arndt, akt. Yavilioğlu 2002: 61).

Marks'a göre ise değişen ekonominin sosyal yapıyı değiştirdiğini dolayısıyla toplumsal değişime neden olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda kalkınma dışardan müdahale ile birden ortaya çıkan değil, birikim sonucu ortaya çıkmaktadır (Yavilioğlu 2002: 61). Kavramı ekonomik açıdan tanımlayan bir diğer araştırmacı Flammang'tır. Flammang kalkınmayı "daha fazla çıktı, teknik ve kuramsal yapıdaki değişmeleri kapsayan durum" olarak tanımlamaktadır (Flammang, akt. iek ve Sarı 2018: 995).

(Köklü, 1984: 137-138) ise kalkınma kavramını milli gelirde yüksek ve reel artışlar sağlamak ve toplumun refah düzeyini yükseltmek için sosyo-ekonomik yapıyı değiştirmeye yönelik çabalar olarak tanımlamıştır.

Türk Dil Kurumu İktisadi Terimler Sözlüğüne göre kalkınma *Bir ekonomide halkın değer yargıları, dünya görüşü ile tüketim ve davranış kalıplarındaki değişimleri içerecek biçimde toplumsal ve kurumsal yapıda dönüşüme yol açan büyüme* olarak tanımlanmıştır (TDK İktisadi Terimler Sözlüğü).

2. BÖLGE KAVRAMI

Ekonomik ve sosyal değişim süreçleri, geçmişte kullanılan tanımların anlamlarını değiştirebilmekte, farklı tanımların ortaya çıkmasına ve bakış açılarının değişmesine neden olabilmektedir. Bölge kavramı da birçok değişikliğe uğramış ve birden çok tanıma olduğu için net ve tek tanıma ulaşamamıştır. Bütün dünyada olduğu gibi bölge tanımı, Türkiye’de de kesin olarak açıklığa kavuşmamıştır. Bu kapsamda, bölge kavramı da farklı anlamlarda kullanılmıştır. 1980’lerden itibaren bölge kavramı ekonomik sistemin alt birimi olarak tanımlanmış, bazen de yerel kavramı ile aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır (Eraydın, 2002: 8).

Bölgenin kökü Latince regio kelimesine dayanmaktadır. Regio; çevre, alan anlamına gelmektedir (Apalı ve Yıldız, 2015: 3). Roma dil havzasında "regio", farklı kullanımları olan bir kavramdır. Herhangi bir tarafa giden yön, gözün alabildiği alana kadar sınırlı çizgi, arazi, havza, çevre, saha, mahalle, il, ilçe anlamlarında kullanılmaktadır (Özel, 2003: 99).

Bölgenin ifade ettiği alanın boyutu, içeriği, kavramın kullanılış amacına göre değişiklik gösterir. Kavramının kullanımıyla ve tanımıyla ilgili farklılıklar olmasının sebebi bölgenin niteliği, ölçeği ve bölgenin kendisinden beklenen fonksiyonların farklı kıstaslara göre belirlenmesidir. Bölge kavramının tanımı çok eski zamanlarda tarım ile uğraşanların, benzer toprak ve iklime sahip olan bazı alanları aynı isimle tanımlamalarına dayanır (Eraydın, 2002: 8).

Ekonomik açıdan, ne kent kadar dar bir alan, ne de ülke kadar geniş olmayan bir alandır (Casellas & Galley, 1999: 552). Bazen şehrin birkaç mahallesini sınıflandırmak amacıyla kullanıldığı gibi, bazen de bir ülkenin birkaç şehriden oluşan yöresinin değerlendirilmesinde, bazı zamanlarda birkaç ülkenin oluşturduğu kara parçasının tanımlanmasında kimi zaman ise bir kıtanın alt birimlerinin ayrıştırılmasında kullanılabilir (Karaçay Çakmak ve Erden, 2004: 79).

Bölge bazı benzer özelliklere göre sınırları çizilen toprak parçasıdır. Bu benzer özellikler ise: idari, ekonomik, toprak, iklim ve bitki örtüsü veya üzerinde aynı soya sahip

insanların aynı alan içinde yaşamasıdır (TDK, Güncel Türkçe Sözlük). Bölgeleri ayırmak için kullanılan bu özellikler bu kavramın anlaşılmasını ve tanımlanmasını güçleştirmektedir. Fakat genel olarak bölge kavramının tanımı yapılacak olursa şehirden büyük, ülke topraklarının toplamından küçük benzer ekonomik, sosyal ve kültürel özellikler taşıyan alan anlamına gelmektedir (Gündüz, 2006: 2).

Geleneksel tanıma göre birbirine komşu olan birimlerin bütünlüğü ile oluşan ulus devletin hâkimiyetinde olan sınırları belirlenmiş alandır. Küresel tanımı ise ilişki ağına göre belirlenip, mekânsal süreklilik koşulu olmayan yerellerin oluşturduğu uluslararası ilişkilere doğrudan açılan sınırları değişken olan birimdir (DPT, 2000: 7).

Bölge kavramının bilimsel açıdan tanımı 18. yüzyılda gerçekleşmiştir. İlk bölge tanımı, nehir ve dağ zirveleri sınır alınarak yapılmaya çalışılmıştır. Daha sonra coğrafyacılar bölge kavramını coğrafik özelliklere dayandırarak tanımlamıştır. 19. yüzyılda ise coğrafik özelliklerle birlikte toprak üzerinde yaşayan insanların birbirlerinden farklarının olup olmadığı düşünülmüştür ve bölgelerin bu farklara göre ayrılması, ulus devlet oluştururken sorun oluşturabileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu yüzden üzerinde durulmamıştır. (Taştekin, 2018: 70).

Ekonomik analizlerin ülke genelinde en küçük birimlere kadar indirgenmesi aşamasında ülkeyi sınıflandırmaya gidilmiştir. Bu aşamada bölge kavramına ihtiyaç duyulmuştur. Bölge kavramı, ekonomik analizlerde ölçek görevi görür. Ekonomik analizlerde ortaya çıkan eksiklerin giderilmesinde kullanılır (Kaya, 2009: 5).

Bazı genel kabul görmüş ölçütlere göre bölge tanımları yapılabilir (İlıdar, 2004: 8):

- Coğrafi Bölgeler: Kıyı bölgeleri, dağlık bölgeler, maden bölgeleri vs.
- Kültürel Bölgeler: Etnik çoğunluk, dil, din.
- Tarihsel Bölgeler: Tarihteki ortak kökenler.
- Yerleşim ve Yoğunluk Bakımından Bölgeler: Merkezi, çevre, yüksek nüfuslu ve düşük nüfuslu bölgeler.

Yeni ekonomik yapılanmalara göre bölge kavramları ise şöyledir (İlıdar, 2004: 8-9):

- Sektörlere Göre Bölgeler: Tarım, sanayi, turizm bölgeleri.
- Komşu Ülkelerle Sınırı Olan ve Bu Ülkelerin Faaliyetlerinden Etkilenen Bölgeler.

➤ Transit Bölgeler.

➤ Ortak Bir Yerleşim Alanının Ekonomik Yapısından Etkilenen Bölgeler: Akdeniz ülkeleri, Baltık ülkeleri vs.

3. BÖLGE ÇEŞİTLERİ

Ülkelerde ekonomik planların ve analizlerin uygulanması için bölge ayırımına gidilmektedir. Bölge ayrımları ile ilgili ilk çalışmayı alansal ekonominin kurucusu olarak görülen Von Thunen yapmıştır (Kılıçarslan, 2009: 7). Makroekonomik açıdan ele alınan bölge sınıflandırılmasında ise Jacques Bouddeville'nin sınıflandırılması benimsenmiştir. Bu ayrıma göre bölgeler, homojen, polarize (kutuplaşmış) ve plan olarak ayrılmıştır (Yazgan, 1977: 107).

Ekonomik gelişim açısından ise bölgeler az gelişmiş bölge ve gelişmiş bölge olarak ayrılmıştır (Gündüz, 2006: 3). Bölge kavramının tanımı yapılırken birçok ölçüt olmasına rağmen, çalışmam ekonomik ağırlıklı olduğundan dolayı ekonomik açıdan farklılıkları ele alan ayrımlar üzerinde durulacaktır.

3.1. EKONOMİK GELİŞİM AÇISINDAN BÖLGELER

Sanayi devriminden sonra devrimi gerçekleştiren ülkeler çok hızlı şekilde gelişirken, gerçekleştiremeyen ülkeler ise geri kalmış ve sömürge haline gelmiştir. Yani sanayi devrimiyle birlikte ülkeler, gelişmiş ülke ve az gelişmiş ülke olarak ikiye ayrılmaya başlanmıştır. Farklı ülkeler arasında, ekonomik gelişim farkları olduğu kadar, aynı ülke toprakları içinde de farklı gelişim hızlarına sahip bölgeler bulunmaktadır (Dinler, 1998: 110-111).

Ekonomik gelişim açısından bölgeler dinamik yapı özelliklerine sahiptir. Bu ayırıcı özellikler ise devamlı olarak gelişim ve değişimdir. Ekonomik özellikler açısından bölgelerin tümü aynı anda gelişmemektedir. Bu yüzden bölgeleri az gelişmiş bölge ve gelişmiş bölge olarak sınıflandırabiliriz (Ersöz, 2009: 40).

3.1.1. Az Gelişmiş Bölgeler

Bütün ülkelerde her zaman daha az gelişmiş bölgeler vardır. Ekonomik gelişmenin başladığı bir bölgede zamanla yığılma olur ve bu bölge kutuplaşmaya başlar. Çevresindeki bölgelerin ekonomik faktörlerini kendine çekmeye başlar, ekonomik faktörlerini kaybeden bölgeler az gelişmiş bölgeler olarak kalır (Dinler 1998: 127-128). Az gelişmiş bölgeler, gelişmiş diğer bölgelere ve ülkenin bütünü ile kıyaslandığında

ekonomik avantajları olmayan, zorlukları olan tarımsal ve geri kalmış bölgelerdir (Erkal, 1972: 19).

Genel olarak tanımı yapılacak olursa, gelişme olanaklarını kaybetmiş bölgelerdir. Ekonomik, sosyal ve kültürel olarak diğer bölgeler ile karşılaştırıldığında iktisadi olanaklarının olmadığı görülür (Erkan, 1999: 121). Bu bölgelerde gelişmişlik ölçütleri ülke ortalamasından düşüktür. Ekonomik faaliyetler tarıma dayanır ve tarımsal nüfus oranı ülke ortalamasının üzerindedir. Gelir seviyesi, ülkenin gelir seviyesinden küçüktür. Kişi başına düşen gelir dağılımında büyük farklar vardır. Gelir düşük olduğu için, tasarruflarda azdır. Tasarrufların az olması ise bölgede yatırımların düşük olmasını doğurur (Kaya, 2009: 7).

Yol, okul, hastane vs. gibi sosyal alt yapı tesis ve hizmetleri ülke geneline göre daha kötüdür. Alt yapı yetersizliğinden dolayı da işletmeler az gelişmiş bölgelere yatırım yapmaktan kaçınmaktadırlar. Eğitim olanaklarının düşük, nüfus büyüme hızının ülkeninkinden büyük olması vasıfsız işgücü fazlalığı oluşturmaktadır. Bu yüzden işsizlik ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan işsizlik az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere yoğun işgücü göçüne neden olmaktadır. Gelişmiş bölgelere ilk göç edenler gençler, yükseköğrenimliler ve kalifiye işçilerdir. Yaşanan beyin göçüyle bu bölgeler mevcut olan gelişmişlik düzeyini bile korumakta zorlanırlar. Doğurganlık, çocuk ölümleri ve genç nüfus oranı ülkenin ortalamasından fazladır. (Dinler, 1998: 128; Gündüz, 2006: 12-13).

Az gelişmiş bölgelerin özellikleri genel olarak aşağıdaki başlıklar gibi özetlenebilir (Gündüz, 2006: 12-13):

- Üretim faktörlerinin verimliliği düşüktür ve dağılımı bozuktur.
- Altyapı (yol, su, elektrik, haberleşme vs.), sağlık ve eğitim hizmetleri yeterli değildir.
- Kişi başına düşen gelir ülke geneline göre düşük ve dağılımı adaletsizdir.
- Gelir dağılımının adaletsizliği, nüfusun bölgeden dışarıya göçünü hızlandırır.
- Teknoloji gelişmemiştir.
- Ekonomi tarıma dayanır ve tarımsal nüfus fazladır.
- Nüfusun artış oranı, ülke ortalamasından yüksektir.
- Bilim insanlarının sayısı azdır.
- İşsizlik oranı yüksektir.

Kısaca az gelişmiş bölgeler bir ülkenin tamamına göre sadece gelişmemiş bölgeler olarak kalmayıp, sosyal yapı olarak da ülkeden bazı özellikleri ile ayrılır. Coğrafi olarak ayrılma veya elverişsizlik, demografik özellikler, ülkenin bütünü ile birlikte gelişmesini engelleyen veya kısıtlayan nedenler az gelişmiş bölgeleri ortaya çıkaran önemli sebeplerdir (Tütengil, 2008: 57).

Sadece gelişmekte olan ülkelerde değil sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerde de az gelişmiş bölge sorunu görülmektedir. İngiltere, İtalya, İsveç, Norveç, Finlandiya, Hollanda, Fransa, Almanya gibi gelişmiş ülkelerde bile az gelişmiş bölgeler bulunmaktadır. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri Türkiye’de diğer bölgelere göre daha az gelişmiş bölgelerdir. Az gelişmiş bölgelerde problemlerin çözülmesi için sanayi işletmelerini bu bölgeler çekmek yeterli değildir. Bölgenin coğrafi konumu, iklim özellikleri ve diğer kuruluş yeri faktörleri yönünden gibi özellikleri göz önünde bulundurarak bölgede verimliliğin yüksek olduğu sektörlerin teşviki gerekir (Dinler, 1998: 128).

3.1.2. Gelişmiş Bölgeler

Gelişmiş bölgeler ekonomik açıdan, gelir seviyesi ve gelir artış hızı gibi faktörler olarak, yalnız geri kalmış bölgelerin değil ülke ortalamasının da üzerinde olan bölgelerdir (Erkan, 1999: 3). Bu bölgeler sadece ekonomik açıdan değil sosyal ve kültürel değerlerle de gelişmiştir. Hayat standartları yüksek olan bölgelerdir. Sağlık, eğitim gibi sosyal altyapısı gelişmiş ve yatırımlar bu bölgelerde toplanmıştır (Ilıdar, 2004: 12).

Gelir seviyesi yüksek olduğu için tasarruflarda fazladır. Bu yüzden yatırımlar sürekli bu bölgelerde artış gösterir ve süreklilik arz eder. Sosyokültürel olarak ihtiyaçların karşılandığı park, otel, saha, sinema gibi mekânlar yeterlidir. Sosyokültürel olarak gelişmiş olduğundan doğum oranları yüksek değildir. Bütün bu sebeplerden ötürü gelişmiş bölgelerde canlılık gösteren ekonomide, iş olanakları artar. Ücretler ve hayat standartları yükselir. Gelişmiş bölgelerde, istihdam oranları artış gösterdiğinden, çevre bölgelerdeki nüfusu kendine çeker ve sürekli göç alır.

Zamanla gelişmiş bölgelerin kalkınma hızları sadece gelişmemiş bölgelerin değil ülkenin kalkınma hızını da aşar. Gelişmiş bölgelerin genel özellikleri ise şöyledir (Gündüz, 2006: 12):

- Faktörlerin verimliliği yüksektir.
- Faktörlerin dağılımı dengelidir.

- Altyapı yatırımları yüksektir.
- Gelir dağılımı adaletlidir.
- Diğer bölgelerden göç almaktadır.
- Kalkınma hızları yüksektir.
- Tasarruflara bağlı, yatırımlarda yüksek ve süreklidir.
- İşçiler vasıflıdır.
- Teknoloji gelişmiştir.

3.2. MAKROEKONOMİK YAPI AÇISINDAN BÖLGELER

Bir ülkenin bölgeleri arasında ekonomik gelişmenin dengeli dağılımını sağlamak için uygulanacak planların gerçekleşmesi için yapılan bölge ayrımıdır (Dinler, 1998: 86). Bu ayrımında temel bölgenin durumunu belirli bir zaman ve mekânda belirten statik bir ayrımdır. Bu bölgeler üçe ayrılır:

- Mevcut durumun belirlenmesi açısından *homojen bölge*
- Fonksiyonel ilişkiler açısından *polarize bölge*
- Bölgesel kalkınma politikaların yürütülmesi açısından *plan bölge*

Homojen bölge bazı merkezlerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyini belirlemeye yöneliktir. Merkezler arasındaki ilişkinin yoğunluğuna göre hiyerarşinin belirlenmesine yönelik polarize bölge ve bölgesel planların uygulanacağı alan olan plan bölge kavramları birbirilerine benzerler ve birbirlerini tamamlarlar. Bu bölgelerin belirlenmesi karar mercilerine yol gösterir (Can, 2004: 99-101).

3.2.1. Homojen Bölge

Homojenin sözlük anlamı öğelerin tamamının aynı yapıda olma halidir. Bütün terimlerinin aynı olmasıdır (TDK). Dinler homojen bölgeyi kavramak için öncelikle homojen alan kavramını belirtmek gerektiğini savunmuştur. Homojenlik bütün öğeleri aynı yapıda ve aynı özellikte olan, bağdaşlık anlamına gelir. Bütün noktaları kendi arasında olabildiğince benzer özellikler gösteren alan ise homojen alandır (Dinler, 1998: 87). Homojen alan belirlenirken homojenlik ölçütü olarak birden fazla özellik kullanılabilir. Bu ölçütler endüstrileşme derecesi, nüfus oranı, eğitim durumu, beslenme düzeyi, işsizlik oranı, işletme sayısı, kişi başına düşen milli gelir gibi özelliklerdir (Kızıltan, 1994: 135). Bu özelliklerden herhangi bir tanesini alarak homojen alan saptanabilir. Mesela kişi başına düşen milli gelir oranına göre yerleşim yerleri sıralanır

ve aynı kişi başına düşen milli gelire sahip yerler, kişi başına düşen milli gelir açısından homojen alanlardır.

Homojen bölge ise homojen alandan daha geniş bir kavramdır. Homojen alanların, homojen bölgeler gibi birbirine komşu olma zorunluluğu yoktur (Kılıçarslan, 2009: 8). Homojen bölgeler ekonomik, fiziksel, sosyal ve politik özellikler açısından benzer karakterlere sahip, birbirlerine komşu alanlardır (Casellas & Galley, 1999: 552).

Birbirine benzer özellikleri olan, komşu alanlar grubu olan homojen bölgelerin sınırlarını belirlemek için aynı özellikleri olan bitişik alanları gruplamak yeterli olur (Ecemiş Kılıç, ve Mutluer, 2004: 23). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere homojen alanlar ekonomik özellikleri açısından aynı olan alanlardır. Homojen bölgeler ise birbirine komşu olan homojen alanlardır. Ankara ve İstanbul homojen alanlar olmalarına rağmen birbirlerine komşu olmadıkları için homojen bölgeler değildir.

Homojen bölge ayrımı bölgeler arasındaki gelişim farkının anlaşılması üzere yapılan statik bir tanımlamadır. Bu gelişim farkının boyutlarının ne kadar olduğunu saptamaya çalışmak bizi dinamik bir yapıya sahip olan polarize bölge kavramına götürmektedir (Kulaksız, 2008: 7).

3.2.2. Polarize Bölge

Bölgesel gelişim planları uygulanırken, bölgelerin birbirleriyle ilişkilerini de incelemek gerekmektedir. Buda polarize bölge kavramını ortaya çıkarır. Polarize bölge kavramının bir diğer adı da kutuplaşmış bölgedir.

Ekonomik gelişme, bir ülkenin bütün bölgelerinde aynı anda ve aynı hızda ilerlememektedir. Bölgeler karşılıklı ilişki içerisinde olup, küçük merkezler (kasaba, köy) daha büyük merkezlere ticari yönden bağımlıdır. Aynı şekilde büyük şehirlerde kendinden daha büyük olan metropollerin etkisindedir. Bu şekilde bir yerleşme merkezi kendinden daha küçük yerleşme merkezlerini cazibesi altına alıyorsa kutuplaşmış demektir. Bu kutuplaşmış bölge etki ettiği bölgelerle birlikte polarize bölgeyi oluşturur (Dinler, 1998: 90-91).

Homojen bölge statik yapıda bir tanımlama iken polarize bölge dinamik yapıdadır. Yani polarize bölgeler bir cazibe merkezi(kutup) ve cazibe merkezinin etkisi altında olan yerleşim merkezlerini oluşturan ve aralarındaki ilişkinin yoğunluğunu gösteren dinamik bir kavramdır. Bir yerleşim yeri ne kadar fazla yerleşim yerini cazibesi altına alırsa, o kadar büyük polarize bölgeyi oluşturur (İlidor, 2004: 11).

Polarize bölgelerin merkez ile çevresi ve alt kümeler arasındaki fiziksel ve ekonomik bağımlılığı en önemli özelliğidir (Hasanoğlu ve Aliyev, 2006: 83). Bir bölgede, ekonomik gelişme açısından çevresine nazaran daha ilerde olan merkezler kutup bölge niteliğindedir. Bir bölgede bu tip merkezlerden önem dereceleri farklı olarak birden fazla bulunabilir. Bu gelişmiş merkezlerin etrafında polarize bölgelerin olduğu düşünülürse, gelişme merkezi sayısı kadar da polarize bölgeler mevcut olacaktır. (Erkal, 1972: 24). Her merkez kendisinden küçük merkezleri etkisi altına alırken, kendinden büyük merkezlerin de etkisi altına girer. Bu durumda en büyük merkez ülkede birinci derecede polarize merkezi oluşturur. Yani bu yerleşme merkezinin etki alanı ne kadar büyükse o kadar büyük bir polarize bölge oluşacaktır. Ülkede bulunan büyük yerleşme merkezleri ve etkiledikleri küçük yerleşme merkezleri göz önüne alındığında o ülkedeki ikinci, üçüncü, dördüncü derece polarize bölgelerin oluşumundan söz edilir (Dinler, 1998: 91).

3.2.3. Plan Bölge

Hem homojen bölgeler hem de polarize bölgeler mevcut bulunan ve önceki ilişkilerle belirlenmektedir. Ancak planlamanın yapılması ise mevcut bulunan ilişkileri değiştirme gayesinden kaynaklanır. Bu durumda planlama amacıyla yapılan bölge tanımında, bölgelerin plan sonucunda hedeflenen sonuçlara göre çizilmesi öngörülür (Kızıltan, 1994: 127).

Plan bölge, bölgesel dengesizliklerin giderilmesi ve dengeli bir büyüme gerçekleştirebilmek için planlama birimlerinde kullanılan araçtır (Can, 2004: 100). Plan bölgeler, bölgenin veya ülkenin kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak bölgesel sorunları çözmek amacıyla planlama yapan yetkililer tarafından kullanılır.

Plan bölgeler bölgesel politikaların uygulandığı alandır. Şehirden daha büyük, ülkeden daha küçük bölgesel planı uygulayacak olanların yetkisi alanı içinde olan fakat etkisiyle sınırları aşabilen planlama birimi olarak tanımlanabilir (DPT, 2000: 8). Toplumsal, ekonomik ve çevresel ihtiyaçlar için denge ve kaynakların verimli kullanılması için planlama, bir yöntemdir. Bölgesel planlama ulusal politikaları da içinde barındıran yerel önceliklerin açıklanması ve detaylandırılmasını kapsar (Şen, 2004: 5). Plan bölgeler tüm ülkeyi kapsayabileceği gibi sadece bazı problemleri de kapsayabilir. Bölgesel planı yürütmekte olan sorumlular bölgesel planlamanın türüne göre, bölge içinde veya dışında olabilirler (Dinler, 1998: 97).

Birinci tip plan bölge ulusal kalkınma planına mekân boyutunun katılması amacıyla yapılan bölgesel ayırımın sonucunda oluşan bölge kavramıdır. Bütün olarak ülkeyi kapsayan bu plan bölgelerin sayısı ülkenin büyüklüğüne ve sosyoekonomik özelliklerine göre değişmektedir. Bu şekilde sektörel nitelikli planlar yerine ekonomik alana yönelik planların hazırlanması ile gelişmeyen bölgelerin planlamadan adaletli şekilde yararlanması sonucunu ortaya çıkarır. Bu plan bölge anlayışı, ulusal planın bölgeselleştirilmesi açısından ülkenin bölgelere ayrılmasını öngörür. İkinci tip plan bölge ise bölgesel kalkınma planından önce yoğun bölgesel sorunları çözmek amacıyla başlatılan bölgesel planlama sonucu oluşan bölgedir. Bu yaklaşıma göre ülkenin bölgelere ayrılması söz konusu değildir (Kılıçarslan, 2009: 11).

Plan bölgelerin belirlenmesinde, bölgesel planlamaya başvurulmasını gerektiren sorunların bazıları şunlardır (Gündüz, 2006: 8):

- Geri kalmış bölgenin sorunlarının azaltılması.
- İşsizliğin azaltılması.
- Toplu tarımsal göçün önlenmesi.
- Hızlı sanayileşen yerlerin sorunlarının çözülmesi.
- Yeraltı ve yerüstü kaynakların verimli kullanımı.
- Nüfusun belirli yerlerde yoğunlaşmasının önlenmesi.
- Ekonomik canlılığı kaybolmaya başlayan yörelerin harekete geçirilmesi.
- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması vb.

Bu sorunların biri ya da birden fazlası bir bölgede ortaya çıkabilir. Sorunların çözümü için farklı bölgesel planlamalar yapılmalıdır. Kısacası kalkınma planı uygulayan ülkelerin, planın bölgeselleşmesine yönelik ülkeyi plan bölgelere ayırması gerekmektedir (Dinler, 1998: 98).

4. BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI

Bölgesel kalkınma, bölgenin kaynaklarının hareketlendirilmesi ile bölgenin gelir ve istihdam düzeylerinin yükseltilmesi ve refah seviyesinin iyileştirilmesi olarak tanımlanabilir (Sarıhan, 2011: 21). Bölge içi gelişme gücünü ortaya çıkaran, bölge dışından da sermaye, bilgi ve girişimcilik kabiliyetini bölgeye taşıyan bir kavramdır (İlîdar, 2004: 6).

Başka bir tanıma göre ise bölgesel kalkınma, sanayileşmenin belli bir bölgede toplanması sonucu oluşan eşitsizliği azaltmak için geri kalmış bölgelerin sanayileşmesini

sağlayarak, ülke içinde adaletli bir refah dağılımının sağlanmasıdır (Işık ve Kılınc, 2011: 13).

Dünyanın kalkınma düzeylerine, özellikle ekonomik zenginliğe ve büyümeye göre farklı mekânsal bölgelere bölünmesinin genellikle II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam ettiği söylenir. Savaş sonrası yeniden yapılanma ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve eski Sovyetler Birliği (SSCB) arasında Soğuk Savaş'ın ortaya çıkması ve Birleşmiş Milletler'in (BM) oluşumu bağlamında, ilk kez ülkeler 1949'da Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Harry S. Truman'ın "Dört Nokta Planı" olarak bilinen açılış konuşmasında "az gelişmiş" ve "gelişmiş" olarak sınıflandırılmıştır. Bu az gelişmiş bölgelere gelişmiş bölgelerin sermayesi ve teknolojisi ile Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'nın öncülük ettiği kalkınma modelleri için yardımcı olmak adına, kalkınma dönemi başlamıştır (Chant & McIlwaine, 2009: 6-7).

Bölgelerarası gelişmişlik farkları, ülkeler arası değişim gösterse de, tüm ülkeler de görülmektedir. Ülkeler bölgesel farklılıkları gidermek ve dengeli bir kalkınmayı sağlayabilmek için arayış içine girmişlerdir (Tutar ve Demiral, 2007: 65). Bölgesel dengesizliklerin artması ile bu dengesizliklerin nedenleri ve çözümleri araştırılmaya başlanmıştır. Bazı özelliklere sahip bölgelerin daha çok geliştiği görülen bir durumdur. Bazı faktörlerin belli bir merkezde toplandığı açıktır. Bu durum geri kalmış bölgelerin daha iyi duruma getirilmesini gerektirir.

Bölge kalkınması ile ülke kalkınması arasında yoğun bir bağ vardır. Bölgelerin kalkınmasıyla, o bölgeleri içinde barındıran ülke de kalkınır. Bu yüzden ülkeler, gelişmiş devletler seviyesine gelebilmek için, kalkınma kavramının üzerinde önemle durmuşlardır. Bu bağlamda bölgesel kalkınma önem kazanmıştır. Bölgeler arası gelişme farkı kıtalar arası, ülkeler arası, aynı ülkede yerleşim merkezleri arasında ortaya çıkabilir. Bölgelerin sınırları hangi tanıma göre çizilirse çizilsin, az gelişmiş bölgelerin kalkınma politikalarına daha çok ihtiyacı olduğu açıktır (Elmas, 2001: 22).

1950'li ve 1960'lı yıllarda iktisatçılar, özgürlüğüne erişen ülkelerin ekonomik bağımsızlıklarına kavuşabilmeleri ve savaştan sonra ekonomik dengesizlikleri olan sanayileşmiş ülkelerin ekonomik olarak yeniden canlanması amacıyla bölgesel kalkınma politika önerileri ortaya atmışlardır (Karaçay Çakmak ve Erden, 2004: 79).

1950-1970 döneminde egemen olan kamunun katkısı ile altyapı ve üretime destek verilen politikalar devam ettirilirken, diğer taraftan da birikimi olan bölgelerin rekabet

gücü kazanması için kamu-özel ortaklıklarıyla meydana gelen politikaların desteklenmesi görüşü yaygındır. 1980 yıllarında girişimciliğe verilen önem artmış ve bu nedenle küçük ve orta ölçekli girişimcilere verilen desteklerin çoğaltılması ilkesi benimsenmiştir. 1990'lı yıllarda ise bölgesel teknoloji geliştirme destekleri ile bölgelerin teknolojik gelişimine katkı ilkesi benimsenmiştir (Eraydın, 2004: 12). 1980'li ve 1990'lı yıllarda küreselleşen ekonomik sistem için bölgesel dengesizliklerin arttığı görülmüştür. Kısıtlı imkânları olan bölgelerde girişimciliğe ve yerel kurumlaşmaya dayalı bir gelişme olmayacağı açıktır. Bu zaman sürecinde piyasa aktörleri ile birlikte devletin rolünü de ortaya çıkaran bölgesel kalkınma yaklaşımının uygulanması sağlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarından, 1970'li yıllara kadar kamu desteği ile uygulanan eski nesil (geleneksel) bölgesel kalkınma politikaları uygulanmıştır. Yeni nesil politikalar ise 1970'li yıllardan sonra uygulanmaya başlanılan ve bölgesel potansiyelin sağladığı güçten yararlanılmasına odaklanan politikalarlardır. Geleneksel ve yeni nesil bölgesel kalkınma politikalarının özellikleri şunlardır (Eraydın, 2004: 12):

Tablo 1. Geleneksel ve Yeni Bölgesel Politikaların Özellikleri

Özellikler	Geleneksel	Yeni Nesil
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bölgesel eşitlik ➤ Ulusal ekonomik büyüme ➤ Yatırımlar az gelişmiş bölgelere yönlendirilmesi ➤ Altyapının geliştirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bölgesel rekabet gücünün geliştirilmesi ➤ Bölgesel ekonomilerin kapasitelerinin artırılması ➤ İçsel büyüme dinamiklerinin desteklenmesi
Karar verme-uygulama sürecinin yapısı	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulusal ölçekte genel politikalar ve Bazı özel bölgelerin seçimi ➤ Merkezi hükümetlerin takdir yetkisine bağlı seçim ➤ Kademeli yapı 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bölgesel ve yerel hükümetlerin birlikte karar verme süreci ➤ Bölgesel-yerel karar yetkisi ➤ Yönetişim ağırlıklı karar süreci ➤ Kademeli olmayan örgütlenme biçimleri
Politika araçları	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kamu finansal desteği ➤ Ağırlıklı olarak kamu kaynaklarına bağımlılık ➤ Tanımlanmış bölgesel birimler için bağlayıcı kararlar ➤ Bürokratik düzenlemeler 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kamu finansal desteği ➤ Koşullara bağımlı örgütlenme ➤ Gönüllü ve koşullu bilgilendirme ➤ Kamunun sağladığı danışma hizmetleri
Siyasal ortam	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulusal politikaların öne çıktığı bir siyasal ortam 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulusal politikalar ile bölgesel ve yerel politikaların ağırlık kazanması
Siyasi sorumluluk	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Karar verme sorumluluğu olan merkezi hükümet ➤ Taşra teşkilatına verilen uygulama sorumluluğu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulusal hükümet ve bölgesel ve yerel örgütler (hükümetlerin) doğrudan politika uygulamalarına yönelimi
Uygulamacı kurumlar	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Merkezi hükümet ➤ Merkezi hükümetin taşra teşkilatları ➤ Bürokratik ilişkiler 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bölgesel birimler ➤ Yarı özerk birimler ➤ Bürokrasi yerine, işletme yönetimi

Eraydın, (2004: 13).

Eski nesil politikalar 1970’li yıllardan sonra gündemden düşmüş ve içsel büyüme dinamiklerinin desteklenmesi, kamu finansman desteğinin koşullu olması gündem olmuştur. Kalkınmanın temellerinden olan hükümetin ekonomik kaynakları ve refah dağılımını sağlanması ve adaletsiz gelişmenin önüne geçmek adına girişimcileri doğrudan desteklemesi yerine, 1970 sonrası yeni nesil bölgesel kalkınma politikaları ile girişimcilere destek ve yönlendirmeyi esas alarak kalkınmada hükümetin sorumluluğundan kamu ve özel aktörlerin birlikte sorumluluğuna doğru değişim gözlenmiştir. Böylece kademeli merkezi devletin çoğunluklu olduğu yapıdan, kademeli olmayan biçime doğru geçiş olmuştur. Bölgesel kalkınma politikalarında bölgesel birimlerin önem kazanması ve bölgesel kalkınmadan sorumlu yeni birimlerin ortaya çıkması yeni nesil bölgesel kalkınma politikalarından oluşan bir diğer farklılıktır. Bu kamu ve özel kurumların birlikte örgütlendiği yapıların en önemlisi Bölgesel Kalkınma Ajanslarıdır (Eraydın, 2004: 13-14).

4.1. BÖLGESEL KALKINMANIN İLKELERİ

Hem gelişmiş hem de az gelişmiş bütün ülkelerde bölgesel dengesizlikler ve bölgelerarası kalkınmışlık farkı mevcut sosyoekonomik sorunlar arasında gösterilebilir. Fakat bölgelerarası dengesizlikler ve bölgelerarası kalkınmışlık farkı az gelişmiş ülkelerde gelişmiş ülkelere göre daha yüksek seviyelerdedir. Bölgesel kalkınma politikaları geri kalmış bölgelerin kalkınması için büyük önem taşır. Geri kalmış bölgeleri kalkındırmaya yönelik politikaların temel ilkeleri üçe ayrılmaktadır. Bu ilkeler; sosyal kârlılık, kalkınma kutbu, halkın katılımı ilkeleridir.

4.1.1. Sosyal Kârlılık İlkesi

Özel sektör kurumları üretim kararlarını alırken kendi kârlarını düşünerek hesaplamalar yaparlar. Bu hesapları yaparken mal ve işletme ölçeği, hizmet alanı ve işletmenin kurulacağı bölgeyi değerlendirirler. Uzun zamanda kârlı olacak alt yapı yatırımları yapmamakla birlikte, geri kalmış bölgelerde yer seçmemektedirler (Dinler 1998: 276). Özel sektör kurumları kendilerine kısa dönemde en çok yarar sağlayan bölgelere yönelirler. Bu durumda çoğu zaman girişimcilerin bireysel faydası ile toplumun sosyal kârlılık ilkesinin paralellik göstermeyeceği aşikârdır. Bu yüzden bölgesel kalkınma politikasının ilk ilkesi, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi açısından geri kalmış bölgelerde uzun dönemde kârlılığı yüksek olan yatırımların devlet tarafından karşılanmasıdır (Yıldız, 2014: 47).

Devlet geri kalmış bölgelerde ekonomik canlılık kazandırmak isterse, o bölgeye gidecek yatırımcılara teşvik vermeli ve bölgenin alt yapı yatırımlarını karşılamalıdır. Bu bağlamda gelişmemiş bölgelerde devlet tarafından açılan üniversiteler sayesinde bölge canlılık kazanır. Kazanılan bu canlılık sayesinde, bu bölgelerde kurumlar yatırım yapmayı arttırlar (Dilmaç, 2017: 12).

4.1.2. Kalkınma Kutbu İlkesi

Bölgesel kalkınmanın bir diğer ilkesi de kalkınma kutbu ilkesidir. Ekonomik gelişme her yerde aynı zamanda başlamaz. Bu durum gelişmiş ülkelerde değil, az gelişmiş bölgelerde de böyledir. Bu yüzden kalkınma kutbu ilkesi öne çıkmıştır. Kalkınma kutbu kavramı, iktisadi gelişmenin her yerde aynı anda başlamamasına bağlı olarak farklı noktalarda ortaya çıkan “cazibe merkezi” olarak da ifade edilen yerleri tanımlamak için kullanılır (Kılıçarslan, 2009: 43).

François Perroux, kalkınma kutbunu şu şekilde tanımlamıştır: “Ekonomik gelişme aynı anda ve her bir noktada başlamaz. Farklı kuvvetlerde gelişme kutup ya da noktalarında görülür. Değişen nihai etkilerden bütün ekonomiye dağılır.” Kalkınma kutbu ilkesine göre geri kalmış bölgelerde yapay kutuplar oluşturulmaya çalışılır. Kutuplar oluşturulurken yatırımların bütün sektörler yayılması yerine bölgenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre daha hızlı verim alınabilecek sektörler yönlendirilerek daha başarılı bir sonuçlar elde edilebilir. Kimi zamanda geri kalmış bölgelerde yeni faaliyetler yaratılır (Dinler, 1998: 277).

4.1.3. Halkın Katılımı İlkesi

Bölgesel kalkınmanın son ilkesi halkın katılımı ilkesidir. Kalkınma politikalarının başarısı halkın katılımı ilkesiyle ortaya çıkar. Bölgede yaşayan halkın politikalara katılımıyla kalkınma politikaları faaliyetleri canlılık kazanacaktır. Sanayi, ticaret, ziraat, mesleki odalar, belediye meclisleri ve kalkınma komisyonu gibi kuruluşların temsilcileri ve bölgede yaşayan halk kalkınma politikalarının hazırlanmasına ve uygulanmasına katılabilir. Halk kalkınma faaliyetlerine katılmazsa, faaliyetlerin başarısı tesadüflere kalacaktır. Halkın faaliyetlere katılımı kişisel güvenin ve onurun yükseltilmesinin yanında bölgedeki faaliyetlerin, o bölgede yaşayan kişilerce de denetlenmesine aracı olur (Şayan, 2016: 10).

Bölgesel kalkınmanın sağlanmasında uygulanan politikalar halkın katılımını sağlamak için bölgesel kalkınma ajansları kurulmaktadır (Şayan 2016: 10).

Ayrıca bölgesel kalkınma planlarının hazırlığında ve uygulanmasında sanayi, ticaret ve mesleki odalar aracılığı ile halk katılım sağlayabilir ve yetkililerin seçiminde etkili olarak bölgesel kalkınma planına dolaylı olarak da katılabilir (Dinler, 1998: 278).

Halkın katılımı ilkesi doğrultusunda bölgesel kalkınma planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında şu metotlar önerilebilir: Bilgilendirme, ortak çalışma, danışma, delegasyon. Bu metotlar ile birlikte halkın motivasyonu artacak ve yönetimlerin aldığı ve uyguladığı kararlar halk tarafından daha kolay kabul görecektir (İlçidar, 2004: 18).

4.2. BÖLGESEL KALKINMANIN AMAÇLARI

Uluslararası ekonomik sistemde belirlenen az gelişmiş, gelişmiş ülke farklılığı hem ulusal hem de yerel bazda yorumlandığında bölgeler arasında da gelişmiş, az gelişmiş ayrımı öne çıkar (Aktakas, 2006: 15).

Bölgeler arası kalkınmışlık açısından birbirinden farklılık gösteren, coğrafi konum, doğal kaynaklar, sermaye birikimi, demografik yapı gibi birçok sosyoekonomik faktörler, bölgeler arasında farklı ölçeklerde oluşarak bölgesel dengesizliklere neden olmaktadır. Bu farklılıklar kutup ve çevre alanlar şeklinde polarize bölgelerin oluşmasına fırsat verir. Teknolojinin ve yatırımların fazlaştığı kutup alan ve bu alana bağımlı hale gelen çevre alan arasındaki farklar zamanla artar ve nüfus merkezde yoğunlaşır. Bu dengesiz dağılım ekonomik büyümeyi belli bir düzeye ulaştırdıktan sonra kalkınmaya engel olur. Bölgeler arasındaki dengesizlikler, iç pazarın dengesiz büyümesi ve genişleyememesinden dolayı talep yetersizliğini doğurur. Bundan dolayı üretim artmaz ve işletmelerin kurulumu azalır. Bu durum kalkınma için engel oluşturur. Bölgeler arası dengesizliklerin artması, özellikle kalkınmakta olan ülkeler için büyük sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların aşılması için bölgesel kalkınma politikaları büyük önem taşımaktadır. (Acar, 2006: 12-13)

Bölgesel kalkınma politikalarının amaçları farklı kişilerce yorumlanmış ve tanımlanmıştır. Jules Milhau bölgesel kalkınma politikalarının iki amacı olması gerekliliğini savunmuştur. Bunlar, nüfusun rasyonel dağılımı ve gelişmemiş bölgelerin sosyoekonomik olarak kalkınmasıdır. Diğer yazarlarca ise bölgesel kalkınma politikalarının amaçları şu başlıklar altında ifade edilmiştir (Bayraktutan, 1994: 187; Dinler, 1998: 279).

- Bölgesel dengesizliklerin giderilmesi.

➤ Kaynakların, ekonomik faaliyetlerin ve nüfusun bölgelere uyumlu şekilde dağıtılması.

- Bölgenin nitelik ve nicelik açısından değerlendirilmesi.
- Bölgenin düzenlenmesi.
- Gelişmenin bütün ülkeye yayılması.
- Bölgesel gelişim.
- Bölgelerde sağlıklı büyümenin teşviki.
- Endüstrinin bölgelere uygun şekilde dağılımının sağlanması.
- Bölgesel denge.
- Ulusal ekonomik gelişmeden az gelişmiş bölgelerin adaletli bir pay alması.

Bölgesel kalkınma politikalarının genel ekonomi politikasından üretilen büyüme, istikrar ve dengeleme - eşitleme olmak üzere üç temel amacı bulunur.

4.2.1. Büyüme Amacı

Büyüme amacı, ülke geneli ekonominin daha hızlı büyümesi için bölgelerde gerekli büyümenin ön koşullarının oluşturulmasını ifade eder. Hakikaten iktisadi büyüme ve kalkınma bütün ülkelerin temel amacıdır. Bu amaca ulaşabilmek için de ülkelerin elindeki kaynak ve olanaklarını en iyi şekilde kullanabilmesi gerekmektedir. (İlidor, 2004: 20).

Bölgesel kalkınma politikalarının amaçlarından büyüme, genel ekonomin daha hızlı büyüebilmesi için bölgelerde büyümenin sağlanmasına uygun ön koşulların yaratılması hedefidir. Ekonominin daha hızlı büyümesini gerçekleştirmek için özel ve kamusal etkin koordinasyon yoluyla, üretim unsurlarının en iyi dağılımının sağlanması gerekmektedir (Sarıhan, 2011: 26; Kılınç Savrul, 2012: 50).

4.2.2. İstikrar Amacı

İstikrar amacı ise ekonomide istihdamın ve gelirin istikrarlı şekilde gelişmesini ifade etmektedir. Bu yüzden bölgesel kuruluş yeri ve üretimin yapısının ekonomideki yapısal ve konjoktürel dalgalanmalardan etkilenerek düşmesinin mümkün olduğunca önlenmesi gerekmektedir. İstikrar amacıyla, bölgesel ve sektörel yapı politikalarının uyumu ile bölgelerin ekonomik yapılarının kendi içinde dengeli olması hedeflenmiştir (Sarıhan, 2011: 26).

Kalkınmanın sürdürülebilirliğini, kalkınma boyutlarında gelişmelerin devamlılığını ve bölgesel politikalarda süreklilik sağlamak istikrar amacıdır (Yıkın, 2019: 18).

4.2.3. Dengeleme ve Eşitleme Amacı

Bölgesel kalkınmanın son amacı ise kaynakların bölgeler arasında dengeli olarak eşit dağılımı ve donatımının sağlanması için dengeleme ve eşitleme amacıdır (Kaplan, 2019: 34). Bu amaca yönelik bölgeler arasındaki gelir ve refah farkları azaltılarak bölgede sağlıklı çalışma ve yaşama koşulları oluşturulması hedeflenir. Bu hedef doğrultusunda geri kalmış bölgelerde alt yapı iyileştirilmesi yapılarak bölgelerin eşit alt yapı düzeylerine getirilmesi esas alınır (İlçidar, 2004: 20).

Bölgesel kalkınma amaçları, ulusal amaçlara bağlı olarak ülkenin bütünüyle kalkınmasını esas alır.

4.3. BÖLGESEL KALKINMANIN ARAÇLARI

Sanayi devriminden bu zamanlara kadar, hemen hemen bütün ülkelerde az veya çok bölgesel eşitsizliğin ortaya çıktığı açıktır. Ama bütün ülkelerin az gelişmiş bölgelerinin imkânları ve problemleri farklılık göstereceği için bölgesel kalkınma politikasının araçları da gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler için farklı, canlılığını kaybetmiş gerilemekte olan bölge için farklı, o zamana kadar hiçbir gelişmenin olmadığı biraz gelişmiş bölge için farklı olabilmektedir (Kargı, 2009: 20). Bu farklılıkları göz önüne alarak, bölgeleri ve ülkeleri sınıflandırmak, her bir kategori için araçların neler olabileceğini belirtmek yerine genel olarak bölgesel kalkınma politikasının araçlarının neler olabileceği incelenecektir. Bu aşamada, bölgesel kalkınma politikasının araçları aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (Dinler, 1998: 283; İlçidar, 2004: 20-21). Bunlar;

- Bölge planlaması.
- Bölgesel kalkınma için gerekli kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesi.
- Yönetimsel örgütün bölgesel kalkınma sorununa uyumunu sağlamak.
- Mali ve vergisel avantajlar.
- Girişimciliği teşvik etmek.
- Metropol bölgelerin gelişiminin sınırlandırılması.

4.3.1. Bölge Planlanması

İktisadi planlama gerek gelişmiş, gerek gelişmekte olan bütün ülkelerde kalkınmanın olmazsa olmaz bir parçasıdır. Bir amacın gerçekleşmesi için gerekli olan araçların belirlenmesi planın genel anlamıdır. Ülke içerisinde yaşayan bireylerin refah düzeyini dengeye ulaştırmak ve arttırmaktır. Bu amacı gerçekleştirmeye yardım eden araçların ilki, bölge planlamasıdır (Durmaz 2019: 26).

Büyüme ve kalkınmayı hızlı bir şekilde gerçekleştirebilmek amacıyla uygun ve kısa yolun belirlenmesi ve bunun için gerekli araçların sağlanması ise iktisadi planlamayı oluşturur (Dinler, 1998: 79). Planlamanın amacı, sistemin istikrarlı şekilde koordine edilmesiyle üretim hedeflerini belirleyebilecek şekilde, ülkenin ya da bölgenin ekonomik kalkınmasına ait görüş elde etmektir. Bu bakımdan planlama içeriği ve kapsamı açısından, ülke, bölge, alt bölge, il, kent ölçeğinde ele alınmaktadır. Bölge planlaması bütünleştirici bir görev üstlenmektedir. Stratejik bir bakış açısıyla çeşitli eylem programlarını bütünleştirdiği miktarda başarılı olacağı görüşü yaygındır. Geçmiş uygulamalar bölge planlamasının ulusal ve bölgesel hedeflere ulaşmada önemli bir araç olduğunu göstermektedir (DPT, 2000: 10).

4.3.2. Kamu Yatırımlarının Gerçekleştirilmesi

Devletin bölgeler arasındaki farkları azaltmak için başvurabileceği bir diğer araç ise kamu harcamalarıdır. Devlet geri kalmış bölgeye, o bölgeden elde ettiği kamu gelirinden daha fazla bir miktarda harcama yaparak geri kalmış bölgeye satın alma gücü aktarabilir. Böylece aktarılan satın alma gücüyle bölgede canlanma başlar (Dinler, 1998: 290). Yapılan kamu yatırımlarıyla bölgenin üretimi artırılır. Ayrıca alt yapı iyileştirilmesi yapılarak bölge yatırımcılar için cazip hale getirilebilir ve böylece sanayileşme aracılığıyla istihdam ve çeşitli ekonomik etkilerle kalkınmanın başlangıcı için temel atılmış olunur (Kızıldemir, 2017: 13).

Bölgesel eşitsizlikleri gidermek amacıyla ilgili bölgelere kamu yatırımlarının aktarılması gerekmektedir. Bölgesel eşitsizlikleri minimum seviyeye indiren ülkeler genel olarak az gelişmiş bölgelere başta daha çok kamu harcaması yaparak bölgenin yatırım olarak tercih edilebilirliğini artırarak daha çok harcama yapılabilir duruma ulaştırılması ve refahının artırılması için bu yöntemi uygulamaktadır (Dilmaç, 2017: 18).

4.3.3. Yönetimsel Örgütün Bölgesel Kalkınma Sorununa Uyumu

Bölgesel kalkınma planlarının hazırlanması ve uygulanması aşamasında bir ülkedeki mevcut yönetimsel örgütün, yeni politikalara uyumunda sorunlar çıkabilir, bu durumda yeni bir bölgesel örgütlemeye gitmek gerekebilir. Bölgesel kalkınma politikasında ilk önce politikanın uygulanacağı bölgenin belirlenmesi olduğu için yönetimsel yapının bu bölgesel ayrıma göre örgütlenmesi gerekir (Dinler, 1998: 297).

Bu nedenle yönetimsel örgütü güçlendirme ve bölgesel sorunlara yönelik uyumunun sağlanması, bölgesel eşitsizlikleri azaltmada belirlenen hedeflere ulaşmak açısından en önemli ve öncelikli araçlardan birini oluşturmaktadır. Bu araç kapsamında ele alınacak hususlar ise;

- Mevcut yönetimsel örgütü belirlenen plan bölgelerine göre yeniden örgütlemek.
- Plan bölgelerindeki yönetim kademelerinde yetki devri, yetki genişliği ve yerinden yönetim ilkelerini uygulamak.
 - Bölgesel yönetimin mali olanaklarını artırmak ve yeterli personel sağlamak.
 - Halkın yönetime katılmasını sağlamak.
 - Yönetim kademeleri arasında gerekli uyumu sağlamak.
 - Bazı özel görevleri yerine getirebilmek için gerektiğinde geleneksel yönetim çerçevesi dışında özel kuruluşlar (kalkınma ajansları) oluşturmak şeklinde sıralanabilir (Dinler, 1998: 297; Kılıçarslan, 2009: 59).

4.3.4. Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri

Bölgeler arasındaki eşitsizlikleri azaltıcı bir bölgesel kalkınma politikası uygularken yönetimsel örgütün yapısını politikalara uygun şekilde düzenlemek yeterli değildir. Bunların yanında mali olanaklarının sağlanması gerekir. Girişimciler söz konusu geri kalmış bölgelerde yatırım yapmak istemeyebilir. Bu yüzden özel sektörün geri kalmış bölgelerde yatırım yapmalarını teşvik etmek için mali ve vergisel destek ile cesaretlendirilmesi önemlidir. Yatırım maliyetlerinin azaltılması, girişimcilerin kârlılıklarını artırmak için teşviklerin uygulandığı gelişmemiş bölgeleri, özel sektörler için çekici duruma getirerek, ekonomik canlılık için ortam yaratacaktır (Dinler, 1998: 284). Sadece geri kalmış bölgelerin canlandırılması amacıyla değil ayrıca geri kalmış birçok ülkede iktisadi gelişmeyi ve sanayi sektörünün geliştirilmesi amacıyla da bu teşvikler düzenlenir (Yıldız, 2007: 69).

Mali teşvikler çoğunlukla hizmet sektöründen daha çok tarım ve imalat sanayii ile ilgili faaliyetlere verilmektedir. Uygulanan mali teşvikler ülkelere ve bölgelere göre çeşitli farklılıklar gösterebilir. Genel ölçütleri bakımından beş madde altında toplanabilir (Cilavdaroğlu, 2008: 18). :

- Faiz sübvansiyonları ve özel krediler.
- Hibeler ve sermaye katılımları.
- Vergi indirimi veya istisnaları.
- Özel amortisman uygulamaları.
- İşçiler için verilen sübvansiyonlar.

Diğer mali olanaklar ise şu şekilde sıralanabilir (Dinler, 1998: 285) :

- Geliştirme ve teşvik fonları.
- Kamu iştiraki.
- Kamu ulaştırma araçlarında indirim.
- Döviz tahsisinde evveliyat.
- Katlı kambiyo kuru.
- Devlete ait bina, arazi ve tesislerin uygun fiyatlı kiralanması veya satılması.
- Kamu ihalelerinde öncelik.

4.3.5. Girişimciliği Teşvik Etmek

Gelişmemiş bölgelerde girişimciliğin ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler'in (KOBİ) teşvik edilmesi, bölgesel kalkınmayı sağlayan araçlardan birisidir. İşletme kurulmasını özendirerek ve girişimciliğin önünü açan uygulamalar yapmak içsel büyüme potansiyelini ortaya çıkarır. Ayrıca az yatırımla üretim ve ürün çeşitliliği sağlayan, düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkânı oluşturan, bireysel tasarrufları harekete geçiren ve esnek üretim sistemlerine sahip KOBİ'lerin teşvikinin ekonomiye büyük katkılar sağlayacağı açıktır (Cilavdaroğlu, 2008: 18-19).

4.3.6. Metropol Bölgelerin Gelişmesini Sınırlandırmak

Aşırı kalabalık bölgeler, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır. Kalabalık bölgelere hizmetlerin götürülmesi güçleşir, üretim maliyetleri yükselir. Çevre kirliliği artar ve yaşam zorlaşır. Bu yüzden bu bölgelerin daha fazla kalabalıklaşmasının engellenmesi gerekir. Geri kalmış bölgelerin kalkındırılması bu bölgelerde nüfusun tutulmasını sağlar. Böylelikle aşırı kalabalık bölgelere göç engellenebilir. Ancak bu yeterli değildir. Metropolitan bölgelerin sorunlarının çözülmesi

için, nüfusun kırdı tutulması, metropol bölgelerdeki faaliyetlerin, geri kalmış bölgelere kaydırılması, büyük şehirlerin nüfusunun uydu kent ve yeni kentler oluşturularak yayılması gerekir (Gülbahar, 2009: 25).

4.4. İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ SINIFLANDIRILMASI

1992 yılı Aralık ayında Türkiye, Helsinki zirvesinde Avrupa Birliği tarafından aday ülke olarak kabul edilmiştir. Türkiye, aday ülke olarak kabul edilmenin gerektirdiği sorumlulukları, yerine getirebilmek amacıyla bölgesel sorunlara politika üretmeye çalışmıştır. Bölgesel politikalar üretmek için ise türlü bölgesel istatistikler gerekli olmuştur. Bölgesel istatistikler NUTS ile elde edilmektedir. 2001 yılında Avrupa Birliği'nin isteğiyle istatistik bölgelerinin oluşturulmasında ilk adım atılmış ve üç seviyeden oluşan bölge sistematiği oluşturulmuştur. Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırılması (İBBS) adı altında Düzey 1 (12), Düzey 2 (26) ve Düzey 3 (81) bölgeye ayrılmıştır (Taş, 2006: 191).

Düzey 3 istatistik bölge birimleri, her ili bir bölge olarak tanımlar ve bölge birimleri 81 adettir. Düzey 2 istatistik bölge birimi Düzey 3 kapsamında komşu illerin gruplandırılması ile oluşmuş olup 26 adettir. Düzey 1 ise Düzey 2 istatistik bölge biriminin gruplandırılması sonucu tanımlanmıştır ve 12 adettir.

Tablo 2. Türkiye'deki İBBS Bölgeleri

Büyük İstatistik Bölgeleri Düzey 1	Alt İstatistik Bölgeleri Düzey 2	Alt İstatistik Bölgeleri Düzey 3
İstanbul (TR1)	İstanbul	İstanbul
Batı Marmara (TR2)	Tekirdağ	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
	Balıkesir	Balıkesir, Çanakkale
Ege (TR3)	İzmir	İzmir
	Aydın	Aydın, Denizli, Muğla
	Manisa	Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak
Doğu Marmara (TR4)	Bursa	Bursa, Eskişehir, Bilecik
	Kocaeli	Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce, Yalova
Batı Anadolu (TR5)	Ankara	Ankara
	Konya	Konya, Karaman
Akdeniz (TR6)	Antalya	Antalya, Isparta, Burdur
	Adana	Adana, Mersin
	Hatay	Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş
Orta Anadolu (TR7)	Kırıkkale	Kırıkkale, Niğde, Aksaray, Nevşehir, Kırşehir
	Kayseri	Kayseri, Sivas, Yozgat
Batı Karadeniz (TR8)	Zonguldak	Zonguldak, Bartın, Karabük
	Kastamonu	Kastamonu, Sinop, Çankırı
	Samsun	Samsun, Tokat, Amasya, Çorum

Tablo 2. (Devam) Türkiye'deki İBBS Bölgeleri

Doğu Karadeniz (TR9)	Trabzon	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Gümüşhane, Artvin
Kuzey Anadolu (TRA)	Erzurum	Erzurum, Erzincan, Bayburt
	Ağrı	Ağrı, Iğdır, Ardahan, Kars
Ortadoğu Anadolu (TRB)	Malatya	Malatya, Elazığ, Tunceli, Bingöl
	Van	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri
Güneydoğu Anadolu (TRC)	Gaziantep	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
	Şanlıurfa	Şanlıurfa, Diyarbakır
	Mardin	Mardin, Batman, Siirt, Şırnak

Kaynak: Taş, (2006: 191-192)

4.5. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI

4.5.1. BKA'ların Ortaya Çıkışı ve Tanımı

BKA'ların ortaya çıkması 20. yy'nin ikinci çeyreğinin başlarında başlamıştır (Dura, 2007: 142). Dünyada ilk örneği ABD'de Tennessee Vadisi'nde kurulan ayrıca havza esaslı bölgesel planlama özelliği olan Tennessee Vadisi İdaresi'dir (Burak, 2011: 13). Avrupa Kıtası'nda ilk BKA'lar ise Fransa, Belçika ve İtalya'da kurulmuştur. Daha sonra Hollanda ve İngiltere örnekleri gelmektedir. BKA'ların kurulumlarının hızlanması 1990'larda olmuştur (Akbaş ve Yüksel, 2015: 75).

Dünyada ve Türkiye'de de kalkınma ajanslarının önemi her geçen gün önemi yükselmektedir. Türkiye'de kalkınma ajanslarının kurulmasının temelleri Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde başlamıştır (Özaslan ve Ünlü, 2015: 65). AB Komisyonu'nun hazırladığı Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yapılması gerekenler arasında BKA'ların kurulması amacı ile yasal düzenleme süreci başlatılmıştır (Cankorkmaz, 2011: 115). Türkiye'de Düzey 2 bölgelerinin her birinde olmak üzere toplam 26 adet kalkınma ajansı bulunur. İlk kalkınma ajansları 2006 yılında kurulan Çukurova Kalkınma Ajansı ve İzmir Kalkınma Ajansıdır (Pektaş ve Demirkol, 2018: 82).

Kalkınma ajanslarının birden fazla tanımı mevcuttur. Bölgesel kalkınma ajansları, sınırları belirlenmiş ve merkezi hükümetten bağımsız idari yapıda olan bir bölgenin sosyoekonomik şartlarını iyileştirme amacıyla kurulan ajanslardır (Berber ve Çelepçi, 2005: 146). Dünya Bankası'nın Bölgesel kalkınma ajanslarını, ana misyonu istihdam yaratmak, KOBİ'leri geliştirerek desteklemek ve bölgenin ekonomik fırsatlarını ve durumunu iyileştirmek olan, kalkınmayı hızlandırabilecek içsel ağları yaratan yürüten ve destek veren birimler olarak tanımlamıştır (Vurucu, 2013: 35). Bölgesel Kalkınma Ajanslarının tanımlarının farklı olma nedeni ajansların ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye farklılık göstermesidir (Kıratoğlu, 2015: 24).

4.5.2. BKA'ların Amaçları, Özellikleri, Faaliyetleri, Görev ve Yetkileri

Bölgesel kalkınma ajanslarının en önemli amacı, hizmet vererek bölge ekonomisine can vermek, bölgesel yatırımları yükseltmek ve kalkınmaya bölge halkının katılmasını sağlamaktır (Maç, 2006: 1). Bu amaçların ana nedeni bölgesel gelişim farklılıklarını azaltmak ve zamanla ortadan kaldırmaktır.

Ortak özellikleri mevcut olan yerleşim yerlerinden oluşan bölgelerin, gelişmeleri için yerel kaynakların iyi kullanılması, bölgedeki şirketlerin, bölge dışı finansman ve kaynaklar için erişiminin sağlanması, ayrıca dış yatırımların bölgede dengeli olarak dağılmasını sağlamak amacıyla kurulur (Burak, 2011: 13).

BKA'ların özellikleri ise şöyledir (Taşcı, 2013: 77-78);

- Tüzel kişilikleri vardır.
- İdari işleme kurulurlar.
- Kısmi özerkliğe sahiplerdir.
- Esnek, dinamik ve şeffaf yapıya sahiplerdir.
- Belli bir coğrafi bölgede faaliyetlerini yürütürler.
- Kuruldukları coğrafi bölgede, bölgelere sosyo-ekonomik olarak katkı sağlamak için faaliyet gösterirler.
- Toplumun farklı kesimlerine yönetimde yer vermeyi ve işbirliğinin kurulmasını amaçlarlar.
- Kamu tarafından finanse edilirler.

Bölgesel kalkınma ajanslarının faaliyetleri şöyledir; içsel kalkınma, yabancı yatırımları bölgeye çekmek, girişimlere verilen hizmetler, yetkililere verilen hizmetler, eğitim hizmetleri ve uluslararası faaliyetler olarak altıya ayrılmaktadır (Kayasü ve Yaşar 2003: 352).

Bölgesel kalkınma ajanslarının görev ve yetkileri ise şu şekildedir (KAKKGHK, 2006-Kanun No: 5449);

- Yerel yönetimlerin bölgedeki faaliyetlerinde plânlama ve koordinasyon çalışmalarına teknik destek sağlamak.
- Bölgede uygulanması düşünülen plan ve programlara yardım etmek, uygulanacak faaliyet ve projelerin sonuçlarını gözlemlemek, değerlendirmek ve kalkınma bakanlığına bildirmek.

- Kırsal ve yerel kalkınma için hazırlanmış olan plan ve projelerin bölge plân ve programlarına uygun olarak hazırlanmasını sağlamak.
- Kamu kesimi, özel kesim, sivil toplum kuruluşları ve diğer kuruluşlar arasındaki işbirliğini arttırmak. Hazırlanacak ve uygulanacak olan plan projelerin ortak şekilde yapılmasına dikkat etmek.
- Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge için hazırlanan plan ve programlarına münasip şekilde kullanmak veya kullandırmak.
- Bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasında rol oynamak için bölgede yer alan kaynakları tespit etmek, rekabet gücünü arttırmak için çalışmalar yapmak ve yapılan çalışmalara destek vermek.
- Bölgenin sahip olduğu değerleri hem ulusal hem de uluslararası alanda tanıtmak.
- Bölgeye yatırımın çekilmesi için bölgede çalışmak isteyen yatırımcıların her türlü işlemlerini tek elden yönetimini sağlamak. Kobilerin desteklenmesini sağlamak ve girişimcilere üretim, pazarlama, yönetim süreci, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda bilgi vermek, bu konularda gerek duyulması halinde ilgili kurum veya kuruluşlarla işbirliği yapmak.
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programların bölgede tanıtımını gerçekleştirmek ve bölgedeki genç girişimcilerin bu programlar kapsamında proje üretmesine katkıda bulunmak.
- Ajans hakkında her türlü işlemlerin güncel olarak yer aldığı bir internet sitesi kurmak.

İKİNCİ BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERİN YEREL KALKINMADAKİ ROLÜ VE AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

1. ÜNİVERSİTE KAVRAMI

Üniversite kelimesinin kökeni, Latince universitas magistrorum at scholarium sözcüklerinden kaynaklanan, kısaca eğitimci ve âlimler topluluğu olarak bilinen bir kavrama dayanmaktadır. Üniversite kelimesi bütün, bütünlük, birlik, evren, yaratılmış her şey anlamına gelir. Ortaçağ zamanında her türlü toplumu belirtmek için kullanılan genel bir terimdi. Lonca, ticaret, kardeşlik vb. gibi. Daha sonraları anlamı yavaş yavaş değişmiş öğrenci ve akademisyen topluluklarını temsil eden eğitim-öğretim alanı olan üniversite anlamını almıştır (Alemu, 2018: 211).

Üniversite, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanun'unun 3. Maddesinin d bendinde (14.11.1981) "Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumu" olarak tanımlanmaktadır.

Üniversite ortamı, aklın duyguların önüne geçtiği, olayların kişilerce görülerek ve tartışılarak incelendiği ortam olarak tanımlanmıştır. Bağımsız olan bu alanda, topluluklar veya kişiler düşünce ve fikirlerini paylaşarak ortak hedefler doğrultusunda, kamu yararına bilgi üretmekte ve yaymaktadır. Belli bir ülke içindeki farklı kültür ve görüşlere sahip öğrencilerle sınırlı kalmayan, Dünya'nın her tarafından farklı kültüre sahip olan öğrencileri bir araya getiren, bilimin ağır bastığı sosyal gelişimin tamamlandığı, eğitim-öğretim ve araştırmaların bütün alanlarda yapıldığı, evrenselliğin olduğu toplumsallaşma ortamı olan üniversiteler, insanlığın ortak problemlerini inceler ve çözüm yolu arar. Üniversitelerin evrenselliği de bu anlayıştan kaynaklanır (Okay Toprak, 2012: 36; Altunç, 2018: 3).

Ülkelerin bilimsel, ekonomik, toplumsal, kültürel ve teknolojik kalkınmasında önemli rolleri bulunan üniversiteler, toplumların ihtiyaç duyduğu insan gücünün eğitilmesinde ve toplumsal hizmet açısından da önemlidir (Başbakanlık, 1992: 9; Yılmaz ve Kaynak, 2011: 4).

Üniversiteler, toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirirken, bünyesinde yaptığı bilimsel ve teknolojik araştırmalarla da toplumun sorunlarına çözüm arayan önder kurumlardır. Bilim, evrensellik, birlik ve birleştiricilik unsurları ile oluşmuş bilim adamı ve öğrenciler topluluğu anlamını taşıyan üniversiteler, eğitim kurumlarının en üst mertebesinde bulunmaktadır. Üniversiteler, ulusal, demokratik, laik ve çağdaş eğitim- öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde ülkemizin kalkınması için bilimsel araştırma, yayım ve danışmanlık yapmakla görevli, bilimsel özerkliğe ve tüzel kişiliğe sahip kurumlardır (Durukan, 2004: 19-20).

1.1. ÜNİVERSİTELERİN AMAÇ VE FONKSİYONLARI

Üniversiteler bilimsel ve teknolojik araştırmalar yaparak bilgi üretmeyi ve bunları yaymayı amaçlar. Bu yolla kısa dönemde bölgesel, uzun zamanda ulusal kalkınmaya katkıda bulunmayı amaçlar (Dilmaç, 2017: 23). Kalkınmanın yanında demokratikleşme açısından da üniversitelere görevler düşmektedir. Üniversitelerin demokratik sistemin oluştuğu, demokrasi uygulamalarının örneklenmesi açısından önemi büyüktür. (Çalışkan, 2010: 170). Tarihi süreç içinde üniversitelerin amacı kültür seviyesini yükseltmektir. Daha sonraki süreçte bu amacın yanına mesleki teknik bilgileri sağlama amacı eklenmiştir.

Ülkelerin ve toplumların gelişiminde ve kalkınmasında etkili, kültürel etkileşim açısından öncü kurumlardır. Üniversiteler bilgiyi üretilip gençlere aktarırken insanın kendini keşfetmesini sağlayan ve evrensel değerlere sahip, rasyonel düşünen bireyler yetiştirmesi ve toplumun yaşam düzeyini arttırması gibi önemli sorumluluklara sahiptir. Aynı zamanda nitelikli insan gücü yetiştirirken toplum sorunlarına çözüm üretirler (Durukan, 2004: 21-22; Çalışkan, 2010: 170).

Üniversitelerin üstlendiği roller üç başlık altında toplanabilir. Bunlar öncülük, nitelik artırma ve kalkınmaya katkıdır.

Öncülük: Üniversiteler, toplumların eğitim-öğretim, araştırma, kültürel, spor, ekonomik, sosyal, politik açıdan öncü kuruluşlarındandır. Toplumların gelişmesi açısından üniversitelerin öncülük rolünü yerine getirmesi çok önemlidir. Buldukları illerde eğitim-öğretimde, bilimsel etkinliklerde, kültürel etkinliklerde, sportif etkinliklerde, tıp fakültesi bulunan üniversitelerde sağlık hizmetlerinde ve ekonomik etkinliklerde öncü olması gerekmektedir (Erdem, 2013: 112).

Nitelik Artırma: Üniversiteler eğitim öğretimin, araştırmaların, toplumsal hizmetlerin niteliğini sürekli yükseltme arayışı içerisinde dirler. Nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde üniversitelerin rolü çok büyüktür. Yetiştirilen insan sayısından daha çok nitelikleri önem taşımaktadır. Bilimsel araştırmalarda bilime, problemlerin çözümüne, var olunan durumun geliştirilmesine katkıda bulunuyorsa nitelik bakımından iyi durumda olduğu düşünülebilir (Erdem, 2013: 112).

Kalkınmaya Katkı: Üniversiteler eğitim-öğretim, araştırma, sosyoekonomik, politik ve toplumsal hizmet açısından öncü olması, nitelikli insan gücü yetiştirerek ve bilimsel araştırmalar yaparak problemlerin çözümüne sağladığı katkılar ile kalkınmaya direkt olarak katkı sağlamaktadır. Özellikle sanayinin ihtiyacı olan nitelikli insan gücünü yetiştirirken üniversite-sanayi işbirliği ve ihtiyaç duyulan sayıda ve nitelikte insan yetiştirilmesine önem verilmelidir. Ekonomide önem taşıyan tarım, ticaret, sanayi, ulaşım, madencilik, enerji alanlarında nitelikli insan yetiştirmesi ve ülke kalkınması için ihtiyaç olan bilgi ve teknolojiyi üretmesi ile kalkınmaya etkide bulunur (Erdem, 2013: 112-113).

UNESCO 1991’de üniversitelerin beş işlevi olduğunu belirtmiştir (Bingöl, 2012: 44):

- Eğitim işlevinin, araştırma ve öğretimi birleştirerek sağlanması gerekir.
- Mesleki eğitim sağlanmalıdır.
- Araştırmaların birden çok disiplinin iş birliği içinde bir arada çalışarak yürütülmesi için ortam sağlamalıdır.
- Hem bölgesel katkı sağlaması hem de uluslararası rolü olması gerekir.
- Toplumun sosyal ve bilimsel açıdan gelişmesini sağlayan rolü olmalıdır.

(Cleary, 2002), çalışmasında bölgesel kalkınmada anahtar bir rol oynayan üniversitelerin temel fonksiyonlarını şu şekilde sıralamıştır (Cleary, 2002’den akt. Çetin, 2007: 219):

- Bölgesel bilgi ekonomisinin ve toplumun destekleyicisidir,
- Ekonomik istikrarda önemli rol alma,
- Bölgenin sosyal yaşamın temel gücü olma,
- Kültürel kaynakların temelini oluşturmada ve güçlendirmede etkili olma,
- Bölgenin uluslararası işbirliğinde ve dışa açılmasında etkili bir araç olma,
- Yenilikçi faaliyetlerin ve girişimciliğin temel kaynağı olma,

- Girişimci üniversite özelliğiyle bölgesel ekonomide aktif rol alma.

Avrupa Üniversiteler Birliği'nin (EUA) Graz Deklarasyonu'nda üniversitelerin fonksiyonları şöyle belirtilmiştir;

- Üniversitelerin kamu sorumluluğu olarak kalmasını sağlamak,
- Araştırmayı yükseköğretimin parçası olarak görmek,
- Sağlam kuruluşlar oluşturularak akademik kaliteyi arttırmak,
- Hareketliliği ve sosyal boyutu geliştirmek,
- Kalite güvencesi içinde bir Avrupa için politika çerçevesinin geliştirilmesini desteklemek,
- Üniversiteler olarak reformun merkezinde olmak.

Bu amaçlar, roller ve fonksiyonlar doğrultusunda üniversitelerin görevleri şu şekilde sıralanabilir (Okay Toprak. 2012: 37-38):

- Bilim araştırmaları yapmak,
- Bünyesindeki uzman kişilerce danışmanlık faaliyetleri gerçekleştirmek,
- Ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek,
- Yaşam şartlarını yükseltmek ve bilgi düzeyini artıracak verileri yaymak,
- Örgün, ikinci öğretim ve uzaktan eğitim gibi yöntemlerle yüksek öğretim faaliyetlerini gerçekleştirerek toplumun eğitim seviyesini yükseltmek,
- Özel ve kamu kuruluşlarıyla iş birliği yapmak ve sosyoekonomik yönden ilerlemenin basamaklarından olmak,
- Eğitim teknolojilerini geliştirmek.

Üniversitelerin kuruldukları dönemlerden bu yana bilginin üretilmesi, bilginin yayılması ve gerekli insan sermayesinin yetiştirilmesi gibi geleneksel işlevleri bulunmaktadır. Bu geleneksel işlevlere üniversite-sanayi işbirlikleri, inovasyon yaratma ve çevreye katkı gibi modern işlevlerde dâhil olmuştur. (Sürmeli, 2008: 8-9).

2. ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Üniversitelerin tarihi gelişimi M.Ö. IV. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Eflatun (Platon) tarafından Atina'da kurulan Academia (Akademi) Okulu (M.Ö. 400) ile Aristo'nun kurduğu Lyceum Okulu (M.Ö. 387) yükseköğretim kurumlarının ilk örnekleri olarak gösterilebilir. Üniversite özelliklerini taşıyan bir diğer bilim merkezinde İskenderiye Kütüphanesi'dir (M.Ö. 330-200). İskenderiye Kütüphanesi 200.000 ile 700.000 cilt arası değişen el yazması esere sahip olan bir kütüphanedir. Doğuda ilk

kurulan üniversite ise Fas'ın Fez şehrinde 859'da Emevilerin kurduğu Keyruvan Üniversitesi'dir. Doğunun en eski üniversiteleri Fas, Kurtuba, Gırnata Üniversiteleridir. Batıda Bologna, Pavia, Revenna, Paris gibi üniversiteler din adamları tarafından uzun süre kontrol edildi (Bilgin, vd. 2009: 35-36). Bologna, Paris, Oxford Üniversitelerinin 11. ve 12. yüzyıllarda Avrupa'da kurulan ilk üniversitelerin örnekleri olduğunu savunanlar olduğu gibi, ilk üniversite örneklerinin medreselerin kurulmasıyla başladığını savunanlarda olmuştur (Günay, 2007: 1).

İlki 1067 yılında Bağdat'ta kurulan, daha sonra İsfahan, Nişabur, Belh, Basra, Musul gibi şehirlerde de kurulan Nizamiye medreselerinin, kuruluş felsefesi, hedefleri, eğitim öğretim yöntemleri, okutulan dersler açısından, üniversite fikrine sahip oldukları söylenebilir (Tozlu vd., 2016: 1).

11. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan kilise merkezli üniversitelerin, 16. yüzyıldan itibaren üzerindeki kilise etkisi azalarak devletin etkisi artmaya başlamıştır ve kamu yöneticilerini yetiştirmeye yönelik programlar hazırlanmıştır. 17. yüzyılda ise üniversite öğrenciliği asil ve zenginlerin çocuklarına ayrıcalıklı bir hale gelmiştir. Üniversitelerin kapılarının, toplumun her kesimine açılması 19. yüzyılda gerçekleşmiştir (Kavili Arap, 2010: 4).

19. yüzyılda Wilhelm Von Humboldt Üniversitesi Almanya'da kurulmuştur. Bu üniversitenin kurulması ile modern üniversitenin temelleri atılmıştır. Kurulan bu üniversitede mesleki öğretim ve araştırmanın beraber yürütülmesi amaçlanmıştır. Bu üniversite modeli tarihte araştırma üniversitesi adını almıştır. Ayrıca üniversitede öğretim üyelerinin ve öğrencilerin herhangi bir baskı olmaksızın araştırmalarını özgürce yapabilmeleri amaçlanmıştır. Daha sonraki üniversitelere de örnek olmuştur (Tezcan, 2019: 53).

2.1. DÜNYADA ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİMİ

Üniversitelerin geçmişi M.Ö. açılan Academia, Lyceum, İskenderiye Kütüphanesine dayanmaktadır. Eflatun ve ondan eğitim alan Aristo'nun kurduğu bu okullarda herhangi baskının olmaması düşünce ve fikir özgürlüğü açısından daha sonra kurulan üniversitelerin yapısını etkilemiştir (Saklı ve Akbulut, 2017: 9).

Eski Yunan'da politikacı ve tüccarlar gezgin âlimlerden, İslam dünyasında din öğrenimi görmek isteyenler camilerdeki hocalardan, Hindistan'da kendilerini geliştirmek isteyenler Brahmin âlimlerinden para karşılığında ders almışlardır. Bu durum üst düzey

devlet yöneticilerinin yetiştirilmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla Roma İmparatorluğu M.S. 100-200 yıllarında hukuk öğretimi başlatmıştır. Çin’de kurulan İmparatorluk Akademisi’nin (M.Ö. 124) öğrencisi M.S. 250’de 30.000’e ulaşmıştır. Katoliklerin manastır okulları, Hristiyan Ortodokslarının din adamlarını yetiştirdikleri seminerleri (seminary) ve Musevilerin din adamlarını yetiştiren Yeshiva okulları da eski yükseköğretim kurumları arasına girebilir. M.S. 425’te Bizans imparatoru II. Theodosius tarafından İstanbul’da hukuk, felsefe, yunan ve latin edebiyatı eğitimi veren kurum kurmuştur ve o zamana kadar kabul görmüş olan bütün yasaları, bütünleştirerek Codex Theodosianus adı verilen tek bir metin haline getirmiştir. İslam dünyasında ise 11. yüzyıla kadar cami ve mescitlerde verilen eğitimin yapısı, daha sonraki zamanlarda temel eğitim bilimlerinin öneminin artmasıyla değişikliğe uğramıştır. İlk resmi medrese Nişabur’da açılmış olup, daha sonra Nizamiye Medreseleri kurulmuştur. Medreseler 12. yüzyıl ve 15. yüzyılları arasında Mısır, Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Endülüs’te yaygınlaşmıştır (Gürüz, 2003: 1-2).

Üniversite kavramının günümüzdeki anlamına en yakın kullanılışı 11. ve 12. yüzyılda kurulan Bologna (1088), Paris (1160), Oxford (1167) Üniversiteleri ile gerçekleşmiştir (Altuntaş, 2014: 16). Bologna Üniversitesi ve Oxford Üniversitelerinde hukuk alanında, Paris Üniversitesinde ise Hristiyan ilahiyatı alanında dersler verilmiştir (Antalyalı, 2007: 28). Bologna Üniversitesinde rektörü, öğrenciler seçmekte fakat eğitim-öğretim içeriğine öğretim üyeleri karar vermekteydi. Paris Üniversitesinde ise rektör ve dekanlar öğretim üyeleri tarafından seçilmekteydi. Bu üniversitelerden sonra Oxford, Montpellier, Padua, Orleans ve Cambridge Üniversiteleri açılmıştır (Alan, 2017: 30).

Üniversite daha önceki kurumlardan daha farklı bir süreç ve yapıda ortaya çıkmıştır. 11. yüzyıl sonu ve 12. yüzyıl başında üniversitelerin yapısı çeşitli siyasi, dini ve sosyoekonomik faktörlerin oluşturduğu ortamlarda şekillenmiştir. Yunan, Roma ve İslam medeniyetleri üniversiteleri, öğretimin içeriği konusunda etkilemiştir. Bilim adamları ve düşünürlerin kitapları öğretim gereçlerini oluşturmuştur. Üniversitelerin öncüleri tıp, hukuk, sanat ve teoloji okulları olmuştur. Fakat Ortaçağ Avrupası’nda sanat bugünkü anlamından çok, bilim ve beceri anlamlarına daha çok yakındır. Ortaçağ’da serbest ve mekanik sanatlar olarak ikiye ayrılmıştır. Mekanik sanatlar, tıp, mühendislik, mimarlık, tarım, eczacılık, dişçilik ve veterinerlik gibi alanları kapsarken, serbest sanatlar ise mantık, retorik, gramer, aritmetik, geometri, astronomi ve müzik alanlarını kapsamaktaydı. Yeni kurulan üniversiteler genel olarak önceki üniversitelerden bazı

nedenlerle uzaklaşan öğretmenlerden etkilenmiş ya da onlar tarafından kurulmuştur. Örneğin Oxford Üniversitesi, Paris yönetimi ile anlaşmazlık yaşayan öğretmenler tarafından bu ülkeye göç etmeleriyle birlikte kurulmuştur. Cambridge Üniversitesi, bazı üniversite öğrencilerinin, kralın ve belediye başkanının istekleri ile Oxford'dan göç eden öğretmenler tarafından kurulmuştur. Orleans ve Angers Üniversiteleri ise aynı şekilde kralın muhafızları tarafından bazı öğrencilerin öldürülmesi ile Paris'ten uzaklaşan öğrenci ve öğretmenler tarafından kurulmuştur. Bologna da yerel yönetim ve imparatorla anlaşmazlık yaşayan öğretmenler Padua'ya göç etmiş ve 1222'de bu şehirdeki üniversiteyi kurmuşlardır. Ayrıca papa, imparator ve kralın direkt kurduğu üniversitelerde bu kurumların gelişmesinde ve yaygınlaşmasında etkili olmuşlardır. İspanya Kralı IX. Alfonso ve Portekiz Kralı Denis tarafından Salamanca ve Lisbon üniversiteleri kurulmuştur 14. yüzyılın ortalarına kadar Oxford ve Cambridge Üniversiteleri dışındaki Üniversitelerin hepsi İtalya, Fransa ve İspanya'daydı. Daha sonra bu ülkeler dışında kurulan ilk üniversiteler, Roma İmparatorlarının direkt kurduğu Prag (1347) ve Krakow (1364) Üniversiteleridir. Daha sonra Avusturya, Almanya, Macaristan, İskoçya, Belçika, İsviçre, Slovakya, Danimarka ve İsveç'te üniversiteler açılmıştır (Gürüz, 2003: 2-6).

Üniversitelerin tarihi geçmişi, üç farklı yapının oluşumu ve birbirine dönüşümü ile tanımlanabilir. Bunlar (Tekeli, 2003: 128; Türel, 2004: 153) :

- Ortaçağ ile özdeşleşmiş kilise merkezli üniversite
- Ulus Devlet Üniversitesi (Von Humbolt)
- Multiversite (Bilgi Toplumu Üniversitesi)

Modern üniversiteler kuruluncaya kadar üniversiteler kiliseye ve papalığa bağlı lonca ve meslek örgütü olarak kurulmuştur. Bu kurumların adı Latince 'universitas' sözcüğü olan, hocalar veya öğrenciler birliği ve lonca anlamına gelmektedir. (Kenan, 2016: 6).

Bu loncalar, öğretmenler ve öğrencileri öğretimi gerçekleştirmek için bir araya getirmiştir. Loncalar iki farklı model olarak ortaya çıkmıştır. İlki öğrencilerin denetiminden sorumlu olan model. Bu modele Bologna Üniversitesi örnek verilebilir. İkinci lonca modeli ise öğretim üyeleri loncası şeklindedir. Paris Üniversitesi ise bu modele örnek verilebilir. Üniversiteler Fransa, İtalya ve İngiltere'de gelişmeye başladı.

Daha sonra bütün Avrupa'ya yayıldı (Tekeli, 2003: 129). 14. ve 15. yüzyıllarda üniversite sayısı Avrupa'da 63'e çıkmıştır (Okay Toprak, 2012: 41).

Reformasyon (15. ve 16. yüzyılın Avrupa insanında ortaya çıkan görüş değişikliği sonucu, kilisenin devlet yönetiminden ayrı dinsel bir örgüt olarak faaliyet göstermesine neden olacak olan dini reform.) sonrasında Kalvinist ve Protestan üniversitelerinin gelişmesi, üniversite modelini de değiştirmeye başlamıştır. İçe kapanık sistem halindeki yönetim topluma açık hale geldi (Versan, 1988: 4).

Kilise merkezli üniversite, bilimsel, siyasal ve teoloji bilgileri veriyordu. Öğretmenler uzmanlaşmış değildi. Üniversitelerin bilime kapalı, dine dayalı düşünceden çıkıp bilimsel düşünceyi benimseyen kurumlar olması, Napolyon'un Fransa'da çıkardığı yasa ile üniversitelerin kapatılıp yerine elit yükseköğretim kurumlarının (Grandes Ecoles) açılmasıyla başlamıştır. Kamu yöneticilerini yetiştirmeye yönelik programlar hazırlanmıştır. (Tezcan, 2019: 53).

Bilgi merkezli üniversitelerin biçimlenmesinde iki faktör etkili olmuştur. Bunlardan birincisi üniversite dışında gerçekleşen bilim devrimi, ikincisi ulus devletlerin oluşması ve ulusçuluğun gelişmesidir. Bu model 19. yüzyılın başında William Von Humboldt tarafından önerildiğinden dolayı onun adıyla anılır. Bu üniversite modelinin öğretim dışında araştırma ve kültürel dönüşüm işlevleri de vardır (Tekeli, 2003: 132; Türel, 2004: 151).

İkinci Dünya savaşına kadar bu modelde devam eden ülkeler, daha sonra yapı değişikliğine gitmiştir. Alman üniversitelerinin bilim alanındaki öncülüğünü ABD üniversiteleri almıştır. ABD'de ortaya çıkan yeni yapıdaki üniversiteler öğretim, temel uygulama, araştırma ve topluma hizmet verme işlevlerini taşımaktadır. Bu yeni yapıdaki üniversiteler Multiversite olarak tanımlanmıştır (Tekeli, 2003: 133).

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında temel ve uygulamalı araştırmalar üniversitelerde artmış, ayrıca fen bilimlerinin önemi artmıştır. Mühendislik, tıp, hukuk ve öğretmenlik eğitim-öğretim programları olarak üniversitelerde yerlerini almışlardır. Bilgiye dayalı üretim faaliyetleri üniversitelerin hem yerel, hem ulusal düzeyde önemini arttırmıştır.

2.2. TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİMİ

Osmanlı imparatorluğunda yükseköğretim kapsamındaki gelişmeler ve Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar olan gelişmeleri kapsar.

2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Üniversiteler

Türk yükseköğretiminin günümüzdeki halini nasıl aldığını anlamak için Cumhuriyet'ten önce Osmanlı Devleti'nin yükseköğretim geçmişi incelemek gerekmektedir.

Osmanlı Devleti'nde yükseköğretim kurumları medreselere dayanmaktadır. Medrese Arapça bir kelime olup, İslamiyet'in ilk dönemlerinde cami ve mescitlerin yanında bulunan dersane anlamına gelmektedir. Medreselerin amaçları Kuran-ı Kerimi öğretecek ve namaz kıldırarak din adamları yetiştirmektir. 10. yüzyılda medreseler daha üst seviyede eğitim-öğretim yapılan kurumlar haline gelmiştir. Buhara'da açılan Faracek Medresesi (937) ilk medrese olarak kabul edilmiştir. 11. yüzyıla kadar İslam dünyasında medreselerde verilen eğitim, din ağırlıklı dersleri oluşturuyordu. Daha sonraki gelişim sürecinde temel eğitim bilimlerinin önemli hale gelmesiyle, eğitim kurumlarında değişikliklere gidilmiştir. Arapça, şiir, felsefe, tarih, coğrafya, mühendislik, matematik, kimya ve tıp dersleri verilmeye başlanmıştır (Gürüz, 2003: 291).

İlk resmi medrese Nişabur'da Büyük Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey tarafından açılmıştır. 1067'de Bağdat'ta Alparslan tarafından açılan Nizamiye medreselerinin ilki, bilim merkezi özelliklerini taşımaktadır. Bu medresede İslami ilimler, felsefe, mantık, matematik, hukuk, tarih ve dil bilimi konularında çalışılmaktaydı (Göktürk ve Dağ, 2014: 463).

Medreseler, İslam'ın ilkelerine dayanan devletin sağlamlaştırılmasında önemli bir etki yaratmışlardır. İlk Osmanlı medresesi ise İznik Orhaniyesi'dir. (İznik Medresesi). Daha sonra Üniversite niteliği taşıyan ilk kurum Sahn-ı Seman Medresesi Fatih zamanında açılmıştır. Ardından Süleymaniye Medresesi ve Ayasofya Medresesi kurulmuştur (Barrows, 1990: 5).

Fatih Sultan Mehmet'in kurduğu medresede matematikçi Ali Kuşçu ve ulemadan Molla Hüsrev gibi hocalar çalışmıştır. Bu medreselerde yapılan ilmi çalışmalar, Kanunî devrinde daha da ilerlemiş ve Kanunî Sultan Süleyman'ın kurduğu medreselerde matematik, doğa bilimleri ve tıp okutulmuştur (Küçükcan ve Gür, 2009: 126). Süleymaniye Medreselerinde Darültıp, Darülşşifa (Tıbbi bilgilerin uygulamalarının yapıldığı bölüm), Darülakakir (Eczane), Darüzziyafe, Tabhane ve İmarethane yer almıştır (restorandergisi.com).

16. yüzyıldan sonra medreseler bozulmaya başlamıştır ve 18. yüzyılının ikinci yarısından sonra eğitim sistemi değişmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti askeri okulların kurulmasına karar vermiş ve 1733'te Hendesehane olarak adlandırılan Askeri Mühendislik Okulu açılmıştır (Şimşek, 2016: 134).

Daha sonra 1773'te Bugünkü İstanbul Teknik Üniversite'sinin (İTÜ) kökenini oluşturan Mühendishane-i Bahri Hümayun açılmıştır. Bu mühendislik okulu ilk Osmanlı modern yüksekokuludur. Bu okulun devamında subay yetiştirmek amacıyla Mühendishane-i Berri Hümayun açılmıştır. 2. Mahmut zamanında 1827 yılında Tıphanei Amire (Tıbbiye) ve 1834 yılında Mektebi Ulüm-ı Harbiye yüksekokulları açıldı. Bu gelişmeler gösteriyor ki başlangıçta modern eğitim anlayışı askeri yüksekokullarla sınırlı kalmıştır. Osmanlı'da sivil eğitimin ilk adımları Mekteb-i Maarif-i Adliye, Mekteb-i Ulum-i Edebiye ve Rüştîye mektepleri ile atılmıştır. Yirminci yüzyıl başında Fransa'daki "Grands Ecoles" e benzer şekilde çeşitli bakanlıklara bağlı olarak 1876'da Mekteb-i Mülkiye, 1878'de Hukuk Mektebi, 1882'de Ticaret Mekteb-i Alisi, Mekteb-i Sanayi-i, Nefise-i Şahane ve 1909'da kurulan Mühendis Mekteb-i Alisi de ülkemizdeki Batı türündeki yüksek öğretim kurumlarının diğer örnekleridir (Özaslan vd., 1998: 39).

Medreseler yenileşme hareketlerinde geri kalmış, ancak halkın dini hassasiyeti ve ulemaların direnci medreselerin kapanmasına engel olmuştur. Bu durum medreselerin dışında yeni bir yükseköğretim kurulması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Dini etkilerden uzaklaşmış, modern, laik bir üniversite kurma fikirleri 1845'te ortaya çıkmaya başlamış ve bu nedenle Osmanlı Devletinin ilk üniversitesi niteliğini taşıyan Darülfünun 1863'te açılmıştır. Osmanlı döneminde kurulan üniversite kavramına en uygun okul olan Darülfünun 'un amacı devlet memuru olmak isteyenlere gerekli bilgileri kazandırmaktır. Bu kurum Darülfünun-u Osmani (1870), Darülfünun-u Sultani (1874), Darülfünun-u Şahane (1900) ve Darülfünun-u Osmaniye (1904) isimleriyle birçok kez açılıp kapanmıştır. İnas Darülfünun ise Osmanlı'da atılan bir diğer üniversite adıdır. Bu üniversite kızlara yönelik 3 yıllık, kadın öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan yükseköğretim kuruludur (Şimşek, 2016: 146).

2.2.2. Cumhuriyet Sonrası Üniversiteler

Cumhuriyet eğitim politikası hedefleri Kurtuluş Savaşı (1919-1923) sırasında belirlenmiştir. 1921 yılı temmuz ayında 250'den fazla öğretmenin katılımıyla Ankara'da gerçekleşen Eğitim Konseyi Toplantısı, Cumhuriyet eğitim politikasının ana hatlarının

oluşturulmasında dönüm noktası olmuştur. Ulusal, demokratik ve laik bir eğitim sistemi oluşturma görevi konsey tarafından ortaya atılmıştır. 1923'te Cumhuriyet kurulduğunda eğitim sisteminde hala medrese kültürü hüküm sürüyordu. Daha sonra laiklik kurallarına aykırı olan tüm kurumlar, 3 Mart 1924 Tevhidi Tedrisat Kanunu ile kaldırılmış olup bütün okullar Eğitim Bakanlığının yapısına dâhil edilmiştir. Böylece Osmanlı eğitim sisteminin temel özellikleri olan dini ilkeler ortadan tamamıyla ortadan kalkmıştır. (Ersoy, 1981: 3; Barrows, 1990: 16)

Cumhuriyet sonrası 1924'te Darülfünun-u Osmani okulunun adı İstanbul Darülfünunu olarak değiştirilmiştir. Cumhuriyet tarihinin ilk üniversitesi niteliğini taşımaktadır. Cumhuriyet zamanı kurulmasına rağmen geçmiş zaman özelliklerini taşımaktadır. Bu yüzden beklentileri karşılayacak niteliklere sahip değildir (Şimşek, 2016: 147).

1924'te Darülfünun, 1928'de Mühendis Mektep Alisi, Maarif Vekâletinden (Eğitim Bakanlığı) ayrılarak Katma Bütçeli Tüzel Kişilik olup, özerklik kazandılar. 1923 yılından itibaren İstanbul dışında Ankara'da da yükseköğretim başlamıştır. 1923'te Harp Okulu, 1925'te Leyli Hukuk Mektebi ve Musiki Muallim Mektebi, 1927'de Gazi Orta Öğretim Okulu ve Eğitim Enstitüsü kurulmuştur (Ersoy, 1981: 3).

1928'de Latin Alfabesinin kabul edilmesi ve kullanılmasının zorunlu gelmesiyle, nüfusun okuryazarlık oranının artırılması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik ülke genelinde Millet Mektepleri açılmıştır. 1931'de bilimsel araştırmalar yapmak ve Türk tarihi hakkında yayınlar üretmek için Türk Tarih Kurumu kurulmuştur. 1932'de ise Türk dilini geliştirmek amacıyla Türk Dil Kurumu kurulmuştur (Barrows, 1990: 6).

1933'te üniversite reformu ile batıdan alınan terimler ile Türk üniversiteleri kurulmuştur (Günay, 2007: 1). 1933'te Darülfünun kapatılmış yerine İstanbul Üniversitesi açılmıştır. Yine 1933 yılında üniversite, fakülte, rektör, dekan gibi kelimeler Türkiye'de ilk defa yükseköğrenim literatüründe yer almıştır ve ilk kez hukuksal olarak kullanılmıştır. Bu adım Cumhuriyet döneminde modern üniversitenin ilk adımıdır. (Kılıç, 1999: 9).

Ankara'da Yüksekokulların sayısı artmaya devam etmiştir. 1933 yılında Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1934 yılında Milli Musiki ve Temsil Akademisi, 1935'te Siyasal Bilgiler Okulu, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi kurulmuştur. 1935'te İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi Nafia Vekâletine (Bayındırlık Bakanlığı) ve 1938 yılında tekrar Maarif

Vekâletine bağlanmıştır. 1941’de ise İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Maarif Vekâletine (Eğitim Bakanlığı) bağlanmıştır. (Ersoy, 1981: 3).

1944’te tek üniversiteden çoklu üniversiteli sisteme geçilerek özerk Mühendishane-i Berri Hümayun, İstanbul Teknik Üniversitesine dönüştürülmüştür ve 1946’da İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi kurulmuştur (Sargın, 2007: 137).

1946’dan sonra yükseköğretim talebinin artması ile Türkiye’nin farklı bölgelerinde yeni üniversiteler, fakülteler ve akademiler kurulmuştur. Öğrencilerin sayısal yoğunluğundaki artış, yeni modellerin aranmasına da neden olmuştur (Barrows, 1990: 7).

Zamanla İstanbul ve Ankara dışında da yüksekokullar açılmaya başlamıştır. 1955’te İzmir’de Ege Üniversitesi, Trabzon’da Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ), 1957’de Erzurum’da Atatürk Üniversitesi açılmıştır. 1956 yılında Ankara’da Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) kuruldu. 1959 yılında Ankara, Eskişehir, İstanbul, İzmir gibi bazı büyük şehirlerdeki ekonomi ve ticaret bilimleri okulları akademilere dönüştürülerek İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri kuruldu. 1961 Anayasası’nın 120. Maddesi ile üniversiteler geniş olarak özerklik kazanmıştır. 1967’de Hacettepe Üniversitesi kurulmuştur. 1969’da Akademi modelinde mühendislik ve mimarlık okullarının kurulmasıyla Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademileri ortaya çıkmıştır. 1971’de İstanbul’da Boğaziçi Üniversitesi kurulmuştur. 1973 yılında 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu çıkarılmıştır (Yazar ve Averbek, 2018: 1349).

Anadolu’da üniversiteler kurulmaya devam etmiş ve 1973’de Adana’da Çukurova Üniversitesi, Diyarbakır’da Diyarbakır Üniversitesi (Dicle Üniversitesi), Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi, 1974’te Sivas’ta Cumhuriyet Üniversitesi, 1975 yılında Elazığ’da Fırat Üniversitesi, Bursa’da Bursa Üniversitesi (Uludağ Üniversitesi), Malatya’da İnönü Üniversitesi, Samsun’da On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Konya’da Selçuk Üniversitesi ve Kayseri’de Kayseri Üniversitesi (Erciyes Üniversitesi) kurulmuştur. (Ersoy, 1981: 4).

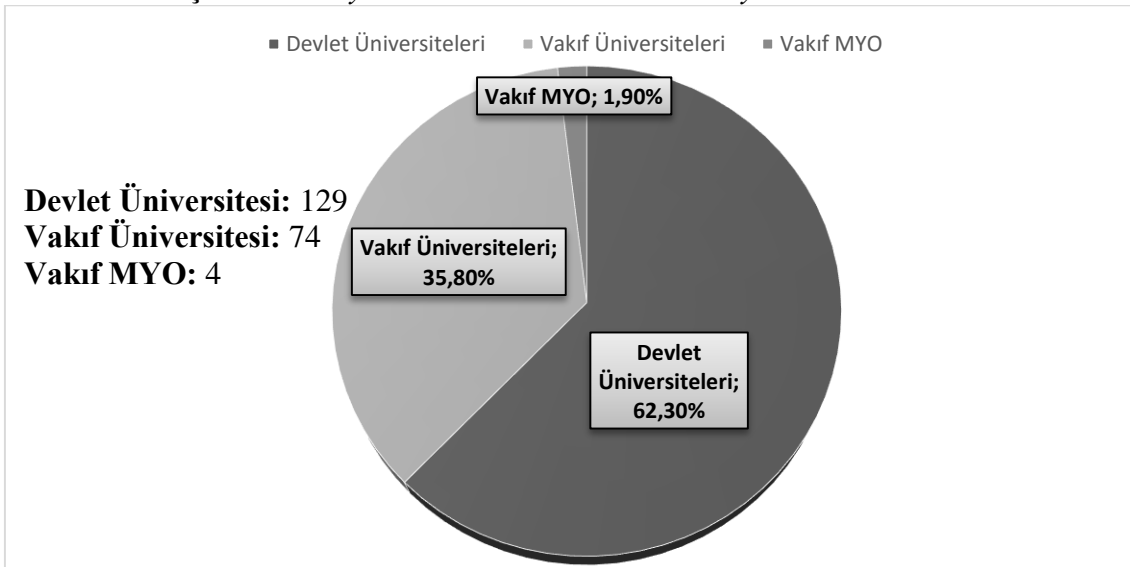
Artan üniversite ve üniversitelere başvuran öğrenci sayılarından dolayı 1974’te Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kurulmuş ve üniversitelere sınav ile öğrenci alımına başlanmıştır. Artan talep yüzünden mektupla öğretim yapan “YayKur” ile uzaktan eğitim başlamıştır. 1981’de yürürlüğe konan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kurulmuş, yükseköğretim kurumları tek bir çatı altında toplanmıştır. Böylece 1982’de yirmi yedi üniversite ile bunların altında olan

fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar ve meslek yüksekokulları ile birleşik bir yapı halini almıştır. 20.07.1982 ve 41 SKHK (2809 SK) ile aynı günde altı ayrı şehirde sekiz üniversite kurulmuştur. Bu üniversitelerin üç tanesi İstanbul'da Yıldız Teknik Üniversitesi diğerleri Marmara Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversiteleridir, Ankara'da Gazi Üniversitesi, İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi, Antalya'da Akdeniz Üniversitesi, Edirne'de Trakya Üniversitesi, Van'da ise Yüzüncü Yıl Üniversiteleridir (Sargın, 2007: 141). Daha sonra yasal düzenlemelerle vakıfların özel üniversiteler kurmalarına izin verilmiş ve ilk olarak 1984 yılında Bilkent Üniversitesi kurulmuştur. 1992 yılında da Koç Üniversitesi faaliyet göstermeye başlamıştır (Özaslan, vd. 1998: 40).

1992 yılında 1'i vakıf, 23'ü devlet olmak üzere yirmi dört üniversite aynı günde kurulmuştur. İstanbul'da kurulan vakıf üniversitesi olan Koç Üniversitesi ve İzmir'de kurulan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü hariç 22 üniversite orta ölçekli illerde kurulmuştur. 1992 yılı sonu itibariyle toplam üniversite sayısı 53'e çıkmıştır. 1992 yılından sonra 1993'de Eskişehir'de ikinci üniversite olan, Osmangazi Üniversitesi ve 1994 yılında İstanbul'da yedinci üniversite olan Galatasaray Üniversitesi kurulmuştur. 2006 yılı da 1992 yılı kadar önemli bir yıl olmuştur. Yine aynı günde farklı bölgelerde 15 üniversite kurulmuştur. Bu yeni 15 üniversite ile üniversite sayısı 93 olmuştur (Sargın, 2007: 144).

2006 yılından sonra yeni kurulan üniversiteler ile birlikte Türkiye'deki üniversitelerin sayısı 74 vakıf üniversitesi, 4 vakıf meslek yüksekokulu, 129 devlet üniversitesi olmak üzere toplamda 207'ye ulaşmıştır.

Şekil 1. Türkiye'de Bulunan Üniversitelerin Sayıları ve Oranları

Kaynak: YÖK Bilgi Yönetim Sistemi.

3. ÜNİVERSİTELERİN KALKINMADAKİ ÖNEMİ

Günümüzde bilimin rehberliğine ihtiyaç vardır. Bilgiyi kullanmayan ve bilgiden yararlanmayan tek bir kişi bile yoktur. Ülkenin gücü bilimsel ve teknolojik ilerlemesine bağlıdır. Bilgi üretimi olmadan teknolojik ilerleme yaşanamaz. Teknoloji ithali ise ülkenin güçlenmesi yerine diğer ülkelere bağımlı hale gelmesine neden olur. Üniversiteler eğitim öğretim ile birlikte nitelikli insan gücü yetiştiren, bilimsel araştırma yaparak bilgiyi üreten ve yayan kurumlar olarak ülkenin gelişip kalkınmasında ve güçlenmesinde önemli kurumlardır (Durukan, 2004: 20).

Bölgesel dengesizlikler, dengeli kalkınmayı ters yönde etkilemektedir. Bu durumda ülkeler bölgesel kalkınmaya destek olacak arayışlar içine girmiştir (Binici ve Koyuncu, 2015: 114). Üniversitelerin günümüzde genel fonksiyonlarıyla birlikte, bulunduğu bölgeye de birçok katkıları bulunmaktadır. Toplumsal hizmet ve sosyoekonomik kalkınmaya katkı sağlayan önemli kurumların başında üniversiteler gelmektedir.

Üniversiteler bünyesinde barındırdığı öğrencilerin harcamaları ile kuruldukları bölgelerde farklı sektörlere talep oluşturarak önemli ekonomik katkılar sağlarlar. Ayrıca idari ve akademik personelleriyle istihdam etkileri bulunmaktadır (Gültekin vd., 2008: 266). Beşeri sermayenin gelişiminde de önemli rollere sahip olan üniversiteler bireyin bilgi ve becerilerini artırır. Eğitim öğretimin yanında bilginin gelişmesinde, yeni bilgilerin üretilmesinde ve yayılmasında faydaları büyüktür. Bilimsel alanlardaki araştırmalar ile hem yerel hem ülke kalkınmasına yardımcı olurlar. Üniversitelerin bulunduğu bölgenin ve ülkenin sosyoekonomik taraflarına önemli bir etkisi olduğu açıktır (Gürkan ve Karataş, 2004).

Bölgesel kalkınmada üniversiteler sahip olduğu unsurlar ve üstlendikleri amaç ve fonksiyonları ile buldukları bölgelere katkı sağlama konusunda önemli bir rol üstlenmektedirler. Kalkınma politikaları planlanırken her şehirde üniversite olmasının gerekliliği üzerinde durulmuş ve teşviklerin sağlanacağı belirtilmiştir. Çünkü üniversiteler ekonomik yararlarla birlikte sosyal ve kültürel yapının gelişmesinde de önemli faydalara sahiptir. Kalkınmada üniversitelerin önemi büyüktür. Kuruldukları bölgeye bölgesel gelir, bölge ekonomisi ve işgücü hareketliliği sağlarlar. Ayrıca konut, sağlık, iletişim, taşımacılık hizmetlerinin iyileştirilmesi şeklinde de katkılar sağlamaktadırlar (Gündüz, 2017: 62).

Üniversitelerin kalkınma ve bölgesel dengesizliklerin azaltılmasına yönelik politikalara uygun olarak, 2006 yılından bu yana ülkemizde birçok üniversite açılmış ve üniversitesiz şehir kalmamıştır.

Günümüzde üniversitelerin araştırma, geliştirme, bilgiyi yayma, akademik çalışmalarda bulunma gibi görevleri bulunmaktadır. Öğrencilere verilen eğitimin temelinde aktarılan bilgilerle o ülkenin öğrencilerini yetiştirirken aynı zamanda ülkenin geleceğine de yön verilir. Bir ülkenin ekonomik gelişmesi devam ettikçe eğitim talebi de artış gösterir. Bu talebin karşılanması için üniversitelerin yerel, bölgesel ve uzun zamanda ülke açısından da faaliyetleri bulunmaktadır. Üniversitelerde araştırma merkezleri kurulmaktadır. Bu merkezlerde yerel, bölgesel ve ulusal bazda sorunlara çözüm üreten araştırma ve incelemeler yapılır. Ayrıca yeni projeler sunulur. Teknoloji üretip, üniversite-sanayi işbirlikleri gerçekleştirilir. Beşeri sermayenin nitelik ve nicelik bağlamında artırılmasında üniversitelerin rolü büyüktür. Toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünü yetiştirirler (Gürkan ve Karataş, 2004).

HEFCE / İngiltere Üniversiteleri Raporu'nda (2001), üniversitelerin yaptıkları katkıların altı şöyle çizilmiştir (Cleary, 2002: 3):

- Bölgesel rekabet edilebilirlik,
- Kentsel ve kırsal yenilenme,
- Yaşam boyu öğrenme ve istihdam edilebilirlik,
- Kültürel aktiviteler,
- Sosyal refah,
- Sürdürülebilir çevre.

Üniversiteler, geleneksel eğitim öğretim, araştırma, nitelikli insan yetiştirme ve bilgi üretme işlevlerini yerine getirirken yeni oluşan taleplere yanıt verebilecek biçimde işlevlerini geliştirerek, sürdürülmelidirler. Girişimci üniversite kavramı işlevlerini genişleterek, bölgesel kalkınma ve refah ile bağ kurulmasını gerektirmektedir (Odabaşı, 2006).

(Parellada ve Bertran, 1999: 72-73) çalışmalarında girişimci üniversitenin bulunduğu bölgeye yaptığı katkıları şöyle belirtmişlerdir;

- Bölgenin beşeri sermayesini arttırmak,
- Araştırma, teknoloji sistemine katkılar,

- Bölgede teknolojik liderlik görevini üstlenerek küresel bilgi ağları ile bölgesel ihtiyaçlar arasında köprü olmak,
- Kentleşmeye katkıda bulunmak,
- Kültürel gelişmelere yol göstermek,
- İyi öğrencileri bölgeye çekmek.

(Goldstein, Mairer & Luger, 1995) çalışmalarında üniversitenin geleneksel işlevlerine, kalkınmaya katkıda bulunacak modern işlevlerini de ekleyerek aşağıdaki gibi sekiz başlık altında toplamışlardır (Goldstein, vd. 1995'ten akt: Drucker & Goldstein, 2007: 127).

i.) Bilgi Üretmek

Üniversitelerde gerçekleştirilen bilimsel araştırmalar ve projeler sonucu bilgi üretilmekte ve bu araştırmalar ile topluma bilgi yaymaktadır.

ii.) İnsan Sermayesi Yaratmak

Üniversitelerde örgün eğitim-öğretim, uzaktan, açık öğretim ve yaşam boyu öğretim programları ile ülke kalkınmasına yönelik iş gücünün, akademik personelin yetiştirilmesi, teknik becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesidir.

iii.) Mevcut Teknik Bilginin ve Teknolojinin Aktarılması (Know-How Transferi)

Üniversitelerde gerçekleştirilen araştırma ve projeler aracılığı ile elde edilmiş olan bilgi ve teknolojinin, problemlerin çözülmesinde, mevcut olan bir ürün veya sürecin geliştirilmesinde kullanılan teknoloji ve know-how transferi, işletmelerin verimliliğinin artırılmasında ve işletmelerin rekabet gücünü arttırmakta önemi büyüktür.

iv.) İnovasyon Yaratmak

İnovasyon, üniversitelerin bünyesinde yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkan yeni ürün ve süreçlerin ticarileştirilmesi anlamına gelmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet gücünü arttırmada önemli bir rol üstlenmektedir.

v.) Bölgesel Liderlik

Üniversitenin ve personelinin bölgesel kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirdiği teknik ve bilimsel destek ile bölgeye doğrudan hizmet etmesi sonucu bölgesel kalkınmaya önemli katkı sağlarlar.

vi.) Sermaye Yatırımı

Üniversitelerin inşa ettiği inşaatlar, laboratuvarlar, araştırma ve teknoparklar ile bölgeye fiziki sermaye yatırımları yapmaktadır.

vii.) Bilgi Altyapısı Üretmek

Üniversiteler, kurumlar ve kişiler arasında oluşturulan bilgi ağları, yaratılan yenilikler ve önceden kazanılmış bilgilerin sistematik şekilde kullanıcılarla paylaşılmasında ve uygulanmasında önemli etkileri vardır.

viii.) Bölgesel Çevreye Etki

Üniversitelerin, bulunduğu çevrelerde sosyo-kültürel ve sportif etkiler yaratarak, bölgeye eğitilmiş ve yaratıcı kişileri çekerek bölgeyi etkilemesidir.

4. ÜNİVERSİTELERİN KURULDUKLARI İLLERE ETKİLERİ

Üniversitelerin kuruldukları şehirlere olan etkileri, kuruldukları bölgeye, şehre, üniversitenin ölçeğine göre farklılık göstermekle birlikte bu bölümde demografik, ekonomik, mekânsal, sanayi, sosyal ve kültürel etkileri başlıkları altında incelenecektir. Üniversitelerin kentlere etkisi yanında kentlerin üniversitelere olan etkileri de sorgulanmaktadır.

4.1. DEMOGRAFİK ETKİLERİ

Üniversitelerin kuruldukları bölgelerde ilk göze çarpan etkisi demografik etkilerdir. Her yeni üniversite öğrenci, öğretim elemanları ve çalışanlarıyla bölgenin nüfus, yaş ve göç yapısında değişiklikler yaratmıştır. Üniversitelerin kurulduğu ve bulunduğu şehirlerin nüfusuna etkisi, şehrin ve üniversitenin ölçütüne göre değişmektedir. Üniversitelerin kurulduğu bölgede öğrencilerin nüfusu ne kadar yoğunsa ders dönemi öğrencilerle çevrili olan şehir, tatil zamanı boş bir şehir görüntüsü verebilir. Ayrıca küçük veya orta ölçekteki şehirlerin nüfus ve göç verilerini değiştirmektedir. Büyük ölçekli şehirlerde ise öğrenci sayısının nüfus içindeki payı düşüktür (Yavuzçehre Savaş, 2016: 238-239).

Fakat üniversitelerin bu değişkenlere etkisi ve bu etkinin boyutu, küçük veya orta ölçekteki şehirlerde daha kolay belirlenebilirken, büyük şehirlerde bunu belirlemek daha zordur. Üniversitelerin, buldukları kentlerin nüfus yapısına olan etkileri, öncelikle kentlerin ve üniversitenin büyüklüğü ile doğrudan ilişkilidir (Işık, 2008: 168-169).

4.2. EKONOMİK ETKİLERİ

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze dek, yeni üniversitelerin kurulmasındaki hedeflerden en önemlisi, ülkedeki bölgesel dengesizlikleri azaltmaya yönelik olarak üniversitelerin ülke sahasına eşit yayılmasının sağlanması çabasıdır. Bu hedefteki temel amaç bütün bölgelere eğitimin götürülebilmesi, diğer taraftan ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bölgenin canlanmasını sağlamak ve böylece ülkedeki bölgesel dengesizlikleri gidermeye yönelik katkıda bulunmaktır (Kavili Arap, 2010: 10-11).

Ekonomik etkiler, üniversitenin kendi harcamaları, öğrencilerin ve öğrenci ziyaretçilerinin bölge ekonomisine yaptıkları harcamaların toplamından oluşur. Üniversitelerin yaptıkları harcamalar ve istihdam ettiği personeller bölge ekonomisine ekonomik katkı sağlarlar ve bu katkılar süreklilik arz eder (Toprakçı, 2016: 3).

Üniversiteler, istihdam ettikleri personellerle ve yaptıkları harcamalarla kuruldukları bölgelerde, şehirlerde önemli ekonomik birimler haline gelmişlerdir. Üniversitelerde çalışan personeller genelde o bölgede ikamet eden kişilerden oluştuğu için bölgede işsizlik oranının düşmesine de katkı sağlar (Atik, 1999: 99). Doğrudan istihdam edilen kişiler haricinde üniversiteden kaynaklı açılan yeni iş yerlerinin istihdam ettiği kişiler bölgedeki işsizliği azaltmada önemlidir (Lewis, 1988).

4.2.1. Statik Katkılar

Statik katkılar üretim faktörlerinin değişimi sonucu ortaya çıkar. Üniversite sayesinde kısa dönemli yapılan harcamalardan kaynaklanır (Erkekoğlu, 2000: 211). Statik katkılar dolaysız, dolaylı ve uyarılmış etkiler olmak üzere üçe ayrılır. Bu etkilerde, gelir ve istihdam olmak üzere iki açıdan incelenmektedir (Atik, 1999: 100).

4.2.1.1. Dolaysız Katkılar

Üniversitelerin yerel ekonomiye dolaysız etkileri, dolaysız gelir ve dolaysız istihdam olarak ayrılır. Üniversite bünyesinde idari ve akademik personellerin sayısının toplamı üniversitenin o bölgeye sağladığı dolaysız istihdam katkısını, üniversitenin bu personellere yaptığı ödemeler toplamı ise o üniversitenin yerel ekonomi üzerindeki dolaysız gelir katkısını oluşturmaktadır (Dağ ve Özen, 2012: 153).

4.2.1.2. Dolaylı Katkılar

Üniversitelerin içinde bulunduğu yerel ekonomiye katkıları sadece istihdam ettiği kendi personeli ve bu personellere ödenen maaşlar ile sınırlı değildir. Kendi personeli

dışındaki kişilere, kurum ve kuruluşlara yaptığı ödemeler ve bu ödemeler sonucu oluşan gelir ve istihdam üniversitelerin dolaylı katkılarını oluşturur. Yani emek dışı faktör sahiplerinin üniversiteye yaptığı mal ve hizmet satışlarıyla birlikte ortaya çıkan katkılardır (Çatalbaş, 2007: 95).

Üniversitelerin yerel ekonomiye sağladığı dolaylı katkılardan bir kısmı üniversite öğrencilerinin harcamalarıdır. Bu harcamalar dolaylı gelir katkısını temsil eder (Altuntaş ve Erili, 2015: 15). Bu katkılardan bazıları kolay hesaplanırken, bazıları hesaplanmanın imkânı yoktur. Öğrencilerin yurtlarda konaklama masrafları ve öğrenci birliklerine ödedikleri harcamalar, çeşitli kurumlara yaptıkları bağışlar, kampüsteki kitapevlerinde yaptıkları harcamalar ve herhangi bir kampüsteki banka şubelerinin personel gelirleri, bireysel gelirleri dolaylı katkılar içinde yer alır. Bu katkılar hesaplamak diğerlerine göre nispeten kolaydır (Lewis, 1988).

Öğrenciler buldukları bölge içinde mal ve hizmet talebi gerçekleştirmekte ve bu talepleri gidermek için çeşitli harcamalar yapmaktadırlar. Bu harcamalar tam olarak hesaplanamaz fakat yaklaşık olarak tahmin edilebilir. Öğrencinin çeşitli mal ve hizmetlere yönelik harcamaları konaklama, yiyecek, içecek, şehir içi ve şehirlerarası yolcu taşımacılığı ve eğlence gibi harcamalar büyük ölçüde yerel katma değer yaratırken kitap, giysi gibi mal ve hizmetlere yönelik harcamalar daha az yerel katma değer yaratmaktadır. Ayrıca öğretim elemanlarının da mal ve hizmet alımları yerel ekonomiye önemli ölçüde dolaylı katkılar sağlamaktadır (Çatalbaş, 2007: 95).

Dolaylı istihdam katkısı ise, dolaylı gelir katkısı üzerinden hesaplanan katkıdır. Kişi başına hizmet üretimi, ilgili yılın hizmet üretiminin, ilgili yılda istihdam edilen toplam işgücü miktarına bölünmesiyle bulunmaktadır. Bulunan değer ilgili üniversite tarafından yerel ekonomiye harcanan toplam dolaylı gelir katkısına bölünür ve dolaylı istihdam katkısı bulunur (Görkemli, 2009: 173).

4.2.1.3. Uyarılmış Katkılar

Uyarılmış katkılar ise, dolaylı ve dolaysız katkılara bağlı olarak oluşan gelir ve istihdam oranındaki artıştır. Keynesyen Çarpan Etkisi ile ortaya çıkan uyarılmış katkılar, üniversiteden kaynaklı dolaylı, dolaysız istihdam sonunda gelir elde edenlerin, bu gelirlerini bölgede üretilen mal ve hizmetlere harcamaları ile ortaya çıkar (Atik,1999: 101).

Keynesyen Çarpan Etkisi, bir marjinal tüketim eğilimi değerine bağlı yapılan harcamaların ekonomide kendi değerinin birkaç katı bir artış yaratacağı varsayımı üzerine kurulu bir teoridir. Yani üniversite personellerinin ve öğrencilerinin yaptığı harcamalar belli bir marjinal tüketim eğilimine bağlı, bölgesel ekonomiyi genişletici olarak etki yapar (Tuğcu, 2004: 5).

4.2.2. Dinamik Katkılar

Dinamik katkılar, üretim ve üretim verimliliği ile birlikte ülke gelirinin, nitelikli insan gücünün eğitiminin sağlanması, üniversitelerin yaptığı araştırmalar ile bilimsel ilerlemenin ve üniversite-sanayi iş birliği sonucu teknolojik ilerlemenin artmasıdır. Üniversitelerin bulunduğu bölgelerde büyük bir talep olacağından talep ve istihdam artışı yaşanır. Kısaca uzun dönemde üretim ve ülke gelirini artırıcı katkılardan oluşur (Erkekoğlu, 2000: 215).

Üretim faktörleri miktarında değişiklik ortaya çıkmadan oluşan, genişletici ve verimlilik artırıcı katkı olarak adlandırılan dinamik katkılar, beşeri sermaye yatırımları sonucunda artan bilgi birikimi ile verimliliği ve büyümeyi artırır. Eğitim programları ile öğrencilerle birlikte bölge halkına da sağladıkları kişisel gelişim ve teknoparklar vasıtasıyla sağlanan verim artışı dinamik katkılar arasındadır (Görkemli, 2009: 174).

Bu katkılar uzun vadeli faydalar sağlamakta ve statik katkıların yaptığı etkileri genişleterek devam ettirmektedir. Uzun vadeli büyüme üzerinde etki yaparken ekonomik verimliliğide etkilerler (Fernand, 1988).

Tuğcu (2004: 6), toplam katkıyı bir buz dağına benzeterek, bu dağın su üzerinden görünen kısmına statik katkı, alta kalan büyük kısmına ise dinamik katkı olarak tanımlamıştır. Romer'in "bilgi birikimini" ve Lucas'ın "beşeri sermayeyi" temel alan teorileri dinamik katkının temel taşlarıdır. Bu teorilerin çok popüler olmasına rağmen dinamik katkı ile ilgili gelişmiş ülkelerde bilimsel çalışmalar yapılmıştır ve bu gelişmiş ülkelerde bir anlam kazanmıştır. Daha çok ABD bu alanda gelişme göstermiştir.

4.3. SOSYOKÜLTÜREL ETKİLER

Üniversitelerin sosyokültürel etkileri, şehrin büyüklüğüne göre değişme gösteren etkilerdir. Büyük şehirlerde yerel yaşamda, sadece entelektüel yaşama yardımcı olurken, küçük şehirlerde ise şehrin yaşam kalitesine etkisi daha büyüktür. Üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle çalışmaları, halka yönelik eğitimleri, akademik konferansları, çalıştayları, kongreleri, öğrenci kulüplerinin etkinlikleri, kütüphanesi, spor

kompleksleri, sosyal hizmetleri ve araştırma merkezleri ile içinde bulunduğu bölgenin sosyokültürel yapısını etkilemektedir. Erasmus ve Farabi programları ile bölgeye farklı kültürlerle sahip öğrencilerin gelmesi ile kültürel canlılık meydana gelir (Yavuzçehre Savaş, 2016: 241-242).

Üniversiteler öğrenciler ve çevredeki kişilerle sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlar ve katılımın artmasında etkili olurlar (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004: 156).

4.4. MEKÂNSAL ETKİLER

Üniversitelerin oluşumu küçük kentlerin görünümünü de değiştirmektedir. Üniversitelerin oluşum süresinde bölgesel çevrede yarattıkları mekânsal etkilere yeni yerleşim alanlarının oluşturulması, yurt, otel, pansiyon vs. mekânların açılması gibi örnekler verilebilir. Küçük ve orta ölçekli şehirlerde üniversitelerin açılması, bir anda öğrenci yoğunluğunun oluşmasına neden olur. Bu yoğunlukla birlikte kentlerde yeni binalar inşa edilmeye başlar ve kentlerin fiziksel görünüşü kısa zamanda değişime uğrar. Eğlence mekânları, sinema, tiyatro, kafe, bar, lokanta, restoran gibi daha önce az olan veya olmayan mekanların sayısı artış gösterir. Üniversiteler tarafından gerçekleştirilen konferansların, kültürel etkinliklerin yöre halkına ve çevre bireylerinin katılımına açarak bölge daha çekici ve yaşanabilir bir yer haline getirilebilir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004: 156-157).

4.5. SANAYİYE ETKİLERİ

Teknoloji, yenilik kelimeleri üniversite ve şehirler ile ortaktır. Bu ortak kelimeler üniversite ile sanayi arasında da bağ oluşturulmuştur. Üniversitelerin farklı bilim dalları, araştırma merkezleri, teknoparklar, öğrenci stajları, alan araştırmaları vs. aracılığı ile sanayiye fayda yaratma kapasitesine sahiplerdir. Şehrin ekonomik olarak ilerlemesinde üniversiteler önemlidir fakat sürükleyici olmazlar. Daha çok sürükleyici olan sektör katma değeri yüksek olan sanayi sektör ve sektörleridir (Yavuzçehre Savaş, 2016: 241).

Üniversitelerin kaynakları ile sanayinin kaynakları karşılıklı taraflara ve topluma yararlı olmak için, bir sistem dâhilinde birleştirilerek yapılan eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve diğer faaliyetler bütünü üniversite-sanayi iş birliğini oluşturmaktadır (Dura, 1994: 101).

Ülkelerin teknolojik ilerlemesi için ve firmaların ürün geliştirmesi, kapasite artırımının sağlanması, üretim problemlerini çözmesi, nitelikli iş gücü yetiştirmesi

hususlarında sorunların çözülmesinde üniversite-sanayi iş birliği önemli bir değere sahiptir. Üniversitelerin, yapılan araştırmalar için kaynak sağlama ve öğrencilerini endüstrinin ihtiyaçlarına uygun olarak yetiştirme gibi faydaları vardır. Üniversiteler endüstrinin sorunlarını çözerken aynı zamanda ürün geliştirme başka bir deyişle araştırma geliştirme (ARGE) çalışmalarını firmalar ile birlikte yaparak teknolojinin ilerlemesini sağlamaktadır. Teknolojik alanda gelişen ülkelerin, üniversite-sanayi işbirliğinde çok iyi oldukları açıktır. Ülkelerin teknolojik ilerlemesi için üniversite-sanayi iş birliğinin büyük katkısı vardır. Bu iş birliği farklı sorunlara çözüm ararken, teknolojinin gelişmesine fayda sağlar. Gelişmiş ülkelerde ürün geliştirme faaliyetlerine pay ayrılmaktadır. Bu durum da üniversite-sanayi işbirliğinin gelişmesine katkı sağlar (Keleş, vd., 2006: 32).

5. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN TARİHÇESİ VE KURUMSAL YAPISI

5.1. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN TARİHÇESİ

Afyon Kocatepe Üniversitesi; 3 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı Kanunla kurulan yirmi bir yeni üniversiteden biridir. Afyon Kocatepe Üniversitesinde eğitim-öğretim faaliyetlerine 10 Kasım 1992 tarihinde başlanmıştır (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019h).

Fakat Afyon Kocatepe Üniversitesi kurulmadan önce farklı bir üniversiteye bağlı olarak Afyonkarahisar Maliye Muhasebe Yüksekokulu olarak faaliyet göstermekteydi. Yani Afyon Kocatepe Üniversitesinin temeli, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine bağlı olarak kurulan bu yüksekokulun kuruluşu olan 1974 yılında atılmıştır. Daha sonra 1987 yılında Maliye Muhasebe Yüksekokulu, İktisadi İdari Bilimler Fakültesine dönüştürülmüş ve kuruluşu sırasında Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlanmıştır. Ege Üniversitesine bağlı Uşak Meslek Yüksekokulu, Anadolu Üniversitesine bağlı Afyonkarahisar Meslek Yüksekokulu ve Bolvadin Meslek Yüksekokulu da Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlanmıştır. Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlı yeni fakülte, enstitü ve yüksekokullar kurulmasına ilişkin kanun, 16 Ocak 2001 tarih ve 24289 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Edebiyat Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Fen Bilimleri Enstitüsü kurulmuştur. 1993 yılında Dinar, Emirdağ, Sandıklı, Şuhut ilçelerinde, 1994 yılında Çay ve İncehisar ilçelerinde, 1995 yılında Sultandağı ilçesinde meslek yüksekokulları açılmıştır. 1996 yılında il merkezinde Veteriner Fakültesi, Afyon

Sağlık Yüksekokulu, 1998 yılında Tıp Fakültesi, 1999 yılında Devlet Konservatuarı, 2001 yılında Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2004 yılında Yabancı Diller Yüksekokulu kurulmuştur. 2005 yılında kurulan Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, 2013 yılında Turizm Fakültesi'ne dönüştürülmüştür. 2006 yılında Sinanpaşa ve Bayat ilçelerinde, 2007 yılında Başmakçı ilçesinde meslek yüksekokulları kurulmuş, ayrıca Süleyman Demirel Üniversitesi ile yapılan protokol neticesinde Dazkırı Meslek Yüksekokulu'nun üniversiteye devri gerçekleşmiştir. 2008 yılında Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu, 2009 yılında Teknoloji Fakültesi ve Bolvadin Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, 2010 yılında Hukuk Fakültesi, 2011 yılında Dış Hekimliği Fakültesi, 2012 yılında Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü ile Eczacılık Fakültesi ve İslami Bilimler Fakültesi, 2014 yılında Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, 2016 yılında Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu kurulmuştur (AKÜ 2016 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporu, 2017).

Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlı olan Dış Hekimliği, Eczacılık ve Tıp Fakülteleri ile Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Bolvadin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ve Şuhut Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile yine Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlı Afyon Sağlık Yüksekokulu, Sağlık Bilimleri Fakültesine dönüştürülerek 2018 yılı mayıs ayında kurulan Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesine devredilmiştir. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 2019 yılında Spor Bilimleri Fakültesine dönüştürülmüştür. Böylelikle üniversitenin 6 yüksekokulundan biri olan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Bilimleri Fakültesi olarak üniversitenin 13. fakültesi olmuştur (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019c).

5.2. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN AKADEMİK VE İDARİ YAPISI

5.2.1. Afyon Kocatepe Üniversite'nin Akademik Birimleri

Afyon Kocatepe Üniversitesi 2019 yılı itibariyle; 13 fakülte, 5 enstitü, 4 yüksekokul, 1 konservatuar, 14 meslek yüksekokulu, 35 araştırma ve uygulama merkezine sahip büyük bir üniversite kapsamındadır.

Aşağıdaki Tablo 3' te Afyon Kocatepe Üniversitesinin kuruluş yılları itibari ile birim adı gösterilmektedir.

Tablo 3. Afyon Kocatepe Üniversitesinin Kuruluş Yılları

Birim Adı	Yılı
Afyonkarahisar Maliye Muhasebe Yüksekokulu	1974
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	1987
Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	1992
Fen-Edebiyat Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü	1992
Dinar, Emirdağ, Sandıklı, Şuhut Meslek Yüksekokulları	1993
Çay ve İscehisar Meslek Yüksekokulları	1994
Sultandağı Meslek Yüksekokulu	1995
Veteriner Fakültesi, Afyonkarahisar Sağlık Yüksekokulu	1996
Tıp Fakültesi	1998
Devlet Konservatuvarı	1999
Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2001
Yabancı Diller Yüksekokulu	2004
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	2005
Sinanpaşa, Bayat Meslek Yüksekokulu	2006
Başmakçı, Dazkırı Meslek Yüksekokulu	2007
Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu	2008
Teknoloji Fakültesi, Bolvadin Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	2010
Dış Hekimliği Fakültesi, Hukuk Fakültesi	2011
Eczacılık Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi	2012
Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi	2014
Spor Bilimleri Fakültesi	2019

5.2.1.1. Fakülteler

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Teknoloji Fakültesi, Turizm Fakültesi, Veteriner Fakültesi olmak üzere 13 fakülteden oluşmaktadır (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019h).

5.2.1.2. Enstitüler

Afyon Kocatepe Üniversitesi bünyesinde, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitüsü olmak üzere dört enstitü bulunmaktadır. Eğitim Bilimleri Enstitüsünde, Eğitim Bilimleri, Eğitim Programları ve Öğretim, Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Türkçe Eğitimi alanlarında

yüksek lisans eğitimi verilmektedir. Güzel Sanatlar Enstitüsünde, Müzik, Sanat ve Tasarım alanlarında yüksek lisans eğitimi yürütülmektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsünde ise 18 yüksek lisans, 11 doktora, 5 tezsiz yüksek lisans, 1 uzaktan eğitim yüksek lisans programı mevcuttur.

5.2.1.3. Yüksekokullar

Afyon Kocatepe Üniversitesinde, Bolvadin Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Dinar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ve Yabancı Diller Yüksekokulu olma üzere 4 yüksekokul ve Devlet Konservatuari mevcuttur (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019h).

5.2.1.4. Meslek Yüksekokulları

Afyon Kocatepe Üniversitesi bünyesinde, Afyon Meslek Yüksekokulu, Başmakçı Meslek Yüksekokulu, Bayat Meslek Yüksekokulu, Bolvadin Meslek Yüksekokulu, Çay Meslek Yüksekokulu, Dazkırı Meslek Yüksekokulu, Dinar Meslek Yüksekokulu, Emirdağ Meslek Yüksekokulu, İncehisar Meslek Yüksekokulu, Sandıklı Meslek Yüksekokulu, Sinapaşa Meslek Yüksekokulu, Sultandağı Meslek Yüksekokulu, Şuhut Meslek Yüksekokulu ve Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu olarak 14 meslek yüksekokulu bulunmaktadır (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019h).

5.2.1.5. Araştırma ve Uygulama Merkezleri

Üniversitenin, Afyonkarahisar ve Batı Anadolu Bölgesi Arkeoloji Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ahmed Şemseddin Karahisari Sanat Uygulama ve Araştırma Merkezi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Deney Hayvanları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Deprem Uygulama ve Araştırma Merkezi, Doğa Koruma ve Biyoizlem Uygulama ve Araştırma Merkezi, Gelecek Araştırmaları-Stratejileri Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi, Gıda Kontrol Araştırma ve Uygulama Merkezi, Girişimcilik ve Kariyer Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi, Güneş ve Rüzgâr Enerjisi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Halkbilim Araştırma ve Uygulama Merkezi, Hayvancılık Uygulama ve Araştırma Merkezi, İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstatistik, Yöneylem ve Aktüerya Uygulama ve Araştırma Merkezi, İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Jeotermal-Mineralli Sular ve Maden Kaynakları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kocatepe Büyük Taarruz Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kocatepe Radyo-Televizyon

Uygulama ve Araştırma Merkezi, Mermer ve Doğaltaş Teknolojisi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Müzik Uygulama ve Araştırma Merkezi, Okul Öncesi Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sosyal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi, Su Kaynakları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sultan Divanı Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Teknoloji Araştırma Geliştirme ve Eğitim Merkezi, Türk Dünyası Araştırma Merkezi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Uluslararası İlişkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi, Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulama ve Araştırma Merkezi, Veteriner Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Yaban Hayatını Kurtarma Rehabilitasyon Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Yapı Malzemeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi, Yaşam Boyu Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi olmak üzere 35 adet uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019j).

5.2.2. Üniversitenin İdari Birimleri

Afyon Kocatepe Üniversitesinin idari birimleri Rektörlük Birimleri, Daire Başkanlıkları ve Koordinatörlüklerden oluşmaktadır.

6. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN MİSYONU

Çağdaş eğitim öğretim ilkeleri çerçevesi içinde, mesleki açıdan rekabet edebilen nitelikleri yüksek birey yetiştirmek, bilimsel bilgi üretmek, yayın ve danışmanlık yapmak, bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak ve böylece topluma ve insanlığa faydalı olmaktır (Negiz, 2019: 16; Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019f).

7. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN VİZYONU

Eğitim öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerinde kaliteyi devamlı şekilde yükselterek projeleriyle girişimci üniversiteler arasında yer bulmak, teknoloji üretmek ve uluslararası tanınırlığa sahip olmaktır (Negiz, 2019: 16; Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019f).

8. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN TEMEL DEĞERLERİ

Üniversitenin evrensellik, katılımcılık ve şeffaflık, toplumsal duyarlılık, adalet ve liyakat, kalite odaklılık ve yenilikçilik olmak üzere 6 temel değeri bulunmaktadır. Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019i).

8.1. EVRENSELLİK

Bütün hizmetlerin sunulmasında evrensel değer ve normlara uygun davranmaktır.

8.2. KATILIMCILIK VE ŞEFFAFLIK

Mevzuata uygun olarak kararları almak ve uygulamak, faaliyet ve karar aşamalarına paydaşları dâhil ederek, alınan kararlardan etkilenenlerin bilgiye kolay şekilde ulaşmasını sağlamaktır.

8.3. TOPLUMSAL DUYARLILIK

Toplumun değerlerine saygı duymak ve toplumsal sorunların çözüm sürecinde toplumun bütün kesimlerini gözetmektir.

8.4. ADALET VE LİYAKAT

Üniversitede görevli bütün kişilere, hiçbir ayırım yapılmadan adaletli bir şekilde davranmak ve göreve işin ehli kişilerin atanmasıdır.

8.5. KALİTE ODAKLILIK

Paydaşların memnuniyet oranının yükselmesi için ulusal ve uluslararası standartlarda tasarım, süreç ve çıktı kalitesinin sürekli olarak geliştirilmesidir.

8.6. YENİLİKÇİLİK

Yeni fikirlerin, girişimlere dönüşmesini desteklemektir.

9. GZFT (SWOT) ANALİZİ

İncelenen kuruluşun, tekniğin, sürecin veya durumun güçlü ve zayıf noktalarını belirlemekte dış çevreden kaynaklı fırsat ve tehditlerini tespit etmekte kullanılan bir yöntemdir (Valentin, 2016: 54).

9.1. GÜÇLÜ YÖNLER

- ❖ İdari ve eğitim birimleri yeterli teknolojik ve fiziksel donanımdadır.
- ❖ Bölgesel ve ulusal ihtiyaçlara cevap veren bölüm ve programlara sahiptir.
- ❖ Akademik disiplin çeşitliliğine sahiptir.
- ❖ Uzaktan eğitim imkânı vardır.
- ❖ Birimler arasında düzenli toplantıların yapılması ile sıkı bir kurum içi iletişime sahiptir.

❖ Düzenlenen bilimsel konferans, semineri panel, çalıştay vb. faaliyetlerin sayısı ulusal ve uluslararası düzeyde yeterlidir.

❖ Kullanışlı iletişim araçlarına sahiptir. (e-posta, EBYS)

❖ İnternet ağı alt yapısına sahip olunması.

❖ Güçlü merkez kütüphanesinin varlığı ve uzaktan erişimin sağlandığı elektronik veri tabanına sahip olunması.

❖ Personel olanaklarının çeşitli olması.

❖ Engelli bireylerin yararlanabileceği sarı bantlar, engelli asansörleri, engelli girişleri vb. sistemlerin bulunması.

❖ Yaşam boyu eğitim ile toplumsal ilişkilerin güçlenmesi.

❖ Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunması (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019a).

9.2. ZAYIF YÖNLER

❖ Ders içinde uygulama eksiklikleri bulunmaktadır

❖ Öğrencilerin üniversiteden memnuniyetlerinin düşük seviyede olması.

❖ Mezunlarla iletişim ve işbirliğinin düşük seviyede olması.

❖ Sosyal, kültürel ve spor faaliyetleri ve bu faaliyetlerin bilgilendirilmesinin iyileştirilmesi gerekliliği.

❖ Akredite edilen program sayısının yeterli olmaması.

❖ Özel bütçe dışındaki gelirlerin yetersiz olması (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019a).

9.3. FIRSATLAR

❖ Bölgede istihdam edilecek nitelikli personele ihtiyaç vardır.

❖ Afyonkarahisar'ın zengin yer altı kaynaklara sahip olması (Doğaltaş, Jeotermal kaynaklar, Endüstriyel hammaddeler).

❖ Üniversitenin ulusal ve uluslararası kongre ve sempozyumlara ev sahipliği yapan bir ilde bulunması

❖ AR-GE konusunda üniversite ile işbirliği talepleri vardır.

❖ Üniversitelerinde ortağı olduğu Teknoparkın Afyonkarahisar'da bulunması.

❖ Barınma olanaklarının fazla olması ve üniversiteye ulaşımın kolaylığı (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019a).

9.4. TEHDİTLER

- ❖ Üniversite öncesi eğitimdeki sorunlar.
- ❖ Mevzuatın karmaşık ve çok sık değişiyor olması.
- ❖ Üniversitenin özel bütçesine, hazine tarafından verilen ödeneklerin reel artışları karşılayamadığından hizmetlerin aksaması (Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2019a).

10. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN FİZİKİ YAPISI

Toplam 6.969.347 m²lik Afyon Kocatepe Üniversitesinin mülkiyetinde ve üniversiteye tahsisli arazi bulunmaktadır. Bu arazilerin 574.955 m²'lik kısmı üniversite özel mülkiyetine ait olup, 5.850.018 m²'lik kısmı ise hazine mülkiyetinden üniversiteye tahsis edilmiştir. Bu arazilerin yerleşkeler ve mülkiyet durumuna göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Taşınmazların Yerleşkeler ve Mülkiyet Durumu İtibarı İle Dağılımı Tablosu

Yerleşke Adı	2019	Mülkiyet Durumuna Göre Taşınmazlar			Toplam (m ²)
	Toplam Alan	Üniversite	Maliye	Diğer	
Ahmet Necdet Sezer Kampüsü	3.858.455	317.080	3.391.031	0	3.708.112
Ahmet Karahisari Kampüsü	82.114	81.166	0	0	81.895
Bolvadin Kırkgöz Kampüsü	330.579	80.725	249.854	0	330.579
Sandıklı Yunus Emre Kampüsü	36.081	36.081	0	0	36.081
Emirdağ Aziziye Kampüsü	92.320	11.847	80.473	0	92.320
Diğer Yerleşkeler	2.259.968	48.095	2.099.040	14.207	2.161.343
TOPLAM	6.969.347	574.955	5.850.018	14.207	6.409.603

Kaynak: AKÜ 2019 Yılı Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Faaliyet Raporu, (2019).

Üniversite, Tablo 4'te belirtilen araziler üzerinde toplam 380,7 m² kapalı mekânda hizmet vermektedir. Bu taşınmazların bir kısmı bina olarak tahsis edilmiştir. Bir kısmı da hazine tarafından tahsis edilen araziler ile üniversite özel mülkü araziler üzerine üniversite tarafından yapılmıştır. Bu taşınmazlardan 125.444 m²'si üniversitenin özel mülkü üzerinde ve 250,14 m²'si ise hazinece tahsis edilen araziler üzerinde

bulunmaktadır. Üniversiteye ait kapalı alanların yerleşkeler itibarı ile dağılımı Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Mülkiyet Durumuna Göre Kapalı Alan Taşınmazları Tablosu

Yerleşke Adı	Mülkiyet Durumuna Göre Taşınmaz Kapalı Alanı				Toplam (m ²)	Oran (%)
	Üniversite	Oran (%)	Maliye	Oran (%)		
Ahmet Necdet Sezer Kampüsü	49.614	18	226.251	82	275.865	72
Ahmet Karahisari Kampüsü	16.442	100	0	0	16.442	4
Bolvadin Kırkgöz Kampüsü	22.249,5	100	0	0	22.250	6
Sandıklı Yunus Emre Kampüsü	10.655,9	100	0	0	10.666	3
Emirdağ Aziziye Kampüsü	1.664,07	17	8.045,5	83	9.709,6	3
Diğer Yerleşkeler	25.007,8	55	15.848,9	35	45.859	12
TOPLAM	125.444	33	250.14	66	380,7	100

Kaynak: AKÜ 2019 Yılı Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Faaliyet Raporu, (2019).

Üniversite kapalı alanlarının, 98.720 m²'si eğitim öğretim, 10.483 m²'si bilimsel araştırma, 1.153 m²'si sağlık, 51.446 m²'si barınma, 19.393 m²'si beslenme (kantin kafeterya ve yemekhane), 9.888 m²'si kültür (toplantı ve konferans salonları), 5.890 m²'si kapalı spor tesisleri, 30.756 m²'si idari ve 11.513 m²'si diğer hizmet (İdari ve akademik personelin hizmet alanları) alanı olarak kullanılmaktadır.

Üniversitenin kapalı mekânlarının hizmet alanlarına göre dağılımı Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Kapalı Alanların Dağılımı

Hizmet Alanları (2019)	ANS Kampüsü	Ahmet Karahisari Kampüsü	Bolvadin Kırkgöz Kampüsü	Sandıklı Yunus Emre Kampüsü	Emirdağ Aziziye Kampüsü	Diğer Yerleşkeler	TOPLAM
Eğitim	70.830	1.665	7.634	4.385	2.582	11.624	98.720
İdari	23.265	698	2.449	690	732	2.922	30.756
Sağlık	966	0	0	0	0	187	1.153
Barınma	44.053	6.359	0	0	0	1.034	51.446
Beslenme	14.442	851	836	536	774	1.954	19.393
Kültür	5.805	465	1.260	603	299	1.456	9.888
Spor	3.134	859	1.324	0	510	63	5.890
Bilimsel Teknolojik Araştırma	2.223	0	0	0	0	8.260	10.483
Diğer	85.367	2.089	5.394	3.505	12.879	3.279	11.513
TOPLAM	250.085	12.986	18.897	9.719	40.379	8.176	340.242

Kaynak: AKÜ 2019 Yılı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, (2019).

11. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ AKADEMİK VE İDARİ PERSONELİNİN NİCELİKSEL DURUMU

Tablo 7. Yıllara Göre Afyon Kocatepe Üniversitesi Personel Sayısı

YILLAR	AKADEMİK	İDARİ	TOPLAM
2018	989	892	1881
2019	1024	892	1916

Kaynak: Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019e).

2018-2019 yılları arası Afyon Kocatepe Üniversitesi personel sayısı Tablo 7’de verilmiştir. 2018 yılında 1881 olan personel sayısı, 2019 yılı itibariyle 1916 olarak artış göstermiştir.

12. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Üniversitede 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle 10.345 önlisans, 23.166 lisans, 2.906 yüksek lisans, 357 doktora olmak üzere toplam 36.774 öğrenci vardır.

Tablo 8. Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci Sayıları

	1.Öğretim		2.Öğretim		Uzaktan Eğitim		TOPLAM
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Fakülteler	6961	6725	3464	3984	0	0	21134
Yüksekokullar	687	851	178	316	0	0	2032
Enstitüler	1231	1730	63	145	10	84	3263
Meslek Yüksekokulları	2764	4633	955	1503	99	391	10345
TOPLAM	11643	13939	4660	5948	109	475	36774

Kaynak: Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019g).

13. AFYONKARAHİSAR İLİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

13.1. AFYONKARAHİSAR’IN TARİHİ

Şehrin merkezinde bulunan Hititlerden günümüze kadar ilgi görmüş yüksek ve yalçın olan tepe kale olarak adlandırılmıştır. Bölgeye Hititler Hapanuya, Romalılar ve Bizanslılar Akroinon, Selçuklular, Beylikler ve Osmanlı Karahisar-i Devle, Karahisar-i Sahip adını vermişlerdir. Zamanla şehir merkezinde yetiştirilen haşhaştan elde edilen özsu manasında ki Opium kelimesinin Afion olarak telaffuzundan dolayı Afyon adını almıştır. Günümüzde ise her ikisinin birleşiminden oluşan Afyonkarahisar adını almıştır. Roma ve Bizans dönemlerinde ise Frigya Salutaris (Şifalı Frigya) olarak isimlendirilmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019b).

Afyonkarahisar sınırları, ilk olarak Hitit imparatorluğu sınırları içinde görülmüştür. Daha sonra bölge, Frig ve Lidyalılara geçmiştir. M.Ö. 6 yüzyılda ise Pers

egemenliğine ve daha sonra Makedonya egemenliğine geçmiştir. Büyük İskender'in ölümüyle Selevkos ve Bergama Krallığı Afyonkarahisar'da hüküm sürmüştür. Roma'nın ikiye ayrılmasıyla birlikte bölge Bizans'ın egemenliğine girmiştir (Afyonkarahisar Belediyesi, 2019).

Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve Batı Anadolu beraberinde Afyonkarahisar'da fethedilmiştir. 13. yüzyılda Germiyanogulları Afyonkarahisar'da hüküm sürmüştür. Yıldırım Beyazıt 1390'da Afyonkarahisar'ı Osmanlı topraklarına katmıştır lakin 1402'de Osmanlı'nın Timur'a yenilmesiyle geri Germiyanogullarına verilmiştir. Afyonkarahisar en zor günlerini 17. yüzyılda Celali İsyanları, 1833'te Kavalalı Mehmet Ali Paşa istilası ve I. Dünya Savaşı ile Kurtuluş Savaşı zamanlarında yaşamıştır. Afyonkarahisar'ı I. Dünya Savaşında Yunanistan işgal etmiştir. (Afyonkarahisar Ticaret Borsası, 2018b).

Afyonkarahisar'ın Kurtuluş savaşında coğrafi konumu itibari ile önemli bir yeri vardır. Yunanlıların son durağı olması ile milli mücadele burada başlayacaktı. Demiryolu hatlarının Afyonkarahisar'da birleşmesinden dolayı nakliyenin büyük bir yükünü Afyonkarahisar çekmekteydi. Ayrıca Afyonkarahisar Kongresiyle Doğuda ve Batıda yapılan kongrelerin birleşmesi sağlanmıştır. Afyonkarahisar iki kez düşman işgaline uğradı ve 27 Ağustos 1922'de düşman işgalinden kurtuldu (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019b).

Kocatepe Savaşı olarak bilinen Mustafa Kemal'in yönettiği ünlü savaş da Afyonkarahisar ili sınırlarında gerçekleşti. Düşman bu bölgede yok edildi. Bu yüzden Afyonkarahisar Kurtuluş Savaşının simgesi olan şehirlere birisidir (Afyonkarahisar Ticaret Borsası, 2018b).

13.2. AFYONKARAHİSAR'IN COĞRAFİ YAPISI VE İKLİMİ

Ege bölgesinde bulunan Afyonkarahisar'ın doğusunda kalan bölgeler, İç Anadolu Bölgesi özelliklerini gösterirken, Güneybatı kısmının küçük bir bölümü de Akdeniz Bölgesi özelliklerini taşır (Afyonkarahisar Ticaret Borsası, 2018b).

Afyonkarahisar bulunduğu bölgenin iklimsel özelliklerini taşımaz. İklimsel olarak karasal iklim hüküm sürer. Fakat karasal iklimle birlikte Akdeniz ve Ege denizinden dolayı iklimi yumuşatan hava akımları görülür. Yazın kurak ve sıcak, kışları soğuk ve kar yağışlı, baharları yağmur yağışlı ve ılık geçer. En çok yağış ilkbahar, en az yağış ise yaz mevsiminde görülür. Yağışların az olmasının nedeni Afyonkarahisar'ın denizden uzak

olması ve nemin az olmasıdır (Afyonkarahisar Ticaret Borsası, 2018b). 1021 rakımlı Afyonkarahisar'ın en soğuk ay ortalaması 0,2 derece, en yüksek sıcaklık değeri ise 37 derecedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019a).

13.3. AFYONKARAHİSAR'IN NÜFUSU

Afyonkarahisar Merkez ilçe dâhil, Başmakçı, Bayat, Bolvadin, Çay, Çobanlar, Dazkırı, Dinar, Emirdağ, Evciler, Hocalar, İhsaniye, İscehisar, Kızılören, Sandıklı, Sinanpaşa, Şuhut ve Sultandağı olmak üzere 18 ilçesi, 107 beldesi ve 422 köyü olan bir ildir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). Afyonkarahisar'ın toplam nüfusu 2019 yılı itibariyle 729.483 kişidir. Bu toplam nüfusun 362.447'si erkek, 367.036'sı kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak %49,68 erkek, %50,31 kadındır. TÜİK verilerine göre Afyonkarahisar'ın aldığı göç sayısı 23.818, verdiği göç sayısı 27.006 kişidir. Net göç -3.188 kişidir. Net göç hızı ise yüzde -4,4'dür. 2012 ve 2018 yılları hariç Afyonkarahisar'ın verdiği göç aldığı göçten fazla olmuştur. İlin verdiği göçte nitelikli nüfusun payı daha çöktür.

Tablo 9. Afyonkarahisar'ının Nüfus Değişimi, 2011-2019

Yıl	Afyonkarahisar Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
2011	698.626	17.219	24.063	-6.844	-9,7
2012	703.948	24.167	21.738	2.429	3,5
2013	707.123	22.200	26.799	-4.599	-6,5
2014	706.371	21.414	27.100	-5.686	-8,0
2015	709.015	22.922	26.226	-3.304	-4,6
2016	714.523	22.467	24.400	-1.933	-2,7
2017	715.693	21.453	25.483	-4.030	-5,6
2018	725.568	26.976	25.049	1.927	2,7
2019	729.483	23.818	27.006	-3.188	-4,4

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS).

13.4. AFYONKARAHİSAR'IN EKONOMİK DURUMU

Afyonkarahisar'ın yerleşik hayat başladığından beri geçimi tarım ve hayvancılığa dayanır. Tarih öncesi zamanlarda haşhaş, tarım aletleri ve hayvan figürlerine rastlanması bu durumu açıklar niteliktedir. İl nüfusunun % 70 'i tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Günümüzde ise mermer, gıda, çimento, kâğıt ve tekstil gibi sanayi kolları, ticaret ve turizm de gelişmiştir (Kervankıran, 2013: 77). Afyonkarahisar'ın ekonomik durumuna Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla düzeyi Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Afyonkarahisar'da Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla, 2009-2019 (\$-TL)

Yıl	KBGSYH (\$)	KBGSYH (TL)
2009	6.169	9.528
2010	7.458	11.200
2011	7.666	12.854
2012	7.834	14.116
2013	8.357	15.914
2014	8.331	18.219
2015	7.580	20.568
2016	7.533	22.775
2017	7.051	25.725
2018	6.704	31.645
2019	6359	36.110

Kaynak: TÜİK, İl Bazında Göstergeler.

Tabloya göre 2009 yılında 9.311 TL olan Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla 2010 yılında 11.200 TL, 2011 yılında 12.854 TL, 2012 yılında 14.116 TL, 2013 yılında 15.914 TL, 2014 yılında 18.219 TL, 2015 yılında 20.568 TL, 2016 yılında 22.775 TL, 2017 yılında 25.921 TL ve 2018 yılında 31.645 TL olarak düzenli şekilde artış göstermiştir.

Tablo 11. Afyonkarahisar'ın Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması (SEGE)

Yıl	SEGE	SEGE Sıralaması
1996	-0.22811	41
2003	-0.27246	44
2011	-0.0797	43
2017	-0.023	41

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2019b).

Afyonkarahisar'ın SEGE sıralamalarına bakıldığında ilin yıllar içerisinde genel olarak gelişme kaydederek 44. Sıradan 41. Sıraya yükseldiği görülmektedir.

13.4.1. Afyonkarahisar'da Tarım

Afyonkarahisar'da tarım, dağlar arasındaki ovalarda bahçe tarımı şeklinde yapılmaktadır. Büyük oranda tahıl üretimi yapılmaktadır. Bunların başında buğday ve arpa gelir. Buğday üretiminde Konya ve Ankara'dan sonra Afyonkarahisar gelmektedir. Ayrıca sebze meyve üretimi de büyük ölçüde yapılmaktadır. Haşhaş, şekerpancarı, ayçiçeği ve patates gibi endüstri bitkileri de üretilir (Kervankıran, 2013: 80).

Türkiye'nin 789.603,5 dekar alanlık örtü altı tarım alanı içindeki 1.161 dekar alan payı ile Türkiye'nin %15'ini oluşturan Afyonkarahisar örtü altı tarımı klasik yöntemlerle değil, termal kaynaklar kullanılarak topraksız tarım uygulaması ile yapılmaktadır. Afyonkarahisar bu uygulama ile Türkiye'de öncü konumdadır (Afyonkarahisar Sanayi ve Ticaret Odası, 2018a).

Afyonkarahisar'ın yüzölçümü 1.423.000 hektar olup, 687.750,5 hektarı tarıma elverişli, 735.249,5 hektarı tarıma elverişsiz alanları oluşturmaktadır. Toplam alanın % 48' ni tarıma elverişli arazi, %52' sini tarıma elverişli olmayan arazi oluşturur. İşlenen arazilerin % 68' inde kuru tarım, %32' sinde sulu tarım yapılmaktadır. Sulu tarım arazisi 174.487 hektar alan, kuru tarım arazisi 513.263,5 hektar alandır. Toplam işlenen tarım arazisi ise 2019 yılı itibari ile 451.593 hektar alandır (Afyonkarahisar Ticaret Borsası, 2018a).

Tablo 12. Afyonkarahisar Tarımsal Araziler Dağılımı

Tarım Alanları, 2019		
Dekar (DAA)	Türkiye	Afyonkarahisar
Toplam Alan	230.949.238	4.705.965,1
Ekilen Alan (Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı)	153.873.226	3.661.447
Nadas (Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı)	33.873.817	772.883
Sebze Bahçeleri	7.889.063	81.594
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	35.250.703	190.040
Süs Bitkileri Alanı	52.429,2	1,1

Kaynak: TÜİK.

13.4.2. Afyonkarahisar'da Hayvancılık

Afyonkarahisar'da modern hayvancılık artmış, et ve et ürünleri üretimi de gelişmiştir. Besi hayvancılığı da hemen hemen her ilçede yoğun şekilde yapılmaktadır. Tavukçuluk ve yumurta üretimi de çoktur. Hayvancılıkta Afyonkarahisar'ın bölge illere nazaran daha fazla potansiyeli vardır. Büyükbaş, küçükbaş hayvancılık, süt sığırcılığı, tavukçuluk ve arıcılık yapılmaktadır. Canlı hayvanlar değeri bakımından Türkiye'de sıralamada 5.'dir. Büyükbaş hayvan sayısında 8., Küçükbaş hayvan sayısında %1,9'luk payla 15., Kümes hayvanı sayısında %4,4'lük oranla 6. sıradadır. Yumurta tavukçuluğu üretiminde Türkiye'de 25 milyon 577 bin 589'luk kapasiteyle Türkiye'de ilk sırada gelmektedir. (Afyonkarahisar Ticaret Odası, 2018b).

Tablo 13. Hayvan Sayıları ve Hayvansal Ürünlerin Değeri (bin TL)

Yıl	Büyükbaş Hayvan Sayısı	Küçükbaş Hayvan Sayısı	Hayvansal Ürünlerin Değeri (Bin TL)	Canlı Hayvanlar Değeri (Bin TL)
2009	284.346	637.120	762.971	689.331
2010	273.863	685.506	979.769	1.084.969
2011	294.251	752.582	283.668	1.372.260
2012	304.189	784.721	332.676	1.455.694
2013	299.814	834.356	352.241	1.342.358
2014	337.578	792.649	1.066.805	1.563.204
2015	347.784	836.737	508.850	1.968.099
2016	320.582	768.078	512.184	2.084.042
2017	374.417	895.946	631.198	2.901.327
2018	391.507	949.973	753.436	3.753.708

Kaynak: TÜİK.

13.4.3. Afyonkarahisar'da Sanayi

Sanayi yatırımları ilk olarak Çimento, Travers, Beton travers, Kızılay madensuyu, Seka, Şeker Makine ve Afyon Alkoloidleri fabrikaları ile kamu tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki süreçlerde un, ayçiçeği yağ, makarna ve yem fabrikaları kurulmuş, kiremit, tuğla, mermer ve lastik fabrikaları da bu fabrikalardan sonra kurulmuştur (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2019).

Afyonkarahisar'da önemli gelişme sarfeden ve geçim kaynaklarından olan imalat sanayide kaymak, lokum ve sucuk üretimi ilde önemli bir yere sahiptir. Çıkarılan mermer değişik biçimlerde işlenerek yurtiçi ve yurtdışı satışlarıyla halkın geçim kaynaklarından olmuştur. Ayrıca termal turizm yatırımlarının da hızlanması ile sektörel yapıda çeşitlenme oluşmuştur. Afyonkarahisar siciline kayıtlı işletme sayısı 1626'dır. Toplam Türkiye sanayi işletmesi içerisindeki payı %1'e tekabül etmektedir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019a).

Afyonkarahisar'da toplam 9, ilçelerde ise 7 adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmaktadır. Afyonkarahisar'ın sanayi yapısı şu şekildedir (Kandemir vd., 2016: 21);

- ❖ 355 Mermer tesisi,
- ❖ 125 Gıda tesisi,
- ❖ 30 Toprak tesisi,
- ❖ 13 Yem ve katkı tesisi,
- ❖ 5 ambalaj tesisi,
- ❖ 4 dokuma tesisi,
- ❖ 8 orman ürünleri tesisi.
- ❖ 29 diğer tesisler.

13.4.4. Afyonkarahisar'da Ticaret

Farklı bölgeleri birbirine bağlayan kavşak noktası olan Afyonkarahisar'da ticaret merkezleri ve konaklama tesisleri ile ticaret önemli şekilde gelişmiştir. Diğer illere Afyonkarahisar'dan satışı yapılan mallar; bitkisel yağ, canlı hayvan, çimento, çeşitli tohumlar, hububat, hayvan yemi, inşaat tuğlası, kaymak, lastik ayakkabı, konveyör band, malt, pişmaniye, reçeli sebze ve meyve, sucuk, yün ve yapağı, taze vb. mallardır. Diğer illerden Afyonkarahisar'a satışı yapılan mallar ise; ilaç, inşaat malzemeleri, gıda maddeleri, konfeksiyon, manifatura, mefruşat, kösele, kavafiye, oto yedek parçaları,

sebze meyve, tuhafiyeye, sanayi hammaddeleri gibi mallardır (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2017).

Afyonkarahisar’da yapılan ihracatta en çok paya sahip olan ülkeler, Çin Halk Cumhuriyeti, ABD, Irak, Fransa, Irak, Kuveyt’tir. İhracatta en çok yapılan sektörler ise madencilik ürünleri, su ürünleri ve hayvansal mamuller, çimento cam seramik ve toprak ürünleri, demir ve demir dışı metaller, otomotiv endüstrisi, kimyevi maddeler ve meyve sebze mamulleridir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019a).

Tabloda gösterilen Afyonkarahisar’ın dış ticaret göstergeleri günümüze kadar ihracat lehine işlemiştir. Afyonkarahisar dış ticaret açığı vermemiştir. En büyük ihracat rakamı 2019 yılında 404.281 dolar ile gerçekleşmiştir. Yine en fazla dış ticaret fazlasını 2019 yılında 327.869 dolar olarak vermiştir.

Tablo 14. Afyonkarahisar’ın Dış Ticaret Verileri 2009-2019 (Bin \$)

Yıl	Toplam İhracat	Toplam İthalat	Dış Ticaret Açığı
2009	208.636	40.512	168.124
2010	217.496	72.669	144.827
2011	291.682	91.309	200.373
2012	314.350	62.578	251.772
2013	362.111	90.500	271.611
2014	359.265	64.197	295.068
2015	301.839	54.508	247.331
2016	296.187	121.148	175.039
2017	318.453	121.490	196.963
2018	341.582	83.100	258.482
2019	404.281	76.412	327.869

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA ANALİZİ; AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

1. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN YEREL EKONOMİYE KATKISI

Afyon Kocatepe Üniversitesinin yerel ekonomiye katkısı dolaysız gelir, dolaysız istihdam, dolaylı gelir ve dolaylı istihdam katkısı olarak dört başlık halinde elde edilen verilere göre hesaplanmıştır.

1.1. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYSIZ GELİR KATKISI

Afyon Kocatepe Üniversitesinde çalışan akademik, idari ve diğer çalışanlara ödenen ücretler Afyon Kocatepe Üniversitesinin yerel ekonomiye dolaysız gelir katkısının oluşturur. Üniversite'nin yerel ekonomiye dolaysız gelir katkısı belirlemek için 2019 yılı için personel giderlerine bakılır. AKÜ'nün yerel ekonomiye 83.161.034 TL dolaysız gelir katkısı olmuştur.

1.2. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYSIZ İSTİHDAM KATKISI

Afyon Kocatepe Üniversitesinin dolaysız istihdam katkısı, üniversitede çalışan akademik ve idari personel sayısından oluşur.

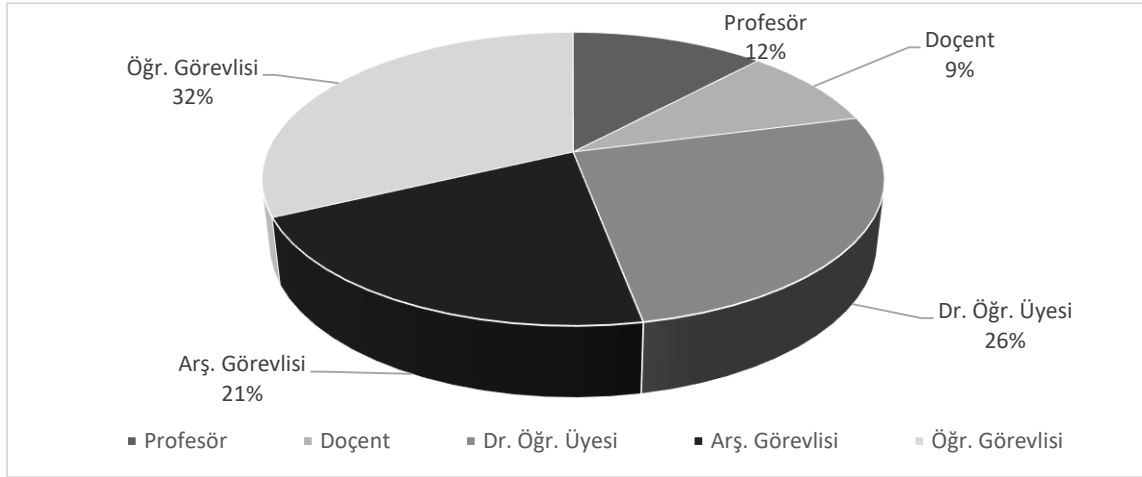
Tablo 15. 2019 Yılı Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Personel Sayısı ve Yüzdeleri

AKADEMİK PERSONEL	Sayı	Yüzde (%)
Profesör	124	% 12
Doçent	95	%9
Doktor Öğretim Üyesi	263	% 26
Araştırma Görevlisi	211	%21
Öğretim Görevlisi	331	%32
Toplam	1024	% 100

Kaynak: Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019d).

Afyon Kocatepe Üniversitesi bünyesinde 2019 yılında 124 profesör, 94 doçent, 263 doktor öğretim üyesi, 211 araştırma görevlisi, 331 öğretim görevlisi olmak üzere toplam 1024 akademik personel istihdam edilmektedir.

Şekil 2. Afyon Kocatepe Üniversitesi 2019 Yılı Akademik Personel Yüzdesi

Üniversitede istihdam edilen akademik personelin %32'si öğretim görevlisi, %26'sı doktor öğretim üyesi, %21'i araştırma görevlisi, %12'si profesör ve %9'u doçenttir.

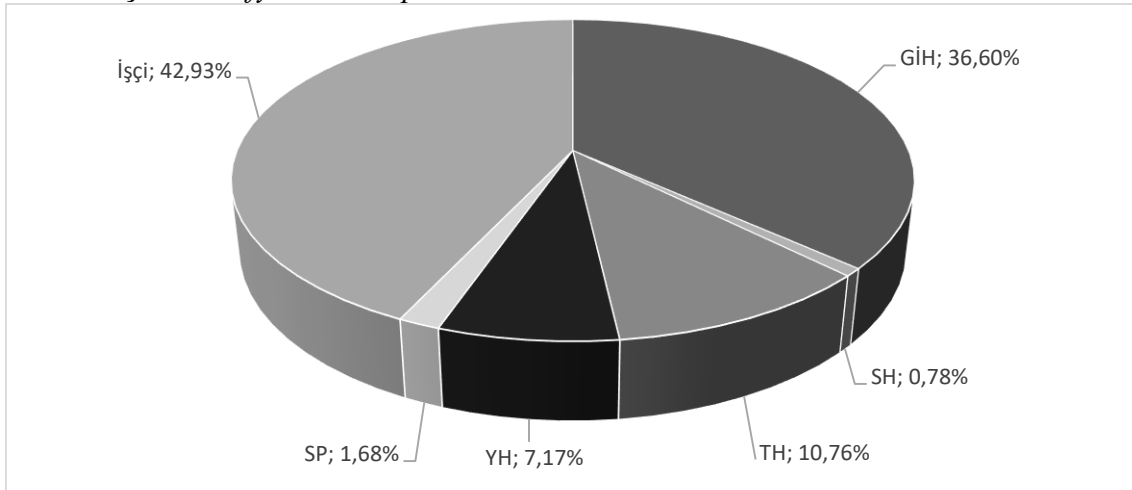
Tablo 16. 2019 Yılı Kocatepe Üniversitesi İdari Personel Sayısı ve Yüzdeleri

İDARİ PERSONEL	Sayı	Yüzde (%)
Genel İdari Hizmetleri	327	%36,65
Sağlık Hizmetleri	7	%0,78
Teknik Hizmetler	96	%10,76
Yardımcı Hizmetler	64	%7,17
Sözleşmeli Personel	15	%1,68
İşçi	383	%42,93
Toplam	892	%100

Kaynak: Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019d).

Üniversite bünyesinde 2019 yılında genel idari hizmetlerinde 327, sağlık hizmetlerinde 7, teknik hizmetlerde 96, yardımcı hizmetlerde 94, sözleşmeli personel olarak 15, işçi olarak 383 kişi, toplamda ise 892 idari personel istihdam edilmektedir.

Şekil 3. Afyon Kocatepe Üniversitesi 2019 Yılı İdari Personel Yüzdesi

Üniversitede istihdam edilen idari personel yüzdeleri incelendiğinde ise %36,6 genel idari hizmetlerinde, %1,68 sözleşmeli personel ve %42,93 işçi, %0,78 sağlık hizmetlerinde, %10,76 teknik hizmetlerde personel istihdam edildiği görülür.

Veriler genel olarak incelendiğinde Afyon Kocatepe Üniversitesinde 1024 akademik ve 892 idari personel sayısının toplamı olan 1916 kişilik sayı Afyon Kocatepe Üniversitesinin yerel ekonomiye dolaysız istihdam katkısıdır.

1.3. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYLI GELİR KATKISI

Üniversitenin dolaylı gelir katkısı araştırılırken, üniversitenin yaptığı bütçe harcamaları ve öğrenci harcamaları olarak iki farklı başlıkta inceleme yapılır. Bütçe harcamalarında personel giderleri dolaysız gelir katkısı sayıldığından, dolaylı gelir katkısında hariç tutulmuştur.

Tablo 17. 2019 Yılı Afyon Kocatepe Üniversitesi Bütçe Giderleri

	Bütçe Başlangıç Ödeneği	Gerçekleşen	Yüzde (%)
Sosyal Güvenlik Kur. Dev. Pr. Gid.	25.847.000	12.588.729	48,59
Mal ve Hizmet Al. Gid.	16.900.000	7.840.786	46,40
Cari Transferler	5.351.000	4.771.618	89,17
Sermaye Giderleri	12.804.000	1.188.222	9,74
Sermaye Transferleri	0	0	0
TOPLAM	60.902.000	26.389.355	43,33

Kaynak: Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019b).

Sosyal Güvenlik Giderleri için 12.588.729 TL, Mal ve Hizmet Alım Giderleri için 7.840.786 TL, Cari Transferler için 4.771.618 TL ve Sermaye Giderleri için 1.188.222 TL toplamda 26.389.355 TL harcama yapılmıştır. Üniversitenin bu harcamaların ne kadarını Afyonkarahisar sınırlarında gerçekleştiği tam olarak bilinmediği için %50'lik kısmının il sınırları içinde gerçekleştiği varsayılmıştır.

26.389.355 TL'nin %50'lik kısmı olan 13.199.177,5 TL Afyon Kocatepe Üniversitesinin yerel ekonomiye dolaylı gelir katkısının bir ayağını oluşturur.

Bir diğer ayağı ise öğrenci harcamalarından hesaplanan 513.604.806 TL'lik dolaylı gelir katkısıdır.

Toplam dolaylı gelir katkısı, öğrencilerin harcamalarından hesaplanan 513.604.806 TL ile bütçe harcaması 13.199.177 TL'nin toplamı olan 526.803.984 TL'dir.

1.4. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN DOLAYLI İSTİHDAM KATKISI

Dolaylı gelir katkısı üstünden hesaplanan dolaylı istihdam katkısı için önce kişi başına düşen hizmet miktarının bulunması gerekir. 2019 yılı toplam hizmet üretim değeri ile 2019 yılı hizmet sektöründe istihdam edilen kişi sayısının bölünmesiyle kişi başına düşen hizmet miktarı bulunur. Dolaylı istihdam katkısı ise üniversitenin dolaylı gelir katkısını kişi başına düşen hizmet miktarına bölerek bulunur.

TUIK verilerine göre;

a. 2019 yılı toplam hizmet üretim değeri = 2.523.692.852.006 TL

b. 2019 yılı toplam hizmet sektörü istihdam miktarı = 8.966.378 kişi

c. Kişi başına düşen hizmet üretim değeri

$$c = \frac{a (2.523.692.852.006)}{b (8.966.378)} = 281.461 \text{ TL}$$

Bu veriler ile dolaylı gelir katkısının ilk ayağı olan bütçe harcamalarıyla meydana gelen dolaylı istihdam katkısı şu şekildedir;

$$\frac{13.199.177,5}{281.461} = 47 \text{ Kişi}$$

Dolaylı gelir katkısının ikinci ayağı olan öğrenci harcamalarıyla meydana gelen dolaylı istihdam katkısı ise şöyledir;

$$\frac{513.604.806}{281.461} = 1825 \text{ Kişi}$$

Bu hesaplara göre Afyon Kocatepe Üniversitesi yerel ekonomiye 2019 yılında toplamda 1872 kişilik dolaylı istihdam katkısı sağlamıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

J. Holton Wilson 1972'de yaptığı çalışmada, Tulsa Üniversitesi öğrencilerinin yaptığı harcamalar ile buldukları bölgenin ekonomisine katkılarını araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin yıllık 6.400\$'lık ve toplamda 25.207.814 USD harcama etkisi yaptıklarını tespit etmiştir (Wilson, 1975).

Richard I. D. Harris 1997 yılında, Portsmouth Üniversitesinde 1994-1995 yılları arasında yerel ekonomiye katkılarını incelemiş, doğrudan veya dolaylı olarak bölge istihdamını artırdığını tespit etmiştir (Harris, 1997).

Robert Huggins ve Philip Cooke tarafından 1997 yılında yapılan çalışmada Cardiff Üniversitesinin Cardiff ekonomisine katkısı hesaplanmıştır. Çalışmanın sonucunda yaklaşık bölge ekonomisine 100 milyon £ toplam katkı ve 3.000'den fazla istihdam katkısı tespit edilmiştir (Huggins & Cooke, 1997).

Hayriye Atik'in 1999 yılında, Erciyes Üniversitesinin bölge ekonomisine olan katkısını incelediği çalışmasında, üniversitenin 1997-1998 öğretim yılında 2313 kişiye direkt istihdam imkânı ve 2.018,393,245,000 TL'lik direkt gelir yarattığını saptamıştır. 1997 yılında Erciyes Üniversitesinin yerel ekonomiye sunduğu dolaylı geliri ise 11.688.293.614.000 TL olarak bulmuştur. Aynı yıl, üniversite sayesinde yerel ekonomide ortaya çıkan dolaylı istihdamı ise, 5362 kişi olarak belirtmiştir (Atik, 1999).

Hatice Erkekoğlu 2000'de Cumhuriyet Üniversitesinin Sivas ekonomisine yapmış olduğu katkıları incelemiştir. Üniversitenin direkt ve dolaylı olmak üzere toplam gelir etkisini 15.400.000 TL, toplam istihdam etkisini ise 5.000 kişi olarak tespit etmiştir (Erkekoğlu, 2000).

2003 yılında Erdal Ergün, Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Meslek Yüksekokulunun bölgeye olan katkılarını sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan araştırmış ve Bolvadin Meslek Yüksekokulunun bölge ekonomisine, öğrenci harcamaları olarak 3.291.075 TL, personel giderleri olarak ise 500.000 TL olmak üzere yaklaşık 3.800.000 TL'lik katkı sağladığı sonucuna varmıştır (Ergün, 2003).

Recep Tarı, Şadan Çalışkan ve Yüksel Bayraktar 2006 yılında, Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin gelir ve tüketim ilişkisini incelemiştir. Çalışmalarında 400 öğrenciye anket uygulamışlardır. Analiz sonucunda Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin aylık ortalama geliri 387.965 TL, kız öğrencilerin aylık ortalama gelirleri 385.090 TL ve erkek öğrencilerin aylık ortalama gelirleri 390.840 TL olarak bulunmuştur. Öğrencilerin aylık ortalama tüketim harcamaları ise 377.107 TL olarak tespit edilirken, kız öğrencilerin aylık ortalama tüketim harcamaları 379.426 TL ve erkek öğrencilerin aylık ortalama tüketim harcamaları 374.787 TL olarak tespit edilmiştir (Tarı vd., 2006).

Nazım Çatalbaş 2007 yılında, çalışmasında yerel ekonomi-üniversite ilişkileri ele almıştır. Üniversitelerin yerel ekonomiye katkısında ekonomik, sosyal ve kültürel altyapının önemli rol oynadığını, Üniversitelerin yerel ekonomiye katkısını arttırmak ve topluma öncülük edebilmesini sağlamak için bu kurumların alt ve üst yapısının mümkün olduğunca eksiksiz yerlere kurulmasını belirtmiştir. Ayrıca ve üniversitenin yerel

kalkınmaya katkıda bulunması için bölgenin rekabetçi olması ve üniversitenin yenilikçi olması gerektiğini ifade etmiştir (Çatalbaş, 2007).

2008 yılında Mehmet Kaşlı ve Alpaslan Serel çalışmalarında Gönen Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerinde uygulama yapmışlardır. Çalışma sonucunda öğrenciler bütçelerinin %23,35'ni barınma, ısınma, elektrik-su-tüpgaz ve iletişim giderleri için ayırdıkları görülmüştür. Öğrencilerin aylık ortalama eğlence harcamalarının 56,09 TL ile birinci ve aylık ortalama giyim harcamalarının da 54,96 TL ile ikinci sırada olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Öğrenci harcamalarının 2006-2007 eğitim öğretim yılında Gönen ekonomisine 3.622.950 TL gelir katkısı sağladığı belirlenmiştir (Kaşlı ve Serel, 2008).

Hüseyin Dalğar, Hakan Tunç ve Murat Kaya'nın 2009 yılında gerçekleştirdiği araştırmada Bucak ilçesinde bulunan yükseköğretim kurumlarının ilçe ekonomisine 372 kişilik istihdam ve 45 milyon TL'lik ekonomik katkı sağladığı belirlenmiştir (Dalğar vd., 2009).

Süha Çelikkaya, Hakan Tunç ve Mustafa Atatorun 2009'da Yalvaç Meslek Yüksekokulu için yaptıkları çalışmada, Yalvaç Meslek Yüksekokulunun ilçe ekonomisine 48.902.329 TL'lik reel etki ve 240 kişilik bir istihdam katkısı olduğu bulunmuştur (Çelikkaya vd., 2009).

Tahsin Akçakanat, İlker Çarıkçı ve Murat Ali Dulupçu 2010 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin 2003, 2005, 2007 ve 2009 yıllarında yapmış oldukları harcamaların miktarı, bileşimi ve Isparta ekonomisine katkısını analiz etmişlerdir. 2003 yılında 15.399 öğrenci, 30.700 milyon TL, 2005 yılında 19.389 öğrenci, 52.282 milyon TL, 2007 yılında 19.719 öğrenci, 77.877 milyon TL ve 2009 yılında 21.475 öğrenci, 81.591 milyon TL'lik bir katkının Isparta ekonomisine yapıldığını tespit etmişlerdir (Akçakanat vd., 2010).

2010'da Şadan Çalışkan, Uşak Üniversitesi öğrencilerinin il ekonomisine yapmış olduğu katkıyı öğrencilerin harcama miktarına göre belirlediği çalışmada, bir öğrencinin aylık ortama harcamasını yaklaşık 560 TL olarak bulmuştur. Kızların aylık ortalama harcamasını 539 TL, erkeklerinki 593 TL olarak hesaplamıştır. Toplamda ise 8291 öğrencinin yıllık 50.000.000 TL'yi aşan bir katkı sağladığını belirlemiştir (Çalışkan, 2010).

Robin Cowan ve Natalia Zinovyeva 2011'de, 1985-2000 yılları arasında İtalya'da yeni üniversitelerin açılmasının bölgesel yeniliği nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Yeni

üniversitelerin bölgesel yenilik faaliyetlerini arttırdığını ve bölgedeki firmalar tarafından alınan patent sayısının ortalama % 7 oranında artmasına sebep olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Cowan & Zinovyeva, 2011).

Yara Fonseca de O. e Silva, Carla Conti de Freitas, Julia Paranhos, Lia Hasenclever Silva 2012 yılında, Brezilya'nın Goiás kentinde ekonomik kalkınmada Üniversite, Hükümet ve yerel şirketler arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Goiás Eyalet Üniversitesinin yerel işletmelerle ilişki kurarak bölgenin gelişimi için stratejik bir aktör olduğunu ve üniversite, devlet ve iş dünyası arasındaki etkileşime, inovasyon ve öğrenme sisteminde yardımcı olacağını ifade etmişlerdir (Silva vd., 2012).

2012 yılında Aslı Okay Toprak Kırklareli Üniversitesinin bölge ekonomisinde harcama yoluyla yarattığı doğrudan gelir miktarını 45.259.854,31 TL olarak hesaplamış, doğrudan istihdam etkisini ise 653 personel olarak bulmuştur (Okay Toprak, 2012).

Mücahit Çayın tarafından 2012'de yapılan çalışmada Muş Alparslan Üniversitesinin il ekonomisine yaptığı gelir, istihdam ve harcama etkilerini araştırılmış, sonucunda 894 kişilik istihdam katkısı ve 40.662.570 TL gelir katkısı sağladığını tespit etmiştir (Çayın, 2012).

2012'de yapılan çalışmalardan bir diğeri ise Gökalp N. Selçuk'un çalışmasıdır. Çalışmada Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin harcamalarının analizi ve Erzurum ekonomisine katkısı incelenmiştir. Sonuçta ise öğrencilerin toplamda il ekonomisine yaklaşık bir yılda 186,3 milyon TL katkı sağladıkları belirlenmiştir (Selçuk, 2012).

2013 yılında Rüştü Yayar ve Derya Demir'in Gaziosman Paşa Üniversitesinin Tokat ili ekonomisine etkisinin araştırıldığı çalışmada yaklaşık toplam etki 252.320.375 TL olarak bulunmuştur (Yayar ve Demir, 2013).

2014 yılında Halim Tatlı, Bingöl Üniversitesinde öğrenim gören ön lisans ve lisans öğrencilerinin il ekonomisine katkısını araştırmıştır. Aralık 2013-Ocak 2014 tarihleri arasında 600 öğrenciye anket uygulamıştır. Uygulanan anketlerden elde edilen veriler kullanılarak, öğrenci harcamalarının il ekonomisine katkısını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin bir ayda ortalama 436,40 TL harcama yaptıklarını tespit etmiş ve bu veriden hareketle Bingöl Üniversitesinde eğitim gören 8553 öğrencinin, toplamda il ekonomisine yaklaşık bir ayda 3.732.529,20 TL ve bir yılda 29.860.233,60 TL katkı sağladıklarını tespit etmiştir (Tatlı, 2014).

Ceren Altuntaş'ın 2014 yılında yaptığı çalışmada, anket verileri sonucunda Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin Sivas ekonomisine yıllık toplam katkısını 348.703.109 TL olarak tespit edilmiştir (Altuntaş, 2014).

2015 tarihli Özge Korkmaz çalışmasında, öğrenci harcamalarının Bayburt ilinin ekonomisine katkısını araştırmıştır. Araştırma sonunda üniversite bünyesinde öğrenim gören 4791 öğrencinin toplamda Bayburt ekonomisine bir yılda yaklaşık 16.582.992 TL katkı sağladığını belirlemiştir (Korkmaz, 2015).

Serkan Şayan 2016 tarihli çalışmasında Kafkas Üniversitesinin Kars ilinin ekonomisine katkısını araştırmış, öğrencilerin aylık harcamalarına yönelik yaptığı anketle öğrencilerin Kars iline yıllık toplam ekonomik katkısını 77.235.587 TL olarak bulmuştur (Şayan, 2016).

2016 yılında Erkan Toprakçı Tunceli Üniversitesinin Tunceli ekonomisine sağladığı katkıları araştırmış, üniversitenin 153.640.638 TL toplam ekonomik katkı ve 2285 kişilik istihdam yarattığını tespit etmiştir (Toprakçı, 2016).

Yelda Köksal ve Zeynep Sıla Özşen'in 2017 tarihli "Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İlçe Ekonomisine Katkısı" adlı çalışmasında Beypazarı Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaptıkları harcamaları tespit edilerek ilçe ekonomisine katkısı araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda toplam olarak ilçe ekonomisine bir yılda yaklaşık 4.316.190 TL katkı sağladığı belirlenmiştir (Köksal ve Özşen, 2017).

2017'de Sinem Gözde Beşballı ve Zeynep Öztürk'ün yaptığı çalışmada Artvin Çoruh Üniversitesi öğrencilerinin harcamalarının il ekonomisine yaptığı katkı araştırılmıştır. Yıllık 36.909.831 TL katkı sağladığı belirlenmiştir (Beşballı ve Öztürk, 2017).

2017 yılında yapılan bir diğer çalışma ise Emrullah Dilmaç'ın Siirt Üniversitesinin doğrudan ve dolaylı olarak Siirt ili ekonomisine katkısını araştırdığı çalışmadır. Çalışmanın sonucunda üniversitenin Siirt'e katkısını 157.258.533 TL ile 227.224.429 TL arasında olduğunu tespit etmiştir (Dilmaç, 2017).

2018 yılında Rüştü Yayar, Hilal Şeker ve Nagehan Karanfil'in "Amasya Üniversitesinin İl Ekonomisine Etkisi" isimli çalışmasında 2015-2016 öğretim yılında Amasya ekonomisine, öğrencilerin harcamaları ve personel giderleri göz önüne alınarak

üniversitenin bir yıllık etkisinin 157.652.627 TL olduğunu belirlemişlerdir (Yayar vd. 2018).

2019'da Günseli Acar ve Türkan Müge Özbekler'in yapmış olduğu çalışmada Sinop Ayancık ilçesinde bulunan Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin ilçe ekonomisine katkısını 4.119.344 TL olarak tespit etmişlerdir (Acar ve Özbekler, 2019).

2019 yılında yapılan bir diğer araştırmada Neslihan Issı tarafından Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinin öğrencilerinin harcama düzeyleri üzerinden ilin sosyoekonomik yapısına etkilerinin araştırılmasıdır. Yapılan araştırmanın sonucunda üniversitenin Ağrı ekonomisine dolaylı ve dolaysız olarak toplam 176.992.968 TL gelir katkısı ve 1530 kişilik istihdam katkısı olduğunu saptanmıştır (Issı, 2019).

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Üniversitelerin bulunduğu bölgeye sosyo-ekonomik katkısı eski zamanlardan, günümüze kadar araştırılan bir konu olmuştur. Bu araştırmaların sonucunda ise, üniversitelerin yeni bilgiyi sağladığı ve sosyo-ekonomik yapının gelişimine katkıda bulunduğu ortaya konmuştur.

Yapılan bu çalışmanın amacı ise Afyon Kocatepe Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin harcamaları, bölge halkına ve üniversiteye yönelik düşüncelerini ele alan anket ile birlikte üniversitenin Afyonkarahisar ekonomisine gelir ve istihdam katkılarını incelemektir. Bu bakımdan saptanan sonuçlar, araştırmacılara kaynak sağlamak, kalkınma açısından politika belirleyen ve uygulayan yöneticilere bilgi sağlamak, öğrencilerin harcama tutarlarına göre ve bu harcamaların kategorilerine göre yatırım yapmak isteyen girişimcilere yol göstermesi açısından önemli sonuçlar sağlamaktadır.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada, betimsel tarama tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel araştırmalarda incelenen olayın özellikleri, şartları bozulmadan, inceleme yapılan ortamda herhangi bir değişiklik yapmadan mevcut durumu araştırmak ve ortaya koymaktır. Araştırmada öğrencilerin çeşitli özelliklerini taramaya yönelik bilgiler de elde edildiği için araştırma aynı zamanda tarama modelinde bir araştırmadır. Afyon Kocatepe Üniversitesi ile ilgili kullanılan veriler, Afyon Kocatepe Üniversitesinin resmi web sitesinde yer alan bilgi ve belgelerden elde edilirken, 2018-2019 akademik yılında Afyon

Kocatepe Üniversitesinde okuyan öğrencilerin şehre yönelik görüşlerini, ortalama aylık gelirlerini ve aylık tüketim harcamalarını belirlemek için ise yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLARI

Çalışma, 2018-2019 eğitim öğretim yılında il merkezindeki fakültelerde, yüksekokullarda ve Afyon Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencileri kapsamaktadır. Sınırlılıkları açısından Afyonkarahisar il merkezine bağlı olup, ilçelerde bulunan yüksekokullar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Lisans ve ön lisans düzeyinde örgün eğitime devam eden öğrencilere uygulanacak olup, lisansüstü eğitime devam eden öğrenciler ve uzaktan eğitim gören öğrenciler kapsam dışında tutulmuştur. Öğrencilerin sadece Afyonkarahisar ilinde yaptığı harcamalar kapsama dâhil edilmiş, diğer illerde yaptıkları harcamalar kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca Koronavirüs pandemisinin başlamasıyla anket kapsamı beklenenin altında gerçekleşmiştir.

3.4. VERİ SETİ

2018-2019 öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi kapsamında öğrenim gören 36774 öğrenci çalışmanın evrenini, %5 örneklem hatası ve %95 güven aralığı ile hesaplanan 380 öğrenci örneklem sayısını temsil etmektedir. Bu kapsamda 500 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiş fakat Koronavirüs kısıtlamaları ve üniversitelerin kapatılması nedeniyle istenilen hedefe ulaşılamamış, fakat yine de temsil yeterliliğine sahip 384 öğrenciye ulaşıp yüz yüze anket yapılarak veriler toplanmıştır.

Anket çalışmasında 384 kişilik örnek büyüklüğünün genel özellikleri, harcama değerleri, üniversiteye ve Afyonkarahisar'a yönelik görüşleri analiz edilmiştir.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2(N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

N = Evren Büyüklüğü

n = Örneklem Büyüklüğü

p = İncelenecek olayın görüş sıklığı

q = İncelenecek olayın görülme sıklığı

t = Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer (1,96).

d = Hata Payı

$$n = \frac{36774 \cdot (1.96)^2 \cdot (0.5) \cdot (0.5)}{(0.05)^2 \cdot (36774 - 1) + (1.96)^2 \cdot (0.5) \cdot (0.5)} = 380$$

3.5. VERİ ANALİZİ

Anket formlarından elde edilen verilerin analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 paket programı ile yapılmıştır. Verilerin analiz kısmında frekans tabloları ve çapraz tablolardan yararlanılmıştır.

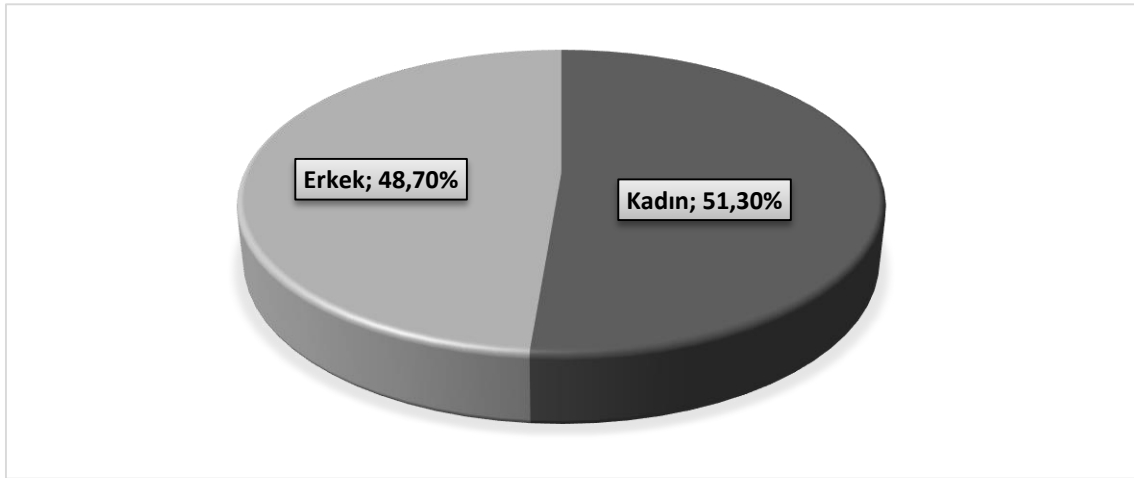
3.5.1. Araştırma Bulguları ve Analizi

Tablo 18. Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans (n)	Yüzde(%)
Kadın	197	51,3
Erkek	187	48,7
TOPLAM	384	100

Tabloda ankete cevap veren öğrencilerin cinsiyet dağılımı verilmiştir. Ankete katılan öğrencilerinden 197'si kadın, 187'si erkek olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 3. Ankete Katılan Öğrencilerin Yüzdeler Dağılımı

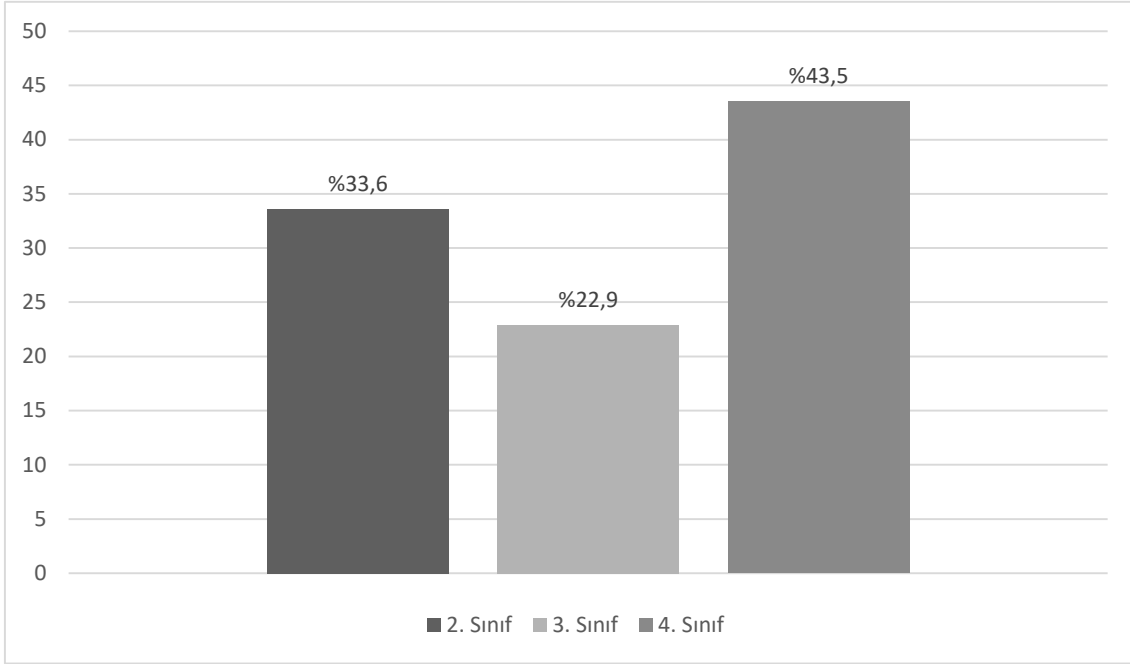
Yine ankete katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında %51,3 kadın ve %48,7 erkek şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 19. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf	Frekans(n)	Yüzde(%)
2.Sınıf	129	33,6
3.Sınıf	88	22,9
4.Sınıf	167	43,5
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin sınıf düzeylerini incelediğimizde 129 öğrencinin 2. sınıf, 88 öğrencinin 3. sınıf, 167 öğrencinin ise 4. sınıf olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyinin Yüzdelerle Dağılımı

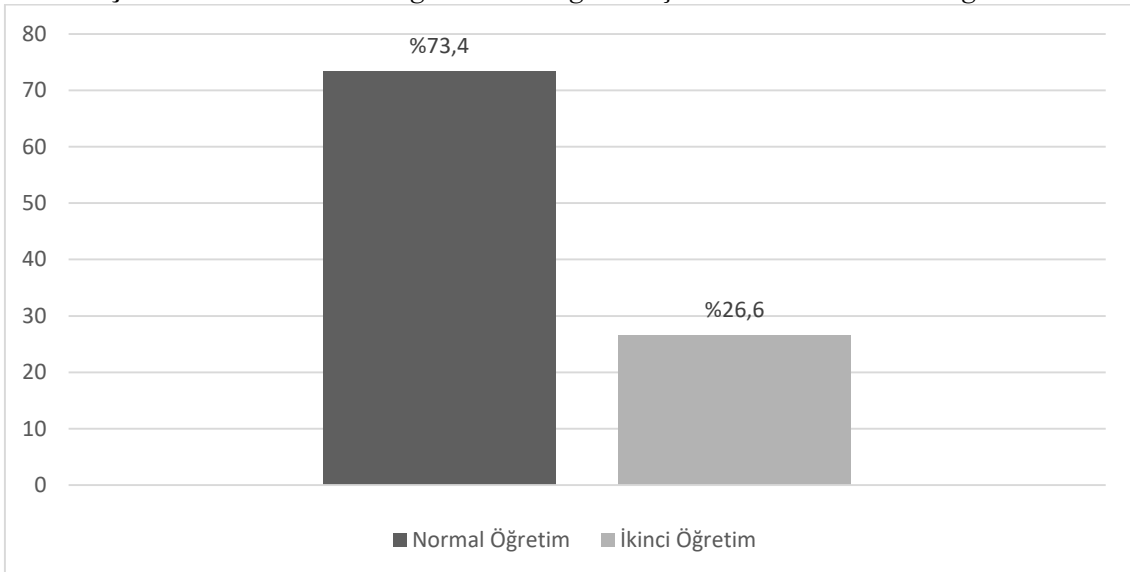
Yine ankete katılan öğrencilerin sınıf düzeylerinin yüzdelerle dağılımına bakıldığında %33,6'sının 2. sınıf, %22,9'unun 3. sınıf, %43,5'inin 4. sınıf olduğu görülür.

Tablo 20. Ankete Katılan Öğrencilerin Öğrenim Şekline Göre Dağılımı

Öğrenim Şekli	Frekans (n)	Yüzdelerle (%)
Normal Öğretim	282	73,4
İkinci Öğretim	102	26,6
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim şekillerini incelediğimizde 282 öğrenci normal öğretimi 102 öğrencinin ise ikinci öğretim olarak eğitim aldığı görülmektedir.

Şekil 6. Ankete Katılan Öğrencilerin Öğrenim Şekline Göre Yüzdelerle Dağılımı

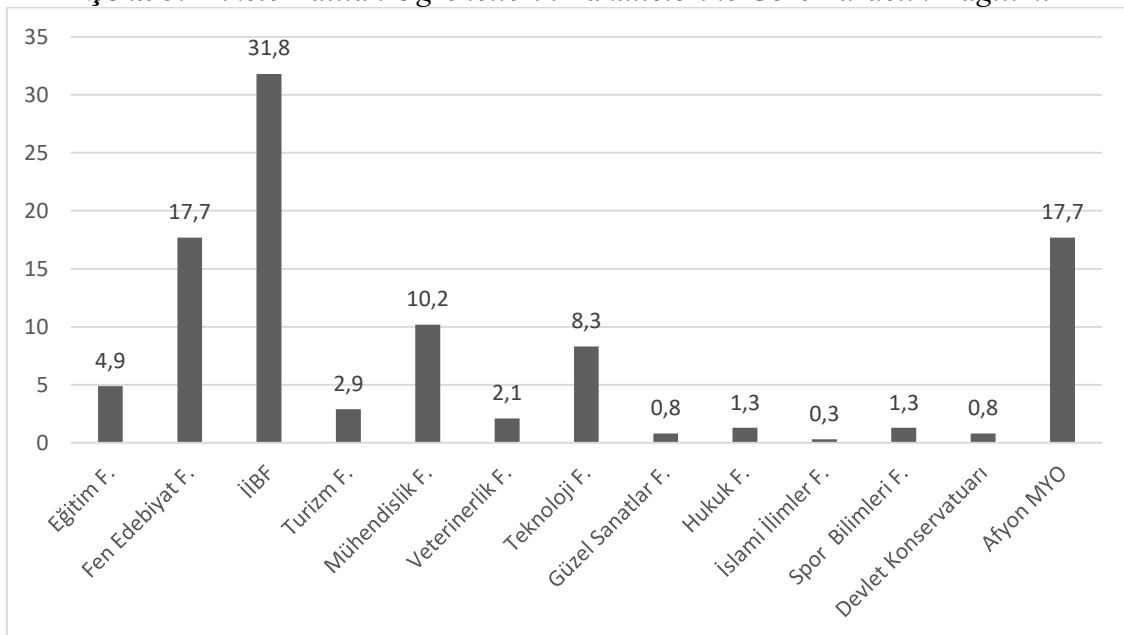
Katılımcı öğrencilerin %73,4'ü normal öğretim ve %26,6'sı ikinci öğretim şekline sahiptir.

Tablo 21. Ankete Katılan Öğrencilerin Fakültelerine Göre Dağılım

FAKÜLTE/MYO	Frekans (n)	Yüzde (%)
Eğitim Fakültesi	19	4,9
Fen Edebiyat Fakültesi	68	17,7
İİBF	122	31,8
Turizm Fakültesi	11	2,9
Mühendislik Fakültesi	39	10,2
Veterinerlik Fakültesi	8	2,1
Teknoloji Fakültesi	32	8,3
Güzel Sanatlar Fakültesi	3	0,8
Hukuk Fakültesi	5	1,3
İslami İlimler Fakültesi	1	0,3
Spor Bilimleri Fakültesi	5	1,3
Devlet Konservatuarı	3	0,8
Afyon Meslek Yüksekokulu	68	17,7
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin fakülte dağılımı incelendiğinde 19 öğrencinin eğitim fakültesinde, 68 öğrencinin fen edebiyat fakültesinde, 122 öğrencinin iktisadi ve idari bilimler fakültesinde, 11 öğrencinin turizm fakültesinde, 39 öğrencinin mühendislik fakültesinde, 8 öğrencinin veterinerlik fakültesinde, 32 öğrencinin teknoloji fakültesinde 3 öğrencinin güzel sanatlar fakültesinde, 5 öğrencinin hukuk fakültesinde, 1 öğrencinin İslami ilimler fakültesinde, 5 öğrencinin spor bilimleri fakültesinde, 3 öğrencinin devlet konservatuvarında ve 68 öğrencinin Afyon meslek yüksekokulunda öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır.

Şekil 5. Ankete Katılan Öğrencilerin Fakültelerine Göre Yüzdeler Dağılımı

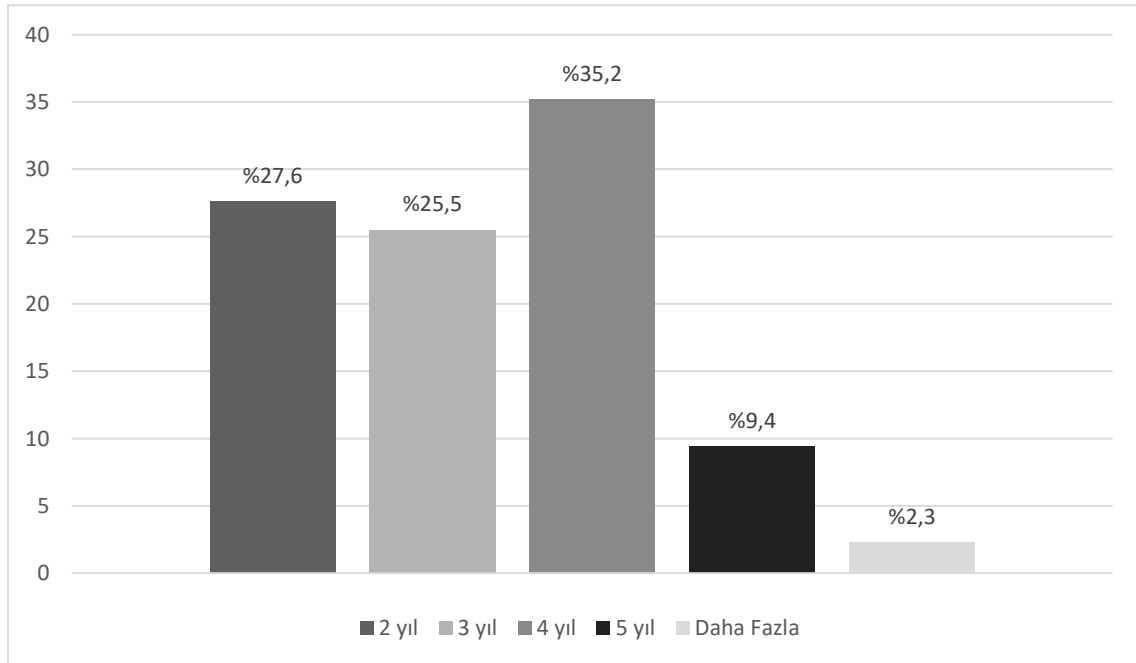
Ankete katılan öğrencilerin fakülte dağılımını yüzdeler olarak incelediğimizde eğitim fakültesinde %4,9, fen edebiyat fakültesinde %17,7, iktisadi ve idari bilimler fakültesinde %31,8, turizm fakültesinde %2,9, mühendislik fakültesinde %10,2, veterinerlik fakültesinde %2,1, teknoloji fakültesinde %8,3, güzel sanatlar fakültesinde %0,8, hukuk fakültesinde %1,3, İslami ilimler fakültesinde %0,3, spor bilimleri fakültesinde %1,3, devlet konservatuarında %0,8 ve Afyon Meslek Yüksekokulu'nda %17,7 öğrencinin öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 22. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaç Yıldır Afyon Kocatepe Üniversitesinde Olduğuna Dair Dağılımları

Yıl	Frekans (n)	Yüzde (%)
2	106	27,6
3	98	25,5
4	135	35,2
5	36	9,4
Daha Fazla	9	2,3
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin “Kaç Yıldır Bu Üniversitedesiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında 106 öğrencinin 2 yıl, 98 öğrencinin 3 yıl, 135 öğrencinin 4 yıl, 36 öğrencinin 5 yıl ve 9 öğrencinin daha fazla cevabını verdiği görülür.

Şekil 8. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaç Yıldır Afyon Kocatepe Üniversitesinde Olduğuna Dair Yüzdeler Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin kaç yıldır Afyon Kocatepe Üniversitesinde olduğuna dair yüzdeler dağılımına bakıldığında %27,6'sının 2 yıl, %25,4'ünün 3 yıl, %35,2'sinin

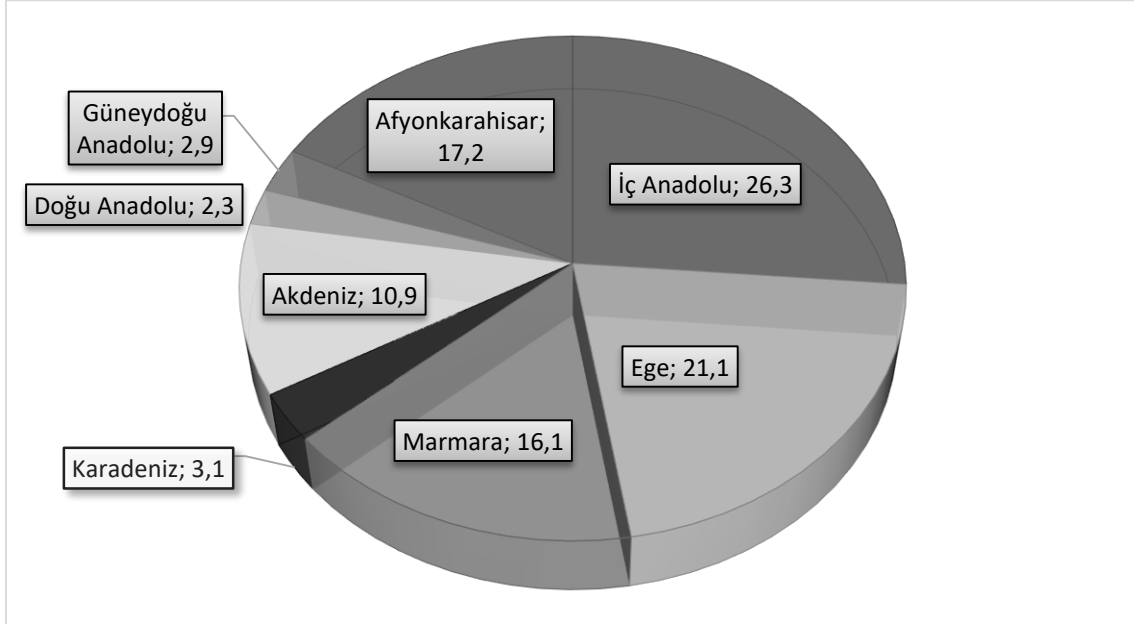
4 yıl, %9,4'ünün 5 yıl ve %2,3'ünün 5 yıldan daha fazla Afyon Kocatepe Üniversitesinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 23. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge	Frekans (n)	Yüzde (%)
İç Anadolu	101	26,3
Ege	81	21,1
Marmara	62	16,1
Karadeniz	12	3,1
Akdeniz	42	10,9
Doğu Anadolu	9	2,3
Güneydoğu Anadolu	11	2,9
Afyonkarahisar	66	17,2
TOPLAM	384	100

Katılımcı öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversite'sine geldikleri bölgeye bakıldığında 101'inin İç Anadolu Bölgesinden, 81'inin Ege Bölgesinden, 62'sinin Marmara Bölgesinden, 12'sinin Karadeniz Bölgesinden, 42'sinin Akdeniz Bölgesinden, 9'unun Doğu Anadolu Bölgesinden, 11'inin Güneydoğu Anadolu Bölgesinden geldiği ve 66'sının Afyonkarahisarlı olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölgelere Göre Yüzdeler Dağılımı

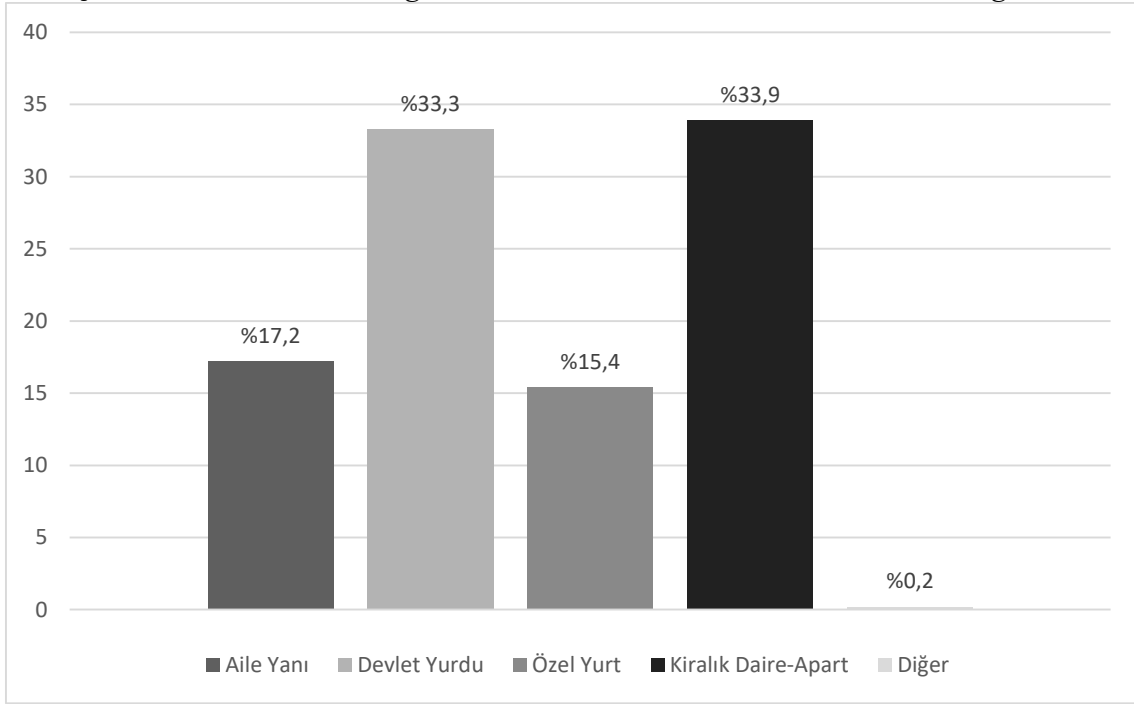
Katılımcı öğrencilerin geldikleri bölgeler incelendiğinde, %26,3'ünün İç Anadolu, %21,1'inin Ege, %16,1'inin Marmara, %10,9'unun Akdeniz, %3,1'inin Karadeniz, %2,9'unun Güneydoğu Anadolu, %2,3'ünün Doğu Anadolu Bölgesi'nden geldiği anlaşılır. %17,2'si ise Afyonkarahisarlı olup Afyonkarahisar'da ikamet etmektedir.

Tablo 24. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Aile Yanı	66	17,2
Devlet Yurdu	128	33,3
Özel Yurt	59	15,4
Kiralık Daire-Apart	130	33,9
Diğer	1	0,2
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin kaldıkları yere bakıldığında aile yanında 66, devlet yurdunda 128, özel yurttta 59, kiralık daire-apartta 130 öğrencinin kaldığı görülür.

Şekil 7. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Yüzdeler Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin kaldıkları yerler incelendiğinde öğrencilerin %17,2'sinin aile yanında, %33,3'ünün devlet yurdunda, %15,4'ünün özel yurttta, %33,9'unun kiralık daire-apartta ve %0,2'sinin (diğer) kendine ait evde kaldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 25. Ankete Katılan Öğrencilerin "Yılın Kaç Ayı Afyon'da Kalıyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı

Ay	Frekans (n)	Yüzde (%)
12	60	15,6
11	14	3,6
10	44	11,5
9	153	39,8
8	106	27,6
Daha Az	7	1,8
TOPLAM	384	100

Katılımcı öğrencilerin “Yılın kaç ayı Afyonkarahisar’da kalıyorsunuz?” Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı incelendiğinde %15,6 (60)’sı 12 ay, %3,6 (14)’sı 11 ay, %11,5 (44)’i 10 ay, %39,8 (153)’i 9 ay, %27,6 (106)’sı 8 ay, %1,8 (7)’i daha az cevabını vermiştir. Öğrencilerin daha çok Afyonkarahisar’da 9 ay kaldığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin Afyonkarahisar’da kaç ay kaldıklarının ortalaması alındığında 9,2 ay Afyonkarahisar’da kaldıkları hesaplanmıştır.

Tablo 26. Ankete Katılan Öğrencilerin Çalışma Durumuna İlişkin Dağılımları

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Hayır	328	85,4
Kampüs İçi Yarı Zamanlı	7	1,8
Kampüs İçi Tam Zamanlı	1	0,3
Kampüs Dışı Yarı Zamanlı	34	8,9
Kampüs Dışı Tam Zamanlı	14	3,6
TOPLAM	384	100

Katılımcı öğrencilerin %85,4’ü çalışmazken, %8,9’u kampüs dışı yarı zamanlı, %3,6’sı kampüs dışı tam zamanlı, %1,8’i kampüs içi yarı zamanlı ve %0,3’ü kampüs içi tam zamanlı çalışmaktadır.

Tablo 27. Ankete Katılan Öğrencilerin 2018 Yılı Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
250-500 TL	12	3,1
501-750 TL	47	12,2
751-1000 TL	83	21,6
1001-1250 TL	85	22,1
1251-1500 TL	75	19,5
1501-1750 TL	30	7,8
1751-2000 TL	21	5,5
2000-2250 TL	10	2,6
2251-2500 TL	6	1,6
2501-2750 TL	9	2,3
2751-3000 TL	3	0,8
3001-3250 TL	1	0,3
3251-3500 TL	2	0,5
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin 2018 yılı aylık gelir düzeyleri Tablo 27’de verilmiştir. Tabloya göre 250-500 TL arasında geliri olan öğrencilerin oranı %3,1, 501-750 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %12,2, 751-1000 TL arası gelire sahip olan öğrencilerin oranı % 21,6, 1001-1250 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %22,1, 1251-1500 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %19,5, 1501-1750 TL arasında gelire sahip olan öğrencilerin oranı %7,8, 1751-2000 TL arasında geliri olan öğrencilerin oranı %5,5, 2001-2250 TL arası gelire sahip olan öğrencilerin sayısı %2,6, 2251-2500 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %1,6, 2501-2750 TL arasında geliri olan öğrencilerin oranı %2,3,

2751-3000 TL arası gelire sahip olan öğrencilerin oranının %0,8, 3001-3250 TL arası geliri olan öğrenci oranı %0,3 ve 3251-3500 TL arasında gelire sahip öğrenci oranı %0,5 olduğu anlaşılır. 2018 yılı ankete katılan öğrencilerin aylık ortalama gelirleri ise 1351,90 TL olarak hesaplanmıştır.

Tablo 28. Ankete Katılan Öğrencilerin 2019 Yılı Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
250-500 TL	5	1,3
501-750 TL	22	5,7
751-1000 TL	46	12,0
1001-1250 TL	79	20,6
1251-1500 TL	79	20,6
1501-1750 TL	48	12,5
1751-2000 TL	41	10,7
2001-2250 TL	21	5,5
2251-2500 TL	9	2,3
2501-2750 TL	15	3,9
2751-3000 TL	8	2,1
3001-3250 TL	1	0,3
3251-3500 TL	10	2,6
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin 2019 yılı aylık gelir düzeyleri Tablo 28’de verilmiştir. Tabloya göre 250-500 TL arasında geliri olan öğrencilerin oranı %1,3, 501-750 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %5,7, 751-1000 TL arası gelire sahip olan öğrencilerin oranı %12, 1001-1250 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %20,6, 1251-1500 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %20,6, 1501-1750 TL arasında gelire sahip olan öğrencilerin oranı %12,5, 1751-2000 TL arasında geliri olan öğrencilerin oranı %10,7, 2001-2250 TL arası gelire sahip olan öğrencilerin sayısı %5,5, 2251-2500 TL arası geliri olan öğrencilerin oranı %2,3, 2251-2750 TL arasında geliri olan öğrencilerin oranı %3,9, 2751-3000 TL arası gelire sahip olan öğrencilerin oranının %2,1, 3001-3250 TL arası geliri olan öğrenci oranı %0,3 ve 3251-3500 TL arasında gelire sahip öğrenci oranının %2,6 olduğu anlaşılır. Ankete katılan öğrencilerin 2019 yılı aylık gelirlerinin ortalaması 1621,92 TL olarak hesaplanmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama geliri 1351,90 TL iken 2019 yılı aylık ortalama gelirleri 1621,92 TL olarak 270,02 TL artmıştır.

Tablo 29. Ankete Katılan Öğrencilerin Beslenme Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-100 TL	69	18,0	25	6,5
101-200 TL	118	30,7	83	21,6
201-300 TL	87	22,7	105	27,3
301-400 TL	47	12,2	63	16,4
401-500 TL	31	8,1	48	12,5

Tablo 29. (Devam) Ankete Katılan Öğrencilerin Beslenme Harcamalarına Göre Dağılımı

501-600 TL	14	3,6	25	6,5
601-700 TL	7	1,8	10	2,6
701-800 TL	5	1,3	13	3,4
801-900 TL	1	0,3	5	1,3
901-1000 TL	5	1,3	7	1,8
TOPLAM	384	100	384	100

Katılımcı öğrencilerin beslenme ihtiyaçları için 2018 yılında %18'i 0-100 TL arası, harcama yaparken bu oran 2019'da %6,5'a düşmüştür. 101-200 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı 2018'de %30,7 iken 2019'da %21,6'ya gerilemiştir. 201-300 TL arası harcama gerçekleştiren öğrencilerin oranı 2018 yılında %22,7 iken 2019 yılında bu oran %27,3'e yükselmiştir. 301-400 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı 2018'de %12,2 olarak gerçekleşirken 2019'da bu oran %16,4'e çıkmıştır. 2018 yılında 401-500 TL arasında harcama yapan öğrencilerin oranı %8,1 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında ise bu oran %12,5 olarak gerçekleşmiştir. 501-600 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı 2018'de %3,6 iken 2019'da bu oran %6,5'a yükselmiştir. 601-700 TL arasında harcama gerçekleştiren öğrencilerin oranı 2018 yılında %1,8 iken 2019 yılında %2,6 olmuştur. 2018'de 701-800 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı %1,3 olarak gerçekleşmiştir. 2019'da ise bu oran %3,4'e çıkmıştır. 801-900 TL arası harcama gerçekleştiren öğrencilerin oranı 2018 yılında %0,3 iken 2019 yılında %1,3'e yükselmiştir. 901-1000 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı ise 2018 yılında %1,3 olarak gerçekleşirken 2019 yılında %1,8 olarak gerçekleşmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama beslenme harcaması 297,14 TL olarak hesaplanırken, 2019 yılı aylık ortalama beslenme harcamaları 374,22 TL olarak hesaplanmıştır. Bu hesaba göre öğrencilerin aylık ortalama beslenme harcamalarının 77,08 TL arttığı anlaşılmaktadır.

Tablo 30. Ankete Katılan Öğrencilerin Konaklama Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-200 TL	96	25,0	85	22,1
201-300 TL	121	31,5	46	12,0
301-400 TL	67	17,4	123	32,0
401-500 TL	46	12,0	52	13,5
501-600 TL	17	4,4	22	5,7
601-700 TL	11	2,9	17	4,4
701-800 TL	12	3,1	17	4,4
801-900 TL	6	1,6	10	2,6
901-1000 TL	5	1,3	6	1,6
1000+	3	0,8	6	1,6
TOPLAM	384	100	384	100

Katılımcı öğrencilerin konaklama harcamaları incelendiğinde 2018 yılında 0-200 TL arası harcama yapan öğrenci oranı %25 olurken bu oran 2019 yılında %22,1 olarak gerçekleşmiştir. 2018’de 201-300 TL arası konaklama harcaması olan öğrencilerin oranı %31,5 iken 2019’da %12 olmuştur. 301-400 TL arası harcama yapan öğrenci oranı 2018’de %17,4 iken 2019 ‘da bu oran %32’ye yükselmiştir. 401-500 TL arası harcama gerçekleştiren öğrencilerin oranı 2018 yılında %12 iken 2019 yılında %13,5 olmuştur. 2018’de 501-600 TL arası konaklama harcaması olan öğrencilerin oranı %4,4’tür. 2019 yılında ise bu oran %5,7 olarak gerçekleşmiştir. 601-700 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı 2018 yılında %2,9 iken 2019 yılında %4,4’e yükselmiştir. 2018’de öğrencilerin %3,1 ‘i 701-800 TL arası harcama yaparken 2019’da ise %4,4’ü 701-800 TL arası harcama yapmıştır. 801-900 TL arası konaklama harcaması yapan öğrencilerin oranı 2018 yılında %1,6 iken 2019’da bu oran %2,6’ya yükselmiştir. 2018 yılında 901-1000 TL arası konaklama harcaması yapan öğrenci oranı %1,3 iken 2019’da %1,6 olmuştur. 1000 TL üstü harcama yapan öğrencilerin oranı ise 2018’de %0,8 iken 2019’da bu oran %1,6 olmuştur.

Ankete katılan öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama konaklama harcamaları 382,04 TL olarak hesaplanırken, 2019 yılı aylık ortalama konaklama harcamaları 434,00 TL olarak hesaplanmıştır. Buna göre öğrencilerin aylık ortalama konaklama harcamaları 51,96 TL arttığı anlaşılır.

Tablo 31. Ankete Katılan Öğrencilerin Ulaşım Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-50 TL	245	63,8	212	55,2
51-100 TL	91	23,7	101	26,3
101-150 TL	10	2,6	25	6,5
151-200 TL	18	4,7	14	3,6
201-250 TL	5	1,3	13	3,4
251-300 TL	8	2,1	7	1,8
301-350 TL	3	0,8	6	1,6
351-400 TL	1	0,3	-	-
401-450 TL	1	0,3	2	0,5
451-500 TL	2	0,5	4	1,0
TOPLAM	384	100	384	100

Ankete katılan öğrencilerin ulaşım harcamalarına bakıldığında, 2018 yılında 0-50 TL arasında harcama yapan öğrencilerin oranı %63,8 iken 2019 yılında bu oran %55,2 olarak gerçekleşmiştir. 51-100 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı 2018’de %23,7 olurken bu oran 2019’da %26,3 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında katılımcı öğrencilerin %2,6’sının ulaşım harcaması 101-150 TL arasında gerçekleşirken, 2019 yılında bu oran %6,5 olmuştur. 151-200 TL arasında ulaşım harcaması yapan öğrencilerin

oranı 2018’de %4,7 iken 2019’da %3,6 olmuştur. 201-250 TL arasında harcama yapan öğrencilerin oranı 2018 yılında %1,3 iken 2019 bu oran %3,4 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında öğrencilerin %2,1’i 251-300 TL arası harcama yaparken 2019 yılında bu oran %1,8 olmuştur. 301-350 TL arası harcama yapan öğrenci oranı 2018’de %0,8 olurken 2019’da %1,6 olmuştur. 351-400 Tl ulaşım harcaması yapan öğrencilerin oranı 2018 yılında %0,3 iken 2019 yılında bu aralıkta öğrenci harcaması gerçekleşmemiştir. 401-450 TL arasında harcama yapan öğrenci oranı %0,3’tür. 2019 yılında bu aralıkta harcama yapan öğrenci oranı %0,5’tir. 451-500 TL arasında harcama yapan öğrencilerin oranı %0,5 iken 2019’da bu oran %1 olarak gerçekleşmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama ulaşım harcamaları 85,94 TL iken, 2019 yılı aylık ortalama ulaşım harcamaları 97,91 TL olmuştur. Buna göre öğrencilerin aylık ortalama ulaşım harcaması 11,97 TL arttığı görülür.

Tablo 32. Ankete Katılan Öğrencilerin Eğitim Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-50 TL	188	49,0	154	40,1
51-100 TL	95	24,7	91	23,7
101-150 TL	32	8,3	44	11,5
151-200 TL	43	11,2	46	12,0
201-250 TL	1	0,3	18	4,7
251-300 TL	14	3,6	16	4,2
301-350 TL	3	0,8	2	0,5
351-400 TL	5	1,3	4	1,0
401-450 TL	-	-	3	0,8
451-500 TL	3	0,8	6	1,6
TOPLAM	384	100	384	100

Ankete katılan öğrencilerin 2018 yılında %49’u 0-50 TL arası eğitim harcaması yaparken 2019 yılında %40,1 oranında öğrenci 0-50 TL arasında harcama yapmıştır. 51-100 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı %24,7 iken 2019 yılında %23,7 olmuştur. 2018 yılında 101-150 TL arası harcama yapan öğrencilerin oranı %8,3’ken 2019 yılında %11,5’e yükselmiştir. 151-200 TL arası eğitim harcaması gerçekleştiren öğrencilerin oranı %11,2 olmuştur. 2019 yılında bu oran %12 olmuştur. 2018’de 201-250 TL arasında harcama yapan öğrenci oranı %0,3 iken 2019’da %4,7’ye yükselmiştir. 251-300 TL arasında harcama yapan öğrenci oranı 2018 yılında %3,6 olurken, 2019 yılında %4,2 olmuştur. 2018 yılında 301-350 TL arasında harcama yapan öğrenci oranı %0,8 iken 2019 yılında %0,5 olarak gerçekleşmiştir. 351-400 TL arasında harcama yapan öğrencilerin oranı %1,3 olurken, 2019 yılında bu oran %1 olmuştur. 2018 yılında 401-450 TL aralığında harcama olmazken, 2019 yılında bu aralıkta harcama yapan öğrencilerin oranı

%0,8 olmuştur. 451-500 TL arasında harcama yapan öğrencilerin oranı ise 2018 yılında %0,8 iken 2019 yılında %1,6 olarak gerçekleşmiştir.

Katılımcı öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama eğitim harcaması 107,55 TL olarak hesaplanırken, 2019 yılı aylık ortalama eğitim harcaması 126,43 TL olarak hesaplanmıştır. Bu hesaba göre öğrencilerin aylık ortalama eğitim harcaması 18,88 TL arttığı anlaşılır.

Tablo 33. Ankete Katılan Öğrencilerin Eğlence-Sosyal Aktivite Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-50 TL	78	20,3	58	15,1
51-100 TL	121	31,5	71	18,5
101-150 TL	31	8,1	56	14,6
151-200 TL	68	17,7	60	15,6
201-250 TL	13	3,4	34	8,9
251-300 TL	29	7,6	33	8,6
301-350 TL	4	1,0	12	3,1
351-400 TL	14	3,6	22	5,7
401-450 TL	3	0,8	2	0,5
451-500 TL	9	2,3	11	2,9
501-550 TL	-	-	1	0,3
551-600 TL	5	1,3	6	1,6
601-650 TL	-	-	1	0,3
651-700 TL	3	0,8	3	0,8
701-750 TL	-	-	3	0,8
751-800 TL	1	0,3	3	0,8
801-850 TL	-	-	1	0,3
851-900 TL	-	-	1	0,3
901-950 TL	-	-	-	-
951-1000 TL	3	0,8	2	0,5
1000+ TL	2	0,5	4	1,0
TOPLAM	384	100	384	100

Ankete katılan öğrencilerin eğlence-sosyal aktivite harcamaları incelendiğinde 2018 yılında eğlence harcamalarının yüksek yüzdelere sahip olduğu aralıklar 0-50 TL (% 20,3), 51-100 TL (% 31,5) ve 151-200 TL (% 17,7) aralıklarının olduğu görülür. 2019 yılında ise yüksek yüzdelere sahip olan aralıklar ise 0-50 TL (% 15,1), 51-100 TL (% 18,5), 101-150 TL (% 14,6), 151-200 TL (% 15,6) aralıklarıdır.

Katılımcı öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama eğlence-sosyal aktivite harcamaları 182,42 TL olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı aylık ortalama eğlence-sosyal aktivite harcamaları ise 228,38 TL olarak bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin eğlence harcamalarının 45,96 TL arttığı görülür.

Tablo 34. Ankete Katılan Öğrencilerin Giyim Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-50 TL	175	45,6	142	37,0
51-100 TL	97	25,3	81	21,1
101-150 TL	25	6,5	37	9,6
151-200 TL	46	12,0	51	13,3
201-250 TL	4	1,0	16	4,2
251-300 TL	20	5,2	26	6,8
301-350 TL	1	0,3	6	1,6
351-400 TL	9	2,3	13	3,4
401-450 TL	-	-	2	0,5
451-500 TL	6	1,6	5	1,3
501-550 TL	-	-	-	-
551-600 TL	1	0,3	3	0,8
601-650 TL	-	-	-	-
651-700 TL	-	-	1	0,3
701-750 TL	-	-	-	-
751-800 TL	-	-	1	0,3
TOPLAM	384	100	384	100

Ankete katılan öğrencilerin giyim harcamaları incelendiğinde 2018 yılında yüksek oranlara sahip olan aralıklar 0-50 TL (%45,6), 51-100 TL (%25,3), 151-200 TL (%12) iken, 2019 yılında ise yüksek orana sahip olan aralıklar %37, %21,1, %13,3 oranları ile yine aynı aralıklardır.

Katılımcı öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama giyim harcamaları 119,66 TL iken 2019 yılı aylık ortalama giyim harcamaları 147,78 TL olarak hesaplanmıştır. Buna göre öğrencilerin ortalama giyim harcamaları 28,12 TL arttığı anlaşılmaktadır.

Tablo 35. Ankete Katılan Öğrencilerin Haberleşme Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-50 TL	285	74,2	237	61,7
51-100 TL	75	19,5	115	29,9
101-150 TL	14	3,6	19	4,9
151-200 TL	6	1,6	7	1,8
201-250 TL	1	0,3	2	0,5
251-300 TL	2	0,5	3	0,8
301-350 TL	-	-	-	-
351-400 TL	1	0,3	-	-
401-450 TL	-	-	-	-
451-500 TL	-	-	1	0,3
TOPLAM	384	100	384	100

Öğrencilerin haberleşme harcamaları incelendiğinde 2018 ve 2019 yıllarında en yüksek paya sahip aralıkların 0-50 TL (%74,2-%61,7) ve 51-100 TL (%19,5-%29,9) olduğu görülür.

Aylık ortalama haberleşme harcamaları hesaplandığında 2018’de 68,49 TL olarak bulunurken, 2019’da 76,82 TL olarak hesaplanmıştır. Bu hesaba göre öğrencilerin giyim harcamaları 8,33 TL arttığı görülür.

Tablo 36. Ankete Katılan Öğrencilerin Enerji (Yakıt, Elektrik, Su) Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-50 TL	302	78,6	277	72,1
51-100 TL	50	13,0	53	13,8
101-150 TL	14	3,6	34	8,9
151-200 TL	14	3,6	9	2,3
201-250 TL	2	0,5	6	1,6
251-300 TL	1	0,3	2	0,5
301-350 TL	-	-	2	0,5
351-400 TL	-	-	-	-
401-450 TL	-	-	-	-
451-500 TL	1	0,3	1	0,3
TOPLAM	384	100	384	100

Katılımcı öğrencilerin Enerji (yakıt, elektrik, su) harcamalarına yönelik frekans dağılımı incelendiğinde en yüksek iki paya sahip olan aralıkların hem 2018 hem de 2019 yıllarında 0-50 TL (%78,6-%72,1) ve 51-100 TL (%13-%13,8) aralıkları olduğu anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin aylık ortalama enerji harcamaları 2018 yılında 68,49 TL iken 2019 yılında 76,43 TL olarak hesaplanmıştır. Buna göre öğrencilerin enerji harcamalarında 7,94 TL artış meydana geldiği anlaşılmaktadır.

Tablo 37. Ankete Katılan Öğrencilerin Kişisel Bakım, Sağlık Harcamalarına Göre Dağılımı

	2018 (Frekans)	Yüzde (%)	2019 (Frekans)	Yüzde (%)
0-50 TL	258	67,2	207	53,9
51-100 TL	91	23,7	100	26,0
101-150 TL	16	4,2	42	10,9
151-200 TL	11	2,9	21	5,5
201-250 TL	5	1,3	7	1,8
251-300 TL	3	0,8	5	1,3
301-350 TL	-	-	-	-
351-400 TL	-	-	2	0,5
TOPLAM	384	100	384	100

Öğrencilerin kişisel bakım, sağlık harcamaları incelendiğinde frekans dağılımında 2018 yılı için en çok paya sahip aralıklar 0-50 TL (%67,2) ile 51-100 TL (%23,7) aralıklarıdır. 2019 yılı içinse 0-50 TL (%53,9), 51-100 TL (%26) ve 101-150 TL (%10,9) aralıklarıdır.

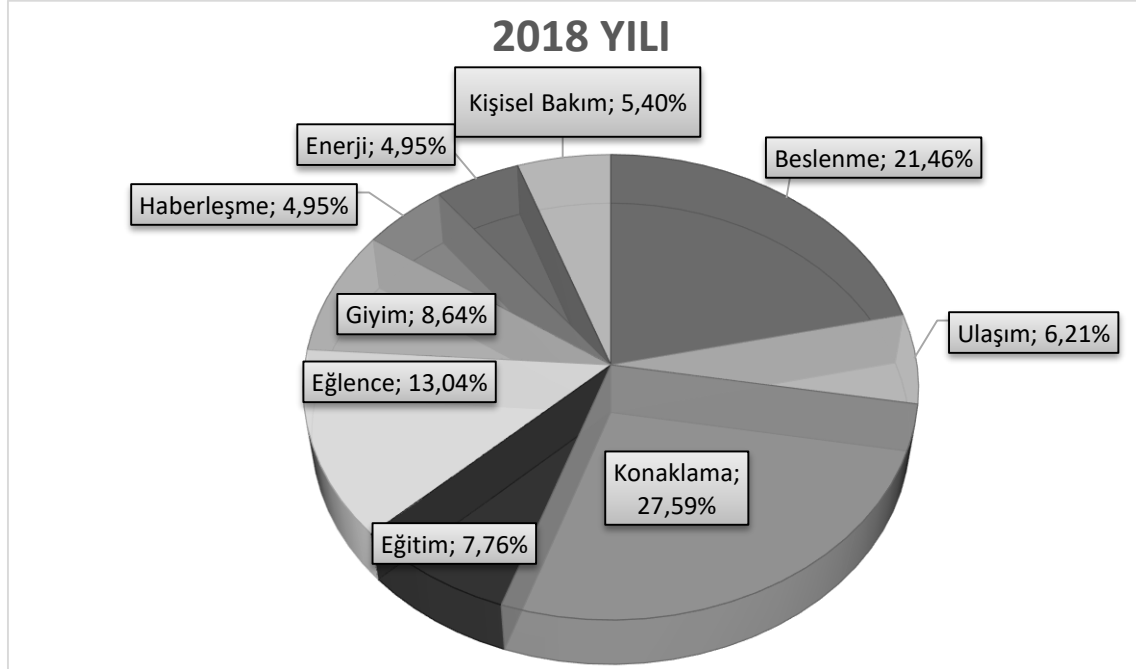
Öğrencilerin aylık ortalama kişisel bakım, sağlık harcamaları 2018 yılında 74,87 TL iken, 2019 yılında 90,88 TL olmuştur. Buna göre öğrencilerin aylık ortalama kişisel bakım, sağlık harcamalarında 16,01 TL artış olduğu görülmektedir.

Tablo 38. Ankete Katılan Öğrencilerin 2018-2019 Yılları Kalemlere Göre Aylık Ortalama Harcamaları

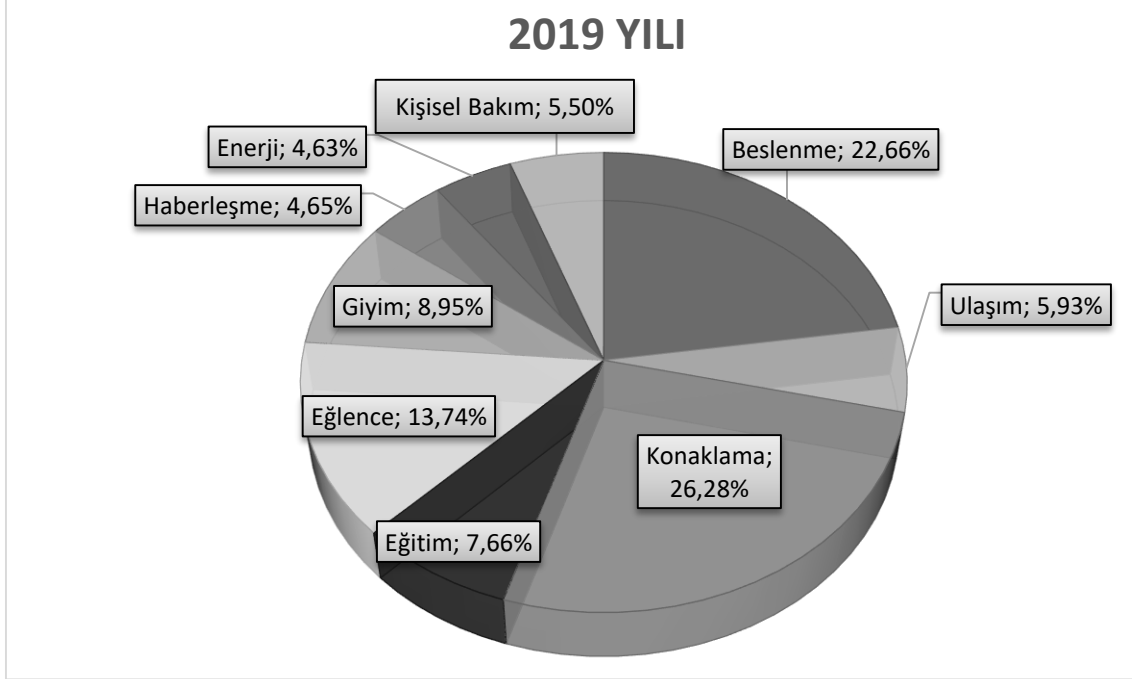
	2018 Yılı Aylık Ortalama Harcama	2019 Yılı Aylık Ortalama Harcama
Beslenme	297,14	374,22
Ulaşım	85,94	97,91
Konaklama	382,04	434,00
Eğitim	107,55	126,43
Eğlence, Sosyal Aktivite	180,60	226,95
Giyim	119,66	147,78
Haberleşme	68,49	76,82
Enerji (Yakıt, Elektrik, Su)	68,49	76,43
Kişisel Bakım	74,87	90,88
TOPLAM	1384,78	1651,42

Öğrencilerin aylık ortalama harcamaları Tablo 38’de verilmiştir. Bu tabloya göre öğrencilerin en fazla harcama yaptığı harcama kalemi konaklama harcamaları olurken, en az harcama yaptığı harcama kalemi enerji harcamaları olmuştur. En çok artış gösteren harcama kalemi ise 77,08 TL artış ile beslenme harcamaları olmuştur.

Şekil 8. Ankete Katılan Öğrencilerin 2018 Yılı Harcama Yüzdeleri

Şekil 9. Ankete Katılan Öğrencilerin 2019 Yılı Harcama Yüzdeleri

Öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama geliri 1351,90 TL iken 2019 yılı aylık ortalama gelirleri 1621,92 TL olarak gerçekleşmiştir. Harcamaları ise aylık ortalama, 2018 yılı 1384,78 TL olurken 2019 yılı aylık ortalama harcamaları 1651,42 TL olmuştur. Anlaşıldığı üzere öğrencilerin borçlandığını, gelirlerinden fazla harcama yaptıkları görülür.

Bu verilere göre 2018-2019 yılı eğitim öğretim yılında öğrencilerin ortalama harcamaları 1518,1 TL'dir. Öğrencilerin yılın kaç ayı Afyonkarahisar'da kalıyorsunuz sorusuna verdikleri cevaplara göre ortalama 9,2 ay Afyonkarahisar'da kaldıkları saptanmıştır. Afyon Kocatepe Üniversitesi toplam öğrenci sayısı ise 36.774'tür.

Öğrenci harcamalarıyla ortaya çıkan dolaylı gelir katkısı ise şöyle hesaplanmaktadır:

$$\text{Aylık Toplam Katkı} = \text{Aylık Ortalama Öğrenci Harcaması} \times \text{Öğrenci Sayısı}$$

$$\text{Yıllık Toplam Katkı} = \text{Aylık Toplam Katkı} \times \text{Ortalama Kalınan Süre}$$

$$1518,1 \times 36.774 = 55.826.609,4 \text{ TL (Aylık Toplam Katkı)}$$

$$55.826.609,4 \times 9,2 = 513.604.806 \text{ TL (Yıllık Toplam Katkı)}$$

Tablo 39. AKÜ'nün 2019 Yılı Toplam Gelir ve İstihdam Katkısı

	Tutar (TL)		Kişi
Dolaysız Gelir	83.161.034	Dolaysız İstihdam	1916
Dolaylı Gelir	$513.604.806 + 13.199.177 = 526.803.984$	Dolaylı İstihdam	1872
TOPLAM	609.965.018	TOPLAM	3788

AKÜ ‘nün 2019 yılındaki toplam gelir katkısı 609.965.018 TL’dir. Elde edilen bu değer, TÜİK tarafından hazırlanan İl Bazında GSYH verilerinden yararlanılarak, Afyonkarahisar 2019 yılı GSYH’sine (26.200.454.000 TL) oranlandığında Afyon Kocatepe Üniversitesi’nden kaynaklı harcamaların, toplam gelir katkısının Afyonkarahisar GSYH’si içindeki payının yaklaşık olarak %2,33 olduğu ortaya çıkmaktadır.

Afyonkarahisar ilini de içine alan 2. Düzey Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması olan TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)’te 2019 yılında istihdam edilen 1.137.000 kişinin 479.000’i hizmet sektöründe istihdam edilmiştir. Afyon Kocatepe Üniversitesi’nin toplam istihdam katkısı ise 3788 kişidir. Bu verilere göre AKÜ’ nün bölge istihdamında ki payı %0,34 olduğu görülmektedir.

Tablo 40. Ankete Katılan Öğrencilerin Gelirlerini Nerden Elde Ettiklerine Dair Dağılımı

	Ailem Gönderiyor		Burs		Öğrenim Kredisi		Kendime Ait Ücret	
Evet	324	%84,4	52	%13,5	179	%46,6	56	%14,6
Hayır	60	%15,6	332	%86,5	205	%53,4	328	%85,4
TOPLAM	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100

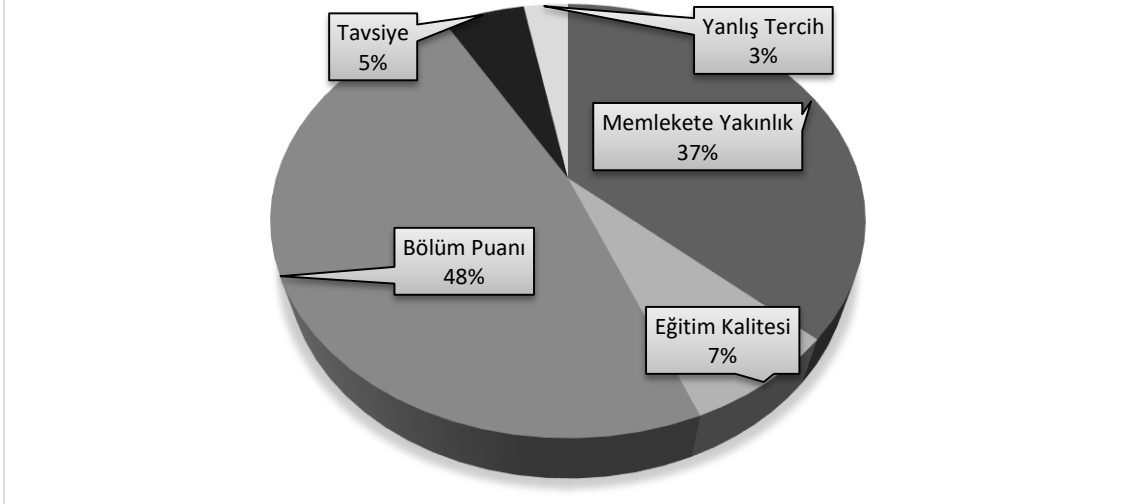
Ankete katılan öğrencilerin gelirlerini nereden elde ettiğini incelersek, gelirini ailesi gönderen öğrencilerin oranı %84,4 iken ailesi göndermeyen öğrencilerin oranı %15,6 ‘dır. Burs alan öğrencilerin oranı %13,5 iken almayan öğrencilerin oranı %86,5 ‘tir. Öğrenim kredisi alan öğrencilerin oranı %46,6, almayan öğrencilerin oranı ise %53,4’ tür. Ücret alan öğrencilerin oranı %14,6, almayan öğrencilerin oranı %85,4 ‘tür.

Tablo 41. Ankete Katılan Öğrencilerin Tercih Nedenlerine Göre Dağılımı

	Memlekete Yakınlık		Eğitim Kalitesi		Bölüm Puanı		Tavsiye		Yanlış Tercih	
Evet	152	%39,6	30	%7,8	198	%51,6	22	%5,7	12	%3,1
Hayır	232	%60,4	354	%92,2	186	%48,4	362	%94,3	372	%96,9
TOPLAM	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100

Ankete katılan öğrencilerin tercih nedenlerine bakıldığında bu soruya çoklu cevap verilmiş ve toplamda 414 yanıt verilmiştir. Memlekete yakınlık nedeniyle 152 öğrenci, eğitim kalitesi nedeniyle 30 öğrenci, bölüm puanı nedeniyle 198 öğrenci, tavsiye nedeniyle 22 öğrenci ve yanlış tercih nedeniyle 12 öğrenci Afyon Kocatepe Üniversitesine yerleşmiştir.

Şekil 10. Ankete Katılan Öğrencilerin Tercih Nedenleri Yanıtlarının Yüzdeler Dağılımı

Anket sorusuna verilen 414 cevabın yüzdeler dağılımına bakarsak % 48 oranında bölüm puanı, %37 oranında memlekete yakınlık, %7 oranında eğitim kalitesi %5 oranında tavsiye ve %3 oranında yanlış tercih cevabı verilmiştir.

Tablo 42. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversitesini Başkalarına Tavsiye Etme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çok	44	11,5
Orta	207	53,9
Az	56	14,6
Hiç	77	20,1
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin, Afyon Kocatepe Üniversitesini başkalarına %11,5'i çok, %53,9'u orta, %14,6'sı az, %20,1'i hiç tavsiye etmem cevabını vermiştir.

Tablo 43. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Afyonkarahisar'da Okumanın Maliyeti (Alternatiflerine Göre)

	Frekans (n)	Yüzde(%)
Çok Pahalı	20	5,2
Pahalı	54	14,1
Normal	266	69,3
Ucuz	37	9,6
Çok Ucuz	7	1,8
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin, Afyonkarahisar'da okumanın maliyetini %5,2'si çok pahalı, %14,1'i pahalı, %69,3'ü normal, %9,6'sı ucuz, %1,8'i çok ucuz bulmuştur.

Tablo 44. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Afyonkarahisar'da Konaklama Fiyatları

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çok Pahalı	51	13,3
Pahalı	132	34,4
Normal	190	49,5
Ucuz	9	2,3
Çok Ucuz	2	0,5
TOPLAM	384	100

Ankete katılan öğrencilerin %13,3 'ü Afyonkarahisar'da konaklama maliyetini çok pahalı, %34,4'ü pahalı, %49,5 'i normal, %2,3'ü ucuz, %0,5'i çok ucuz bulmuştur.

Tablo 45. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Afyonkarahisar'da Gıda Fiyatları

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çok Pahalı	18	4,7
Pahalı	73	19,0
Normal	275	71,6
Ucuz	17	4,4
Çok Ucuz	1	0,3
TOPLAM	384	100

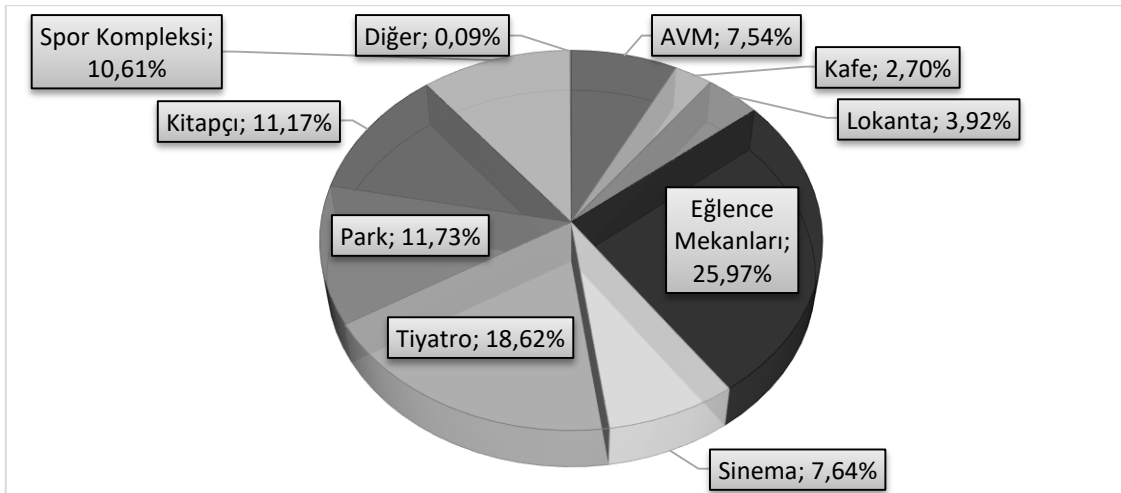
Ankete katılan öğrenciler gıda fiyatlarını %4,7'si çok pahalı, %19'u pahalı, %71,6'sı normal, %4,4'ü ucuz, %0,3'ü çok ucuz bulmuştur.

Tablo 46. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyonkarahisar'da Eksik Gördüğü İşletmeler

	AVM		Kafe		Lokanta		Eğlence Mekanları		Sinema	
Evet	81	%21,1	29	%7,6	42	%10,9	279	%72,7	82	%21,4
Hayır	303	%78,9	355	%92,4	342	%89,1	105	%27,3	302	%78,6
TOPLAM	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100
	Tiyatro		Park		Kitapçı		Spor Kompleksi		Diğer	
Evet	200	%52,1	126	%32,8	120	%31,3	114	%29,7	1	%0,3
Hayır	184	%47,9	258	%67,2	264	%68,8	270	%70,3	383	%99,7
TOPLAM	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100

Ankete katılan öğrencilerin yanıtlarına bakıldığında bu soruya çoklu yanıt verilmiştir ve toplamda 1074 yanıt verilmiştir. Afyonkarahisar'da 81 öğrenci AVM, 29 öğrenci Kafe, 42 öğrenci Lokanta, 279 öğrenci Eğlence Mekanları, 82 öğrenci Sinema, 200 öğrenci Tiyatro, 126 öğrenci Park, 120 öğrenci Kitapçı, 114 öğrenci Spor Kompleksi eksikliği olduğunu belirtmiştir.

Şekil 11. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyonkarahisar'da Eksik Gördüğünüz İşletmeler Nelerdir Sorusuna Verdiği Yanıtlarının Yüzdelerle Dağılımı

Anket sorusuna verilen 1074 cevabın yüzdelerle dağılımını incelediğimizde %25,97 oranında eğlence mekânları, %18,62 oranında tiyatro, %11,73 oranında park %11,17 oranında kitapçı, %10,61 oranında spor kompleksi, %7,64 oranında sinema, %7,54 oranında AVM, %3,92 oranında lokanta, %2,70 oranında kafe ve %0,09 oranında diğer cevabı verilmiştir.

Tablo 47. Ankete Katılan Öğrencilerin Afyonkarahisar Halkından ve Esnafından Memnuniyet Dereceleri

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çok	21	5,5
Orta	187	48,7
Az	82	21,4
Hiç	94	24,5
TOPLAM	384	100

Katılımcı öğrencilerin Afyonkarahisar halkından ve esnafından memnuniyet dereceleri incelendiğinde öğrencilerin %5,5'i Çok, %48,7'si Orta, %21,4'ü Az, %24,5'i Hiç cevabını vermiştir. Cevapların ortalaması hesaplandığında ortalamanın Az cevabına yakın olduğu bulunmuştur.

Tablo 48. Ankete Katılan Öğrencilerin Sorun Yaşadığı Konulara İlişkin Dağılım

	Ev Sahibi		Otobüs İşletmeleri		Yerli Halk		Esnaf		Diğer	
Evet	59	%15,4	122	%31,8	195	%50,8	131	%34,1	1	%0,3
Hayır	325	%84,6	262	%68,2	189	%49,2	253	%65,9	383	%99,7
TOPLAM	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100	384	%100

Ankete katılan öğrencilerin sorun yaşadığı konulara ilişkin dağılıma bakıldığında sorulan soruya çoklu yanıt verildiği ve toplamda 508 yanıt verildiği anlaşılır. Verilen cevaplar incelendiğinde, 59 öğrenci ev sahibi, 122 öğrenci otobüs işletmeleri, 195 öğrenci yerli halk, 131 öğrenci esnaf ve 1 öğrenci diğer cevabını vermiştir.

3.5.2. İkili Karşılaştırmalar

Tablo 49. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Aylık Gelir Ortalamalarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	Frekans (n)	Ortalama	
		2018	2019
Kadın	197	1250	1476,57
Erkek	187	1460,33	1749,55

Tablo 49'a göre öğrencilerin gelir ortalamaları incelendiğinde 2018 yılında kadın öğrencilerin ortalama geliri 1250 TL, erkek öğrencilerin ortalama geliri 1460,33 TL olduğu anlaşılır. 2019 yılında ise kadın öğrencilerin ortalama geliri 1476,57 TL, erkek öğrencilerin ortalama geliri 1749,55 TL olduğu görülür. Buna göre erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha fazla gelire sahip olduğu sonucuna ulaşılır.

Tablo 50. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Harcama Kalemlerinin Ortalaması

Harcama Kalemleri	Cinsiyet	Ortalama	
		2018	2019
Beslenme	Kadın	244,67	314,72
	Erkek	352,41	436,90
Ulaşım	Kadın	78,42	87,56
	Erkek	93,85	108,82
Konaklama	Kadın	374,24	425,73
	Erkek	390,49	442,91
Eğitim	Kadın	177,00	133,50
	Erkek	97,59	118,98
Eğlence	Kadın	132,23	168,78
	Erkek	235,29	291,17
Giyim	Kadın	128,17	159,39
	Erkek	110,69	135,56
Haberleşme	Kadın	63,45	68,78
	Erkek	73,79	85,29
Enerji	Kadın	59,39	64,72
	Erkek	78,97	88,77
Kişisel Bakım	Kadın	77,66	97,46
	Erkek	71,92	83,95

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet ile harcama kalemlerine yaptıkları ortalama harcamalar incelendiğinde, erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden eğitim, giyim ve kişisel bakım harcamaları hariç diğer harcama kalemlerine daha fazla harcama yaptığı görülmüştür.

Tablo 51. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Afyon Kocatepe Üniversitesini Başkalarına Tavsiye Etme Durumunun Karşılaştırılması

Cinsiyet	Frekans	Tavsiye Etme Durumu				Ortalama
		Çok	Orta	Az	Hiç	
Kadın	197	26	121	26	24	2,24
Erkek	187	18	86	30	53	2,63
Toplam	384	44	207	56	77	2,43

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyetine göre Afyon Kocatepe Üniversitesini başkalarına tavsiye etme düşünceleri 1-4 arasında numaralandırılmış (1: Çok, 2: Orta, 3: Az, 4: Hiç) ve ortalamaları hesaplanmıştır. Ankete katılan kadın öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversitesini başkalarına tavsiye etme durumuna bakıldığında %13,2'si Çok, %61,4'ü Orta, %13,2'si Az ve %12,2'si Hiç cevabını vermiştir. Kadın öğrencilerin tavsiye etme durumunun ortalamasına bakıldığında ise cevapların Orta cevabına daha yakın olduğu görülmektedir. Ankete katılan erkek öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversitesini başkalarına tavsiye etme durumuna bakıldığında, %9,6'sı Çok, %46'sı Orta, %16,05'i Az ve %28,34'ü Hiç cevabını vermiştir. Erkek öğrencilerin verdikleri cevaplara göre ortalaması Az cevabına daha yakındır. Bütün örneklemelerin cevaplarına

göre Afyon Kocatepe Üniversitesini başkalarına tavsiye etme durumu Orta cevabına daha yakındır.

Tablo 52. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Afyon Kocatepe Üniversitesini Tercih Nedenlerinin Karşılaştırılması

Cinsiyet	Tercih Nedeni				
	Memlekete Yakınlık	Eğitimin Kalitesi	Bölüm Puanı	Tavsiye	Diğer
Kadın	81	19	99	10	5
Erkek	71	11	99	12	7

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyete göre Afyon Kocatepe Üniversitesini tercih nedenlerine bakıldığında hem kadın hem erkek öğrencilerin cevaplarına göre Bölüm Puanı cevabı öne çıkmaktadır. Tavsiye ve diğer nedenler ise fazla tercih sebebi olarak görünmemektedir.

Tablo 53. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti İle Afyonkarahisar'da Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Cinsiyet	Afyonkarahisar'da Okumanın Diğer Şehirlere (alternatiflerine) Göre Nasıldır?					Toplam
	Çok Pahalı	Pahalı	Normal	Ucuz	Çok Ucuz	
Kadın (n)	5	24	136	28	4	197
%	%2,5	%12,2	%69,0	%14,2	%2,0	%100
Erkek (n)	15	30	130	9	3	187
%	%8,0	%16,0	%69,5	%4,8	%1,6	%100
Toplam	20	54	266	37	7	384
%	%5,2	%14,1	%69,3	%9,6	%1,8	%100

Katılımcı öğrencilerin cinsiyetleri ile Afyonkarahisar'da okumanın maliyetine ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında, kadınların %2,5'i çok pahalı bulurken, %12,2'si pahalı, %69'u normal, %14,2'si ucuz ve %2'si çok ucuz bulmuştur Erkeklerin %8'i çok pahalı bulurken, %16'sı pahalı, %69,5'i normal, %4,8'i ucuz ve %1,6'sı çok ucuz bulmuştur.

Tablo 54. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Afyonkarahisar'da Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Bölge	Afyonkarahisar'da Okumanın Diğer Şehirlere (alternatiflerine) Göre Nasıldır?					Toplam
	Çok Pahalı	Pahalı	Normal	Ucuz	Çok Ucuz	
Afyon (Memleket) (n)	4	5	45	9	3	66
%	%6,1	%7,6	%68,2	%13,6	%4,5	%100
İç Anadolu (n)	6	21	64	9	1	101
%	%5,9	%20,8	%63,4	%8,9	%1,0	%100
Ege (n)	4	12	55	8	2	81
%	%4,9	%14,8	%67,9	%9,9	%2,5	%100
Marmara (n)	3	5	48	6	-	62
%	%4,8	%8,1	%77,4	%9,7	%0,0	%100
Karadeniz (n)	-	3	8	1	-	12
%	%0,0	%25,0	%66,7	%8,3	%0,0	%100

Tablo 54. (Devam) Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Afyonkarahisar’da Okumanın Maliyetine İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Akdeniz (n)	1	5	32	3	1	42
%	%2,4	%11,9	%76,2	%7,1	%2,4	%100
Doğu Anadolu (n)	1	2	5	1	-	9
%	%11,1	%22,2	%55,6	%11,1	%0,0	%100
Güneydoğu Anadolu (n)	1	1	9	-	-	11
%	%9,1	%9,1	%81,8	%0,0	%0,0	%100
Toplam (n)	20	54	266	37	7	384
%	%5,2	%14,1	%69,3	%9,6	%1,8	%100

Tabloya göre katılımcı öğrencilerin geldikleri bölge ile Afyonkarahisar’da okumanın maliyetine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, memleketi Afyonkarahisar olan ve Afyonkarahisar’da ikamet eden öğrencilerin %68,2’si normal bulurken %4,5’i çok ucuz bulmuştur. İç Anadolu bölgesinden gelen öğrencilere bakıldığında %63,4’ü normal bulurken %1’i çok ucuz bulmuştur. Ege bölgesinden gelen öğrencilerin %67,9’u normal bulurken %2,5’i çok ucuz bulmuştur. Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin %77,4’ü normal bulurken %4,8’i çok pahalı bulmuştur. Karadeniz bölgesinden gelen öğrencilerin %66,7’si normal bulurken %8,3’ü ucuz bulmuştur. Akdeniz bölgesinden gelen öğrencilerin %76,2’si normal bulurken %2,4’ü çok pahalı ve çok ucuz bulmuştur. Doğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %55,6’sı normal bulurken %11,1’i çok pahalı ve ucuz bulmuştur. Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %81,8’i normal bulurken %9,1’i çok pahalı ve pahalı bulmuştur.

Tablo 55. Ankete Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yer İle Afyonkarahisar’da Konaklama Fiyatlarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Kaldığımız Yer	Afyonkarahisar’da Konaklama Fiyatları Nasıldır?					Toplam
	Çok Pahalı	Pahalı	Normal	Ucuz	Çok Ucuz	
Aile Yanı (n)	9	19	33	3	2	66
%	%13,6	%28,8	%50,0	%4,5	%3,0	%100
Devlet Yurdu (n)	12	45	70	1	-	128
%	%9,4	%35,2	%54,7	%0,8	%0,0	%100
Özel Yurt (n)	7	22	29	1	-	59
%	%11,9	%37,3	%49,2	%1,7	%0,0	%100
Kiralık Daire-Apart (n)	23	46	57	4	-	130
%	%17,7	%35,4	%43,8	%3,1	%0,0	%100
Diğer (n)	-	-	1	-	-	1
%	%0,0	%0,0	%100	%0,0	%0,0	%100
TOPLAM (n)	51	132	190	9	2	384
%	%13,3	%34,4	%49,5	%2,3	%0,5	%100

Tabloya göre katılımcı kaldıkları yer ile Afyonkarahisar’da konaklama fiyatlarına ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Aile yanında kalan öğrencilerin %50’si

normal, %28,8'i pahalı bulurken, %3'ü çok ucuz bulmuştur. Devlet yurdunda kalan öğrencilere bakıldığında %54,7'si normal bulurken, %35,2'si pahalı ve %0,8'i ucuz bulmuştur. Özel yurttan kalan öğrencilerin %49,2'si normal bulmuş, %37,3'ü pahalı ve %1,7'si ucuz bulmuştur. Kiralık daire-apartta kalan öğrencilerin %43,8'i normal bulurken, %35,4'ü pahalı ve %3,1'i ucuz bulmuştur. Diğer(kendi evinde) kalan öğrencilerin %100'ü normal bulmuştur.

Tablo 56. Ankete Katılan Öğrencilerin Geldikleri Bölge İle Konaklama Fiyatlarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Bölge	Afyonkarahisar'da Konaklama Fiyatları Nasıldır?					Toplam
	Çok Pahalı	Pahalı	Normal	Ucuz	Çok Ucuz	
Afyon (Memleket) (n)	10	20	32	2	2	66
%	%15,2	%30,3	%48,5	%3,0	%3,0	%100
İç Anadolu (n)	15	42	43	1	-	101
%	%14,9	%41,6	%42,6	%1,0	%0,0	%100
Ege (n)	8	31	39	3	-	81
%	%9,9	%38,3	%48,1	%3,7	%0,0	%100
Marmara (n)	6	16	38	2	-	62
%	%9,7	%25,8	%61,3	%3,2	%0,0	%100
Karadeniz (n)	1	3	7	1	-	12
%	%8,3	%25,0	%58,3	%8,3	%0,0	%100
Akdeniz (n)	7	15	20	-	-	42
%	%16,7	%35,7	%47,6	%0,0	%0,0	%100
Doğu Anadolu (n)	3	2	4	-	-	9
%	%33,3	%22,2	%44,4	%0,0	%0,0	%100
Güneydoğu Anadolu (n)	1	3	7	-	-	11
%	%9,1	27,3	%63,6	%0,0	%0,0	%100
Toplam (n)	51	132	190	9	2	384
%	%13,3	%34,4	%49,5	%2,3	%0,5	%100

Tabloya göre katılımcı öğrencilerin geldikleri bölge ile Afyonkarahisar'da konaklama fiyatlarına ilişkin görüşlerinin karşılaştırılmasına bakıldığında memleketi Afyonkarahisar olan ve Afyonkarahisar'da ikamet eden öğrencilerin %48,5'i konaklama fiyatlarını normal bulurken, %3'ü ucuz ve çok ucuz bulmuştur. İç Anadolu bölgesinden gelen öğrencilere bakıldığında %42,6'sı normal bulurken %1'i ucuz bulmuştur. Ege bölgesinden gelen öğrencilerin %48,1'i normal bulurken, %3,7'si ucuz bulmuştur. Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin %61,3'ü normal bulurken, %3,2'i ucuz bulmuştur. Karadeniz bölgesinden gelen öğrencilerin %58,3'ü normal bulurken, %8,3'ü çok pahalı ve ucuz bulmuştur. Akdeniz bölgesinden gelen öğrencilerin %47,6'sı normal bulurken %16,7'si çok pahalı bulmuştur. Doğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %44,4'ü normal bulurken %22,2'si pahalı bulmuştur. Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen öğrencilerin %63,6'sı normal bulurken %9,1'i çok pahalı bulmuştur.

SONUÇ

Yükseköğretim kurumlarından üniversiteler, eğitimin en yüksek basamağı olup, bilimsel araştırmalar yapan ve yayan, beşeri sermayeyi geliştiren bir kurumdur. Geleneksel fonksiyonlarının yanında üniversiteler, kuruldukları bölgeye hemen her yönden etki eden ve genel olarak ülkenin kalkınmasında büyük bir role sahip olan kurumlardır.

Özellikle, kuruldukları bölgelerin gelirini arttırma, istihdam oranını yükseltme gibi ekonomik katkıları vardır. Üniversitelerin buldukları bölgelerin, ekonomik kalkınmasındaki rollerinin araştırıldığı çalışmalara yönelik literatür taramasında, üniversitelerin önemli katkıları olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada da Afyon Kocatepe Üniversitesinin, Afyonkarahisar'a yaptığı katkılar araştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin aylık gelirleri ne kadardır? Öğrencilerin harcama kalemlerine yaptıkları harcama miktarları nelerdir? Afyonkarahisar'ın il ekonomisine katkısı tahmini olarak ne kadardır? Bu soruları cevaplamak ve tahmin yürütebilmek için şehir merkezinde öğrenim gören 384 lisans ve önlisans öğrencilerine yüz yüze anket uygulanmış ve sorulara verilen cevaplar değerlendirilerek, öğrencilerin harcama kalemlerine göre çeşitli değişkenler için ortalamaları bulunmuştur. Üniversitenin doğrudan ve dolaylı olmak üzere sağladığı gelir ve istihdam etkileri değerlendirilmiştir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi, kentin ekonomisine bir hareketlilik kazandırmış, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 36774 öğrencinin harcamaları ile yerel ekonomiye yadsınamayacak kadar önemli bir gelir katkısı sağlamıştır. Öğrenci harcamalarının etki ettiği sektörler ise konaklama, yiyecek ve içecek sektörü, giyim, iletişim, kişisel bakım ürünleri, kırtasiye, sağlık, ulaşım, elektrik- gaz vb. sektörlerini kapsar.

Çalışma sonucuna göre;

Afyon Kocatepe Üniversitesi bulunduğu bölgeyi fiziki altyapısı, sosyo-ekonomik yapısı, kültürel yapısı ve yaşam kalitesi olarak olumlu etkilemiştir. Farklı şehirlerden gelen öğrenci ve personelle birlikte nüfus hareketliliği yaratmıştır.

Afyon Kocatepe Üniversitesi 2018-2019 akademik yılında 1916 kişiye dolaysız istihdam ve 83.161.034 TL dolaysız gelir katkısı sağlamıştır.

2018-2019 akademik yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi bütçe harcamaları ile Afyonkarahisar ekonomisine 13.199.177,5 TL dolaylı gelir sağlarken, 47 kişiye dolaylı istihdam sağlamıştır. Öğrenci harcamaları yoluyla sağladığı dolaylı gelir 513.604.806 TL dolaylı gelir sağlarken, 1825 kişiye dolaylı istihdam sağlamıştır.

Toplamda 2018-2019 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar ekonomisine 526.803.984 TL dolaylı gelir ve 1872 kişilik dolaylı istihdam yaratmıştır.

AKÜ 'nün 2019 yılındaki toplam gelir katkısı 609.965.018 TL'dir. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nden kaynaklı harcamaların, toplam gelir katkısının Afyonkarahisar GSYH'si içindeki payının yaklaşık olarak %2,33 olduğu hesaplanmıştır.

Afyonkarahisar ilini de içine alan 2. Düzey Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması olan TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)'te 2019 yılında istihdam edilen 1.137.000 kişinin 479.000'i hizmet sektöründe istihdam edilmiştir. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin toplam istihdam katkısı ise 3788 kişidir. Bu verilere göre AKÜ' nün bölge istihdamında ki payı %0,34 olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 197'si kadın, 187'si erkektir. Yüzde olarak %51,30'u kadın %48,70'i erkektir. Öğrencilerin %43,5'i 4.sınıf, %22,9'u 3. sınıf, %33,6'sı 2.sınıftır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %73,4'ü normal öğretim, %26,6'sı ikinci öğretimdir. Öğrencilerin genel olarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Afyon Meslek Yüksekokulu öğrencisi oldukları görülür. Öğrencilerin %35,2'si 4 yıldır, %27,6'sı 2 yıldır, %25,5'i 3 yıldır Afyon Kocatepe Üniversitesindedir.

Katılımcı öğrencilerin %33,9'u kiralık daire-apart, %33,3'ü devlet yurdunda, %17,2'si aile yanında, %15,4'ü özel yurttan ve %0,2'si kendine ait evde olmak üzere Afyonkarahisar'a gelir sağlayan barınma alanlarında ikamet etmektedir. Anket çalışmasına katılan öğrencilerin %39,8'i 9 ay ve %27,6'sı 8 ay Afyonkarahisar'da kalmaktadır. Ortalama olarak ise öğrenciler 9,2 ay Afyonkarahisar'da kalmaktadır. Öğrencilerin %85,4'ü çalışmamaktadır. %8,9'u kampüs dışı yarı zamanlı, %3,6'sı kampüs dışı tam zamanlı, %1,8'i kampüs içi yarı zamanlı ve 0,3'ü kampüs içi tam zamanlı çalışmaktadır.

2018'de öğrencilerin %22,1'inin 1001-1250 TL, %21,6'sının 751-1000 TL, %19,5 'inin %1251-1500 TL arasında aylık ortalama geliri vardır. Öğrencilerin 2018 yılı aylık ortalama geliri ise 1351,90 TL'dir. 2019'da öğrencilerin %20,6'sının 1001-1250

TL, yine %20,6'sının 1251-1500 TL ve %12,5'inin 1501-1750 TL aylık ortalama geliri vardır. Öğrencilerin 2019 yılı aylık ortalama geliri ise 1621,92 TL'dir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencilerinin en çok harcama yaptığı kalemlerinin ilkinin konaklama, ikincisini ise beslenme harcamaları oluşturmaktadır. Öğrencilerin birçoğunun gelirini ailesinin göndermesi ve öğrenim kredisi ile sağladığı görülmüştür.

Ankete katılan katılımcı öğrencilerin % 50'sine yakın kısmı İç Anadolu ve Ege bölgesinden gelmiştir. Üniversitenin, öğrencilerin memleketlerine yakın olmasının bu durumda etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bunu katılımcı öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversitesini tercih nedenlerine baktığımızda da görmek mümkündür. Çünkü tercih nedenlerinin ilkinin bölüm puanı ikincisinin memlekete yakınlık olduğu açıktır. Öğrencilerin "Afyon Kocatepe Üniversitesini başkalarına tavsiye eder misiniz?" sorusuna %53,9'u orta cevabını vermiştir.

Ankete katılan öğrencilerin %69,3'ü Afyonkarahisar'da okumanın maliyetini alternatiflerine göre normal bulmuştur. Afyonkarahisar'da konaklama fiyatlarını öğrencilerin %13,3'ü çok pahalı ve %34,4'ü pahalı ve %49,5'i normal bulmuştur. Katılımcı öğrencilerin %71,6'sı Afyonkarahisar'da gıda fiyatlarını normal bulmuştur.

Ankete katılan öğrencilerin Afyonkarahisar'da eksik bulduğu işletmeler nelerdir? Sorusuna 279 eğlence mekânı, 200 tiyatro, 126 park, 120 kitapçı, 114 spor kompleksi, 82 sinema, 81 AVM, 42 lokanta, 29 kafe cevabı verilmiştir.

Öğrencilerin %48,7'si Afyonkarahisar halkından ve esnafından orta derecede memnundur. Katılımcı öğrencilerin sorun yaşadığı konulara verilen cevaplar 195 yerli halk, 131 esnaf, 122 otobüs işletmeleri ve 59 ev sahibi şeklindedir. Öğrenciler daha çok yerli halk, esnaf, otobüs şoförlerinin benzer davranışlarından memnuniyetsizdir. Bu davranışlardan ötürü üniversitenin öğrenciler tarafından tercih edilmemesini önlemek amacıyla tedbir alınması gerekliliği açıktır.

Kadın öğrencilerin 2019 yılında aylık ortalama geliri 1476,57 TL iken erkek öğrencilerin aylık ortalama geliri 1749,55 TL'dir. Erkek öğrenciler kadın öğrencilerden 272,98 TL daha fazla gelire sahiptir. Kadın öğrencilerin aylık eğitim, giyim ve kişisel bakım harcamaları erkek öğrencilerden daha fazladır. Erkek öğrencilerin beslenme, ulaşım, konaklama, eğlence, haberleşme, enerji kalemlerine yaptıkları aylık harcama kadın öğrencilerden daha fazladır.

Kadın öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversitesini başkalarına tavsiye etme durumu orta cevabına yakın iken erkek öğrencilerin az cevabına yakındır. Kadın ve erkek öğrencilerin Afyon Kocatepe Üniversitesini tercih nedenlerinden ilki bölüm puanı ikincisi ise memlekete yakınlıktır.

Afyonkarahisar'da okumanın maliyeti alternatiflerine göre kadın öğrencilerin % 69'una göre normal, erkek öğrencilerin ise % 69,5'ine göre normaldir. Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin % 77,4'üne göre Afyonkarahisar'da okumanın maliyeti alternatiflerine göre normaldir. Öğrencilerin kaldıkları yer ve konaklama fiyatlarına ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye göre devlet yurdunda kalan öğrencilerin %54,7'sine göre normaldir. Öğrencilerin kaldıkları yer ve konaklama fiyatlarına ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye göre Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin %61,3'üne göre normaldir.

Sonuç olarak, üniversitelerin kurulma amacına göre bireysel ve sosyal faydaların yanı sıra bölge ekonomisine de önemli katkısı vardır. Afyon Kocatepe Üniversitesinin bölge ekonomisine önemli gelir kaynağı öğrenci harcamalarıdır. Öğrenci harcama kalemleri olan beslenme, ulaşım, konaklama, eğitim, eğlence-sosyal aktivite, giyim, haberleşme, enerji ve kişisel bakım sektörlerinde bölgede önemli derecede istihdam hareketliğine sebep olmaktadır. Sonuçta araştırma verilerine göre Afyon Kocatepe Üniversitesinin bölge ekonomisine hiç de azımsanmayacak derecede katkı sağladığı açıkça görülmektedir.

Üniversite, Ahmet Necdet Sezer Kampüsünün kurulduğu bölgeyi ve Afyonkarahisar'ı yeni yapılan bina ve iş kolları ile mekânsal olarak olumlu şekilde etkilemiştir.

Bu olumlu katkıları arttırmak için:

Üniversiteye öneriler:

- Ülkenin ve bölgenin ihtiyaç ve şartlarına göre üniversitenin bünyesindeki fakülte ve bölümlerin revize edilmesi.
- Akademik ve idari personel istihdamının artırılması.
- Üniversitenin, tercih döneminde Afyonkarahisar dışındaki öğrencilere tanıtımının yapılması.
- Mal ve hizmet alımlarının Afyonkarahisar içinde gerçekleştirilmesi.
- Kampüs içinde sosyal alanların artırılması.

Yöneticilere, yerel halka ve esnafa öneriler:

- Öğrenci dostu bir şehir imajı yaratılması.
- Öğrencilerin harcama kalemlerine göre yeni mekânların açılması,
- Eğlence mekânı, tiyatro, park gibi öğrencilerin eksik bulduğu mekânların açılması sağlanarak bölgenin öğrenciler tarafından cazibe merkezi haline getirilmesi ve öğrenci sorunlarının giderilmesi.

KAYNAKÇA

- Acar, G.ve Özbekler, T. M. (2019).Üniversite Öğrencilerinin İlçe Ekonomisine Katkıları: Sinop Üniversitesi Ayancık Meslek Yüksekokulu Örneği. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 33-54.
- Acar, T. (2006). *Bölgesel Kalkınma Potansiyelinin Harekete Geçirilmesinde İnsan Kaynağının Rolü ve Balıkesir İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Acar, Y. (2002). *İktisadi Büyüme ve Büyüme Modelleri*. (Gen. 4. Baskı). Bursa: Vipaş Yayınları. Yayın No:67.
- Adelman, I. & Yeldan, E. (2000). Is This The End of Economic Development? *Structural Change and Economic Dynamics* 11, 95-109.
- Afyonkarahisar Ticaret Borsası, (2018a). *2015 – 2018 Stratejik Planı*, <http://www.afyonborsa.org.tr/mngr/dokuman/Afyonkarahisar-Ticaret-Borsas%C4%B1-Stratejik-Plan%C4%B1%202015-2018.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.09.2019).
- Afyonkarahisar Ticaret Borsası, (2018b). *2018 Yılı Afyonkarahisar Sosyo-Ekonomik Rapor Araştırması*. <http://www.afyonborsa.org.tr/mngr/dokuman/2018%20YILI%20AFYONKARAH%C4%B0SAR%20SOSYO%20RAPOR.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.09.2019).
- Afyonkarahisar Belediyesi, (2019). *Tarihçe*, <http://afyon.bel.tr/icerikdetay/517/656/tarihce.aspx> , (Erişim Tarihi: 15.08.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2017). *2016 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporu*, https://kalite.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/118/2017/08/2016_aku_kurum_ic_degerlendirme_raporu.pdf, (Erişim Tarihi: 10.08.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019a). *2019-2023 Stratejik Planı*, <https://strateji.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/29/2019/03/Afyon-Kocatepe-%C3%9Cniversitesi-2019-2023-Stratejik-Plan%C4%B1.pdf>, (Erişim Tarihi:11.08.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019b). *2019 Yılı Ocak-Haziran Dönemi Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu*, <https://strateji.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/29/2019/08/2019-YILI-OCAK-HAZ%C4%B0RAN-D%C3%96NEM%C4%B0-KURMSAL-MAL%C4%B0-DURUM-VE-BEKLENT%C4%B0LER-RAPORU.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.08.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019c). *2019 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporu*, <https://yokak.gov.tr/raporlar/IntrnalReportPublic?uniId=1019&termYear=2019>, (Erişim Tarihi: 20.08.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019d). *2019 Yılı Performans Programı*, <https://strateji.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/29/2019/03/2019-YILI-PERFORMAS-PROGRAMI.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.08.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019e). *Bilgi Yönetimi*. <https://bys.aku.edu.tr/>, (Erişim Tarihi: 13.09.2019)
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019f). *Misyon & Vizyonumuz*, <https://aku.edu.tr/hakkimizda/universitemizgenel-bilgiler/misyon-vizyonumuz/> (Erişim Tarihi: 25.08.2019)
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019g). *Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı*, <https://ogrenci.aku.edu.tr/2019-2020-2/> (Erişim Tarihi: 11.12.2019).

- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019h). *Tarihçe*,
<https://aku.edu.tr/hakkimizda/universitemizgenel-bilgiler/tarihce/> (Erişim Tarihi: 25.12.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019i). *Temel Değerlerimiz*,
<https://aku.edu.tr/hakkimizda/universitemizgenel-bilgiler/degerlerimiz-ve-etik-ilkelerimiz/> (Erişim Tarihi: 02.11.2019).
- Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019j). *Uygulama ve Araştırma Merkezleri*,
<https://aku.edu.tr/uygulama-ve-arastirma-merkezleri-2/> (Erişim Tarihi: 15.11.2019)
- Afyon Kocatepe Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı, (2019). *Birim Faaliyet Raporu*, <https://yapiisleri.aku.edu.tr/2020/01/22/2019-faaliyet-raporu/>, (Erişim Tarihi: 15.02.2020).
- Akbaş, M. E. ve Yüksel, H. G. (2015). Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Uygulanabilirliği ve Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkiler. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8, 72-90.
- Akçakanat, T., Çarıkçı, İ. ve Dulupçu, M. A. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Buldukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri: Isparta 2003–2009 Yılları Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 165-178.
- Aktakas, B. G. (2006). *Bölgesel/Yerel Kalkınma, Bölgesel Gelişme İçin Bir Model*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Alan, B. (2017). *Girişimci Üniversite Üzerine Batı Akdeniz Bölgesi Üniversitelerinde Bir Tutum Araştırması*. (Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Alemu, S. K. (2018). The Meaning, Idea And History Of University/Higher Education In Africa: A Brief Literature Review. *Fire: Forum For International Research In Education*, 4(3), 210-227.
- Altunç, A. S. (2018). *Üniversitenin Bir Şehrin Sosyal ve Ekonomik Gelişimine Katkısı: Siirt Üniversitesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Altuntaş, C. (2014). *Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas İli Ekonomisindeki Yeri*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Altuntaş, C. ve Erili, N. (2015). Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas İli Ekonomisine Katkısı. *İktisadi Yenilik Dergisi*, 3(1), 11-21.
- Antalyalı, L. Ö. (2007). Tarihsel Süreç İçerisinde Üniversite Misyonlarının Oluşumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 25-40.
- Apalı, A. ve Yıldız, R. (2015). Bölgesel Kalkınma Ajansları: Fransa ve İngiltere Örnekleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(23), 66-88.
- Aslan, İ. ve Sırım, V. (2019). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nin Süleymanpaşa İlçesinin Ekonomik Gelişimi Üzerindeki Etkileri: Öğrenci Tüketim Harcamaları Özelinde Bir Değerlendirme. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 61–76.
- Atik, H. (1999). Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15, 99-109.
- Barrows, L. C. (1990). *Higher Education In Turkey, Monographs On higher Education*. Ankara: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
- Başbakanlık (1992). *Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite*. Ankara: T.C. Başbakanlık Basımevi.
- Bayraktutan, Y. (1994). Bölgesel Dengesizlik ve Bölgesel Kalkınma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3–4), 183-214.
- Berber, M. ve Çelepçi, E. (2005). Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, *Doğu Karadeniz Bölgesel*

- Kalkınma Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2015, Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon, Türkiye, ss. 146-155.
- Beşballı, S. G. ve Öztürk, Z. (2017). Artvin Çoruh Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Artvin Ekonomisine Katkısı. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 14(56), 135-157.
- Bilgin, vd. (2009). *Türkiye’de Üniversite Sorunu ve Üniversite Çalışanları Üzerine Bir Araştırma*. Türk Eğitim-Sen’in Üniversite Araştırması.
- Bilginoglu, M. A., Atik, H., Türker, O., Pamuk, Y., ve Düzgün, R. (2002). *Erciyes Üniversitesi’nin Kayseri İli’nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkileri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları No: 135.
- Bingöl, B. (2012). Üniversite Özerkliğinin Değişen Tanımı ve Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılması. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 39–75.
- Binici, F. Ö. ve Koyuncu, B. (2015). Üniversite Öğrencilerinin 2012-2013 Harcamalarının Bitlis İli Ekonomisine Katkısının İncelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 113-126.
- Burak, M. B. (2011). *Kalkınma Ajanslarının Bölge Planlama Sürecindeki Yeri, İzmir Kalkınma Ajansı 2010-2013 İzmir Bölge Planı Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Can, E. (2004). *Avrupa Birliği Bölgesel Politikaları ve Yapısal Fonlar: Uyum Sürecinde Türkiye İçin Bir Değerlendirme*. (Doktora Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Cankorkmaz, Z. (2011). Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bu Ajanslara Yönelik Eleştiriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (26)1, 113-138.
- Casellas, A. & Galley, C. (1999). Regional Definaition İn The European Union A Question Of Disparities?. *Regional Studies*, 33(6), 551- 558.
- Cilavdaroğlu, A. A. (2008). *Bölgesel Kalkınma Ajansları, Türkiye’de Kuruluş ve İşleyiş Sorunları*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chant, S. & McIlwaine, C. (2009), *Geographies Of Development İn The 21st Century: An Introduction To The Global Sout*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Cleary, J. (2002). The Entrepreneurial Universityand The Learning Economy İn A Regional Context, <http://www.aair.org.au/app/webroot/media/pdf/AAIR%20Fora/Forum2002/Cleary.pdf>, (Erişim Tarihi: 28.12.2020).
- Cowan R. & Zinovyeva (2011). *University Effects On Regional Innovation*. Université De Strasbourg Fedea.
- Çalışkan, Ş. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 76-83.
- Çatalbaş, N. (2007). Kutuplaşma Teorisi İyi Bir Model Olabilir Mi? *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, 90-101.
- Çayın, M. (2012). *Muş Alparslan Üniversitesi’nin İl Ekonomisindeki Yeri*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çelikkaya, S. Tunç, H. ve Atatorun, M. (2009). *Yalvaç Meslek Yüksekokulu’nun Yalvaç Ekonomisine Katkısı ve Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Uluslararası Davraz Kongresi.
- Çetin, M. (2007). Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler. *Ege Akademik Bakış Dergisi* 7(1), 217–238.
- Çiçek, D. ve Sarı, Y. (2018). Kalkınma Kuramları ve Turizmin Gelişimi. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 6(4), 993-1015.

- Dağ, H. ve Özen, İ. (2012). Eğitim Öğretim Kurumlarının Uyarılmış Yatırımlar Üzerindeki Etkileri: Köse, Kelkit ve Şiran Myo Örnekleri. *Mesleki Bilimler Dergisi* 1(2), 149-171.
- Dalğar, H., Tunç, H. ve Kaya, M. (2009). Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Dergisi* 1(1), 39-50.
- Dilmaç, E. (2017). *Siirt Üniversitesi'nin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Dinler, Z. (1998). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.
- DPT, (2000). *Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_BolgeselGelisme.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2020).
- Drucker, J. & Goldstein, H. (2007). Assessing The Regional Economic Development Impacts Of Universities: A Review Of Current Approaches, *International Regional Science Review*, 30, 1-27.
- Dura, C. (1994). Üniversite-Sanayi İşbirliği Üzerine Bir Deneme, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49(3), 101-117.
- Dura, Y. C. (2007). Dünya Uygulamaları Bağlamında Kalkınma Ajansları'nın Yapısal Analizi, *Türk İdare Dergisi*, 455, 141-171.
- Durukan, H. (2004). Ülkemizin Kalkınmasında Çağdaş Üniversitelerin Yeri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2).
- Durmaz, G. (2019). *Bölgesel Kalkınma ve Çukurova Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ecemiş Kılıç, S. ve Mutluer, M. (2004). Coğrafyada ve Bölge Planlamada Bölge Kavramının Karşılaştırmalı Olarak İrdelenmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13, 17-28.
- Elmas, G. (2001). *Küreselleşme Sürecinde Bölgesel Dengesizlikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Eraydın, A. (2002). *Yeni Sanayi Odakları: Yerel Kalkınmanın Yeniden Kavramlaştırılması*. Ankara: Odtü Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı.
- Eraydın, A. (2004). Bölgesel Kalkınma Kavramı, Kuram ve Politikalarda Yaşanan Değişimler. *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu. Dpt-Paü*.
- Erdem, A. R. (2013). Bilgi Toplumunda Üniversitenin Değişen Roller ve Görevleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 3(2), 109-120.
- Ergüder, C. (2004). *Avrupa Birliğı Bölgesel Politikaları ve Yapısal Fonlar: Uyum Sürecinde Türkiye İçin Bir Değerlendirme*. (Doktora Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Ergün, E. (2003). Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nun Bolvadin'in Sosyo-Kültürel Yapısına ve Ekonomisine Katkıları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 63-78.
- Erkal, M. E. (1972). *Bölgeler Arası Dengesizlik ve Doğu Kalkınması*. İstanbul: Şamil Yayınevi.
- Erkan, B. (1999). Türkiye'de Nedenleri ve Boyutlarıyla Bölgesel Düalizm. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2).
- Erkekoğlu, H. (2000). Bölge Üniversitelerinin Yerel Ekonomiye Katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (16), 211-229.
- Ersoy, Y. Ş. (1981). *Yükseköğretim Yapıları Üretim Süreci*, Ankara: Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü, Yayın No: A48.

- Ersöz, C. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları: Türkiye’de Köy’lere Yönelik Bir Uygulama (1975-2001)*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Fernand, M. (1998). The Economic Impact of University Research, *Research File*, 2(3), 2-4.
- Hasanoğlu, M. ve Aliyev, Z. (2006). Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Sayıştay Dergisi* (60), 81-103.
- Harris, R. I. (1997). The Impact Of The University Of Portsmouth On The Local Economy, *Urban Studies*, 34(4), 605-626.
- Huggins, R. & Cooke, P. (1997). The Economic Impact of Cardiff University: Innovation, Learning and Job Generation. *Geojournal* 41(4), 325-337.
- Göktürk, T. ve Dağ, İ. (2014). Nizamiye Medreselerinin Eğitim-Öğretimdeki Rolü, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 27, 457-469.
- Görkemli, H. N. (2009). Selçuk Üniversitesi’nin Konya Kent Ekonomisine Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22, 169-186.
- Gülbahar, O. (2009). Turizmin Bölgelerarası Gelişmişlik Farklarını Gidermedeki Rolü (Türkiye Örneği). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (23)1, 19-47.
- Gültekin, N., Çelik, A. ve Nas, Z. (2008). Üniversitelerin Kuruldukları Kent’e Katkıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 264-269.
- Gündüz, A. Y. (2006). *Bölgesel Kalkınma Politikası*. Ekin Kitapevi.
- Gündüz, A.Y. (2017). Ülke Kalkınmasında Üniversitelerin Rolü: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üniversiteleri Örneği. *Sakarya İktisat Dergisi*, 6(1), 56-69.
- Günay, D. (2007). *Yirmibirinci Yüzyılda Üniversite*. Değişim Çağında Yükseköğretim, Kitap, Editör: Çoşkun C. Aktan, Yaşar Üniversitesi Yayını, 77-88.
- Gürkan, Ö. ve Karataş, M. (2004). *Muğla Üniversitesi’nin Yöreyle Yönelik Sosyo-Ekonomik Katkılarının Araştırılması*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Gürkaynak, M. R. ve Kasımoğlu, M. (2004). Türkiye’de Üniversite-Komşu Çevre Etkileşimi: İşbirliği İçin Bir Ön Çalışma, *Amme İdaresi Dergisi*, 3(37), 147-162.
- Gürlük S. (2001). Dünyada Ve Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Sürdürülebilir Kalkınma, *Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 19(4), Kış Dönemi.
- Gürüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim - Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemi*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- İltdar, M. (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Issı, N. (2019). *Eğitim-Kalkınma İlişkisinde Üniversitelerin Rolü: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Işık, N. ve Kılınç, E. C. (2011). Bölgesel Kalkınmada Ar-Ge ve İnovasyonun Önemi: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2). 9-54.
- Işık, Ş. (2008). Türkiye’de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(3), 159-181.
- Kandemir, T., Dikici, A. ve Mertgenç, E. (2016). *Afyon Uşak Zafer Teknoloji Geliştirme Bölgesi Stratejik Planı*, <https://zaferteknopark.com.tr/wp-content/uploads/2020/03/StratejikPlan.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.10.2019).
- Kaplan, H. (2019). *Türkiye’de Bölgesel Dengesizliklerin Giderilmesi ve Teşvik Tedbirlerinin Rolü ve Etkinliği*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Karaçay Çakmak, H. ve Elden, L. (2004). Yeni Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları ve Kamu Destekleme Politikaları: Türkiye’den Bölgesel Panel Veri Setiyle Ampirik Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 77-96.
- Kargı, N. (2009). Bölgesel Kalkınma Yaklaşımlarındaki Gelişmeler Ve Ab Perspektifi Altında Türkiye’nin Bölgesel Politika Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (3), 19-40.
- Kaşlı, M. ve Serel, A. (2008). Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (15)2, 99-113.
- Kavili Arap, S. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(01). 1-29.
- Kaya, A. (2009). *Türkiye’de Bölgesel Net Mali Yansıma*. Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları.
- Kayasü, S. ve Yaşar, S. S. (2003). Bölgesel Kalkınma Ajansları: Türkiye Üzerine Öneriler. *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, 10-11-12 Eylül 2003, Denizli, Türkiye, ss. 348-357.
- Keleş, K., Karaçor, N. ve Demir F. (2006). Kocaeli Bölgesinde Üniversite Sanayi İşbirliğinin Etkili Kurulabilmesi İçin İşletmelerin İhtiyaçlarının Tespiti. *III. Elektrik Elektronik Bilgisayar Mühendislikleri Eğitimi Sempozyumu*, 16-17-18 Kasım 2006, İstanbul, Türkiye, ss. 32-35.
- Kenan, S. (2016). “Üniversite’nin Kısa Hikâyesi”. İçinde; *Dünyada ve Türkiye’de Üniversite (1)*, (Ed: N. Tozlu, V. Taşdelen ve M. Önal), ss. 5-35. Ankara: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Kervankıran, İ. (2013). *Afyonkarahisar İlinin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi*. Afyonkarahisar: Kocatepe Akademi Yayınları.
- Kılıç R. (1999). Türkiye’de Yükseköğretimin Kapsamı ve Tarihsel Gelişimi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 289-310.
- Kılıçarslan, H. (2009). *İktisadi Açından Bölgesel Dengesizlik Olgusu Osmaniye Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kılınc Savrul, B. (2012). *Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kıratoğlu, E. (2015). *Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Kalkınma Ajanslarının Önemi: Karacadağ Kalkınma Ajansı*. (Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Kızıldemir, Ö. (2017). *Turizmin Ekonomik Etkilerinin Bölgesel Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi: Adana Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kızıltan, A. (1994). Bölgesel Dengesizlikleri Gidermede Plan ve Projeler, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3-4), 125-147.
- Korkmaz, Ö. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının İl Ekonomisine Katkısı: Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), 233-250.
- Köksal, Y. ve Özşen, Z. S. Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İlçe Ekonomisine Katkısı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(59), 402-422.
- Kulaksız Y. (2008). *Türkiye’de Bölgesel Gelişmişlik Farkları, İstihdam ve Kurum Hizmetlerinin Çeşitlendirilmesi*. (Uzmanlık Tezi). T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

- Küçükcan, T. ve Gür, B. (2009). *Türkiye’de Yükseköğrenim: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları*. Ankara: Seta (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Yayınları.
- Lewis, J. A. (1988). Assessing the Effect of the Polytechnic, Wolverhampton on the Local Community. *Urban Studies* 25, 53-61.
- Maç, N. (2006). *Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye Araştırma Raporu*, http://www.kto.org.tr/d/file/kalkinmaajans_rapor.pdf, (Erişim Tarihi 05.05.2021).
- Negiz, M. (2019). Üniversite: Misyon-Vizyon ve Temel Değerler, Academia News Publishing, Erzincan.
- Nişancı, E., İzmen, Ü. ve Bostancı, S. H. (2017). Trakya Bölgesinde Üniversitelerin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi. İçinde; *Kavramsal Açından Üniversiteler ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi* (Ed: Nişancı, E., İzmen, Ü. ve Bostancı, S. H.), ss. 1-13. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Odabaşı, Y. (2006). Değişimin ve Dönüşümün Bir Aracı Olarak Girişimci Üniversite, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 87-105.
- Okay Toprak, A. (2012). *Bölgesel Kalkınma ve Üniversiteler: Kırklareli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Osmanlı’da Eğitim Kurumları: Medreseler (b.t). Mart 2, 2020, <http://www.restorandergisi.com/detay.php?id=162>
- Özaslan, A. ve Ünlü, H. (2015). Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikalarında Değişim ve Kalkınma Ajansları, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(13), 64-83.
- Özaslan, İ., Korkmaz, E., Batırel, Ö. F. ve Erkal, M., (1998). *Yükseköğretim Kurumlarının Bölgelerarası Gelişme Farklılıkları Açısından Önemi ve İşlevleri*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:1998-19.
- Özel, M. (2003). Avrupa Birliği’nde Bölge, Bölgeselleşme, Bölge Yönetimleri Kavramları Üzerine, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*. 58(1), 97-117.
- Parellada, F. S. & Bertran, J. C. (1999). The Responses Of Higher Education Institutions To Global Challenge: Innovative Universities And Human Resources Development, *Higher Education In Europe*, 24(1), 67-79.
- Pektaş, E. K. ve Demirkol, A. (2018). Kalkınma Ajanslarının Bölgesel Kalkınma Sürecindeki Rolü Ve Etkileri: Zafer Kalkınma Ajansı Örneği, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 77-98.
- Resmi Gazete (2006). 5449 nolu Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm>, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).
- Saklı, A. R. ve Akdoğan Akbulut, H. T. (2017). *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci ve Akademisyenleri İle Rize Halkının Karşılıklı Algı ve Beklentileri*. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları: 22.
- Sargın, S. (2007). Türkiye’de Üniversitelerin Gelişim Süreci ve Bölgesel Dağılımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 133-150.
- Sarıhan, Z. (2011). *Yerel İktisadi Kalkınma Bağlamında Kalkınma Ajansları’nın Rolü ve Türkiye Uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Selçuk, G. N. (2012). Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Analizi ve Erzurum Ekonomisine Katkısı, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 16(3), 317-330.

- Silva, Y. F. D. O., vd (2012). University And The Local Development İn Goiás–Brazil. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 52, 269-278.
- Sürmeli, F. (Ed). (2008). *Anadolu Üniversitesinin Eskişehir’e Etkileri ve Şehrin- Üniversiteyi Algılayışı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şayan, Ş. (2016). *Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Katkısı: Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamaları Üzerine Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Şen, Z. (2004). *Türkiye’nin Avrupa Birliği Adaylığı ve Katılım Öncesi Stratejisi Çerçevesinde Bölgesel Politika Alanında Uyum Durumunun Değerlendirilmesi*. (Uzmanlık Tezi). Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ekonomik ve Mali Konular Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Şimşek, H. (2016). “Osmanlıdan Cumhuriyete Türk Üniversitelerinin Tarihsel Gelişimi”. İçinde; *Dünyada ve Türkiye’de Üniversite (1)*, (Ed: N. Tozlu, V. Taşdelen ve M. Önal), ss.129-170. Ankara: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Tarı, R., Çalışkan, Ş. ve Bayraktar, Y. (2006), Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir ve Tüketim İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 168-179.
- Taş, B. (2006). AB Uyum Sürecinde Türkiye için Yeni bir Bölge Kavramı: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 185-197.
- Taşcı, K. (2013). *Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Proje-Faaliyet Destekleri ve Türkiye’nin Kalkınma Sürecindeki Önemi*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Taştekin, A. (2018). Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Stratejileri ve Bölge İdareleri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(1), 69-83.
- Tatlı, H. (2014). Bingöl Üniversitesi Öğrencilerinin Bingöl Ekonomisine Katkısı. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 79-94.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2019a). *İklim*. <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63442/iklim.html>, (Erişim Tarihi: 19.11.2019).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2019b). *Tarihçe*. <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63436/tarihce.html>, (Erişim Tarihi: 19.11.2019).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2017). *81 İl Sanayi Durum Raporu*, <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/81-il-sanayi-durum-raporlari/mu1503011615>. (Erişim Tarihi: 10.10.2019).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2019a). *Afyonkarahisar İl Sanayi Durum Raporu*, <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/81-il-sanayi-durum-raporlari/mu2603011603> (Erişim Tarihi: 11.10.2019).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2019b). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE Raporu*, https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/89/sege-2017_1581687211.pdf, (Erişim Tarihi: 10.10.2019).
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, (2019). *Akarçay Havzası Taşkın Yönetim Planı*, <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/Ta%C5%9Fk%C4%B1n%20Y%C3%B6netim%20Planlar%C4%B1/AKAR%C3%87AY%20HAVZASI%20TA%C5%9EKIN%20YONETIM%20PLANI.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.11.2019).
- TDK, (2004). “İktisat Terimleri Sözlüğü” <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.12.2019).
- TDK, (2019). “Güncel Türkçe Sözlük” <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 17.12.2019).

- Tekeli, İ. (2003). Dünya’da ve Türkiye’de Üniversite Üzerinde Konuşmanın Değişik Yolları. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 97, 123-134.
- Tezcan, M. A. (2019). *Türkiye’nin Toplumsal Dönüşümü ve Akademi* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tolunay, A. ve Akyol, A. (2006). Kalkınma Ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2, 116-127.
- Toprakçı, E. (2016). *Tunceli Üniversitesi’nin Tunceli Ekonomisine Katkısı*. (Yüksek Lisans Tezi). Tunceli Üniversitesi, Tunceli.
- Tozlu, N., Taşdelen, V. ve Önal M. (Ed.). (2016). *Dünyada ve Türkiye’de Üniversite*. Ankara: Bayburt Üniversitesi Yayınları 15.
- Tuğcu, C. T. (2004). Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği, www.geocities.ws/ceteris_tr2/t_tugcu.doc, (Erişim Tarihi: 02.09.2019).
- Tutar, F. ve Demiral, M. (2007). Yerel Ekonomilerin Yerel Aktörleri: Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 65-83.
- TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.
- TÜİK, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>.
- Türel, O. (2004). Türkiye’de Yükseköğretimin (Yeniden) Kurumsallaşması Üzerine Düşünceler. *Mülkiye Dergisi*, 28(242), 151-180.
- Tütengil, C. O. (2008). Bölgesel Az Gelişme ve Bölgeler-Arası Dengesizlik Sorunu. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (0)38, 57-68.
- Valentin, E. K. (2016) Swot Analysis from a Resource-Based View, *Journal of Marketing Theory and Practice*, 9(2), 54-69.
- Versan, V. (1998). “Tarihsel Gelişimi İçinde Üniversite ve Yükseköğretim Kavramı”. İçinde; Yükseköğretimde Değişmeler, (Ed: Ö. Demirel ve N. Koç), ss. 3-21. Ankara Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Vurucu, A. N. (2013). *Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bölgesel Eşitsizlik Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Wilson, H. J. (1975). The Student Expenditure Impact Of A University On The Local Economy. *The Annals Of Regional Science*, 9(1), 122- 126.
- Yavilioğlu, C. (2002). Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1).
- Yavuzçehre Savaş, P. (2016). Üniversitelerin Kentlerine Etkileri: Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 235-250.
- Yayar, R., Şeker, H. ve Karanfil N. (2018). Amasya Üniversitesinin İl Ekonomisine Etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 55(635), 33-49.
- Yayar, R. ve Demir, D. (2013). Gaziosmanpaşa Üniversitesinin Tokat İli Ekonomisine Etkisi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(8), 106-122.
- Yazar, T. ve Averbek, E. (2018). 1933 Üniversite Reformundan Günümüze Türkiye’de Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi. *Türk Çalışmaları*, 13(4), 1341-1360.
- Yazgan, T. (1977). *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gelişme Planı*, İstanbul: Emsa Anonim Şirketi Kutsun Yayınevi ss. 107.
- Yıkın, M. M. (2019). *Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Yönetişim: Yönetişim Bağlamında Daka’nın Trb2 Bölgesi’nin Kalkınmasındaki Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.

- Yıldız, O. (2014). *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Bölgesel Rekabet Gücünün Arttırılmasında Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü: GEKA Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Yıldız, Z. (2007). *Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Sağladığı Katkılar ve Göller Bölgesi Uygulaması*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. K. ve Kaynak, S. (2011). Sosyo - Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Üniversitelerin Rolü ve Yöre Halkının Üniversiteden Beklentileri İle İlgili Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4).
- Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, (2020). <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 22.03.2020).

EKLER

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Değerli öğrenci arkadaşım; Bu anket formu Yüksek Lisans Tezimi için veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar, tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, Afyon Kocatepe Üniversitesinde okuyan öğrencilerin Afyonkarahisar İline yönelik sosyal ve ekonomik katkısını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Yüksek Lisans Öğrencisi Gizem IRMAK

1	Cinsiyet:						
	Kadın ()			Erkek ()			
2	Kaç Yıldır Bu Üniversitedesiniz? :						
3	Fakülte/Bölüm:						
4	Sınıf:						
5	Öğrenim Şekli:						
	Normal Öğretim ()			İkinci öğretim ()			
6	Afyonkarahisar'a Hangi Bölgeden Geldiniz? :						
7	Kaldığınız Yer?						
	Aile Yanı ()			Devlet Yurdu ()			
	Özel Yurt ()			Kiralık Daire-Apart ()			
	Diğer (Belirtiniz):						
8	Yılın Kaç Ayı Afyon'da Kalıyorsunuz?	12 ()	11 ()	10 ()	9 ()	8 ()	Daha az (belirtiniz):
9	Afyonkarahisar'da Çalışıyor musunuz?						
	Hayır ()			Kampüs İçinde Yarı Zamanlı ()			
	Kampüs İçinde Tam Zamanlı ()			Kampüs Dışı Yarı Zamanlı ()			
	Kampüs Dışı Tam Zamanlı ()						
10	Gelirinizi Nereden Elde Ediyorsunuz?						
	Ailem Gönderiyor ()			Burs ()			
	Öğrenim Kredisi ()			Kendime Ait Ücret ()			
11	2018 Yılı Aylık Ortalama Geliriniz?						
12	2019 Yılı Aylık Ortalama Geliriniz?						
	Aylık Ortalama Afyon Sınırları İçinde	2018 Yılı İçin:			2019 Yılı İçin:		
13	Beslenme Masrafınız						
14	Ulaşım (Afyon sınırları içinde) Masrafınız						
15	Konaklama (Kira, Yurt Ücreti) Masrafınız						
16	Eğitim (Kitap, Kırtasiye vs.) Masrafınız						
17	Eğlence, Sosyal Aktivite Masrafınız						
18	Giyim Masrafınız						
19	Haberleşme (Telefon Faturası vs.) Masrafınız						
20	Enerji (Yakıt, Elektrik, Su vs.) Masrafınız						

Ek 1 (Devam): Araştırmada Kullanılan Anket Formu

21	Kişisel Bakım, Sağlık Masraflarınız		
22	Afyon Kocatepe Üniversitesini Tercih Nedeniniz?		
	Memlekete Yakınlık ()	Eğitim Kalitesi ()	
	Bölüm Puanı ()	Tavsiye ()	
	Diğer (Belirtiniz):		
23	Afyon Kocatepe Üniversitesini Başkalarına Tavsiye Eder misiniz?		
	Çok ()	Orta ()	Az () Hiç ()
24	Afyonkarahisar'da Okumanın Maliyeti Alternatiflerine(Diğer Şehirlere) Göre Nasıldır?		
	Çok Pahalı ()	Pahalı ()	
	Normal ()	Ucuz ()	
	Çok Ucuz ()		
25	Afyonkarahisar'da Konaklama Fiyatları Sizce Nasıldır?		
	Çok Pahalı ()	Pahalı ()	
	Normal ()	Ucuz ()	
	Çok Ucuz ()		
26	Afyonkarahisar'da Gıda Fiyatları Sizce Nasıldır?		
	Çok Pahalı ()	Pahalı ()	
	Normal ()	Ucuz ()	
	Çok Ucuz ()		
27	Afyonkarahisar'da Eksik Gördüğünüz İşletmeler Nelerdir?		
	AVM ()	Kafe ()	
	Lokanta ()	Eğlence Mekânları ()	
	Sinema ()	Tiyatro ()	
	Park ()	Kitapçı ()	
	Spor Kompleksi ()	Diğer(Belirtiniz):	
28	Afyonkarahisar Halkından ve Esnafından Memnun musunuz?		
	Çok ()	Orta ()	Az () Hiç ()
29	Eğer Memnun Değilseniz Hangi Konularda Sorun Yaşadığınızı Belirtiniz.		
	Ev Sahibi ()	Otobüs İşletmeleri ()	
	Yerli Halk ()	Esnaf ()	
	Diğer (belirtiniz)		

